

Latvijas Kultūras akadēmija
Kultūras socioloģijas un menedžmenta katedra

ETNISKO GRUPU KONFLIKTU VEIDI, TO RAKSTUROJUMS UN
DOMINĒJOŠĀS IZPAUSMES LATVIJĀ LAIKĀ NO 1990.-2015.

Bakalaura darbs

Autore:

Akadēmiskās bakalaura augstākās izglītības programmas “Mākslas”

Kultūras socioloģijas un menedžmenta apakšprogrammas

4. kursa studente Gunda Ševčuka

(ID Nr.: 20113427)

Darba vadītāja:

Asoc. prof., Dr.sc.soc Anda Laķe

/paraksts/

Rīga

2015

SATURS

SATURS	2
IEVADS	3
1. ETNISKO GRUPU IZPĒTES TRADĪCIJAS SOCIĀLO UN KULTŪRAS ZINĀTŅU TEORIJĀS	7
2. ETNISKO KONFLIKTU TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS	16
3. LĪDZŠINĒJIE PĒTĪJUMI PAR ETNISKAJĀM GRUPĀM UN ETNISKAJIEM KONFLIKTIEM LATVIJĀ.....	24
4.ETNISKO KONFLIKTU IZPAUSMES VEIDI LATVIJĀ	35
NOBEIGUMS.....	55
TĒZES.....	57
AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	60
SUMMARY	66
PIELIKUMI	67
Intervija ar Dr.art. kulturologu Denisu Hanovu	67
Intervija ar Baltijas Sociālo zinātņu institūta valdes priekšsēdētāju Brigitu Zepu...	73
Intervija ar Kultūras Ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecāko referentu Denisu Kretalovu.....	78
Empīriskās daļas izstrādes vadlīnijas	87

IEVADS

Vēsturiski etnisko grupu nošķirumu veidojušas gan teritoriālas, gan kultūras robežas un etnisko grupu attiecības veidojās katrai tautai iestājoties par savām vērtībām un interesēm. Etniskie konflikti ir viens no starp-etnosu attiecību modeļiem, kuru mūsdienu izpausmes ir cieši saistītas ar nācijas- valsts ideju un tautu cerībām uz neatkarību un vienotību. Pētnieki etniskos konfliktus skata dažādos līmeņos, izdalot gan internacionālus, gan intra-nacionālus etniskos konfliktus. Starptautiskie konflikti ir daudzpusīgi konflikti, kas pārsniedz starptautiskās robežas. Šis konfliktu veids ietver iespējamus konfliktus starp suverēnām valstīm. Parasti viena valsts uzņemas kādas etniskās grupas advokāta lomu citas valsts robežās. Intra-nacionālie etniskie konflikti pastāv starp etniskajām grupām esošajās valstiskajās robežās. Šajā gadījumā reāli nepastāv starptautiskas tiesības iejaukties suverēnas valsts lietās un šādu intra-nacionālu konfliktu risināšanas iespējas ir tikai pašas valsts iekšējs jautājums un atbildība. Tieši šādu intra-nacionālu etnisku konfliktu izpausmes būs šī bakalaura darba uzmanības lokā.¹

Vēsturisko notikumu rezultātā mūsdienu globālajā pasaulē vairs gandrīz nemaz nav iespējams atrast valsti, kurā tās iedzīvotāji pārstāvētu tikai vienu etnisko grupu. Daudzviet norisinās starpetniski kontakti, etnosu savstarpēja mijiedarbība. Etniskās attiecības var būt gan mierīgas un bez uzskatāmām interešu sadursmēm, gan arī šīs attiecības var nonākt līdz atklātām konfliktu situācijām. Pasaulē ir vairāki tūkstoši etnisko veidojumu, savukārt valstu skaits ir ievērojami mazāks, ap 200. Eiropā vien ap 100 miljoniem cilvēku nedzīvo savā etniskajā dzimtenē.²

20. gadsimta beigu politiskā situācija rada iespaidu, ka mūsdienās lielākajai daļai konfliktu ir etnisks raksturs. No Pendžābas līdz Ziemeļīrijai, no Tibetas līdz Bosnijai, no Šrilankas līdz Kvebeikai un lielākā daļa to reģionu, kas kādreiz veidoja Padomju Savienību. Starp atšķirīgām etniskām grupām pastāv konflikti par politiskās pārvaldes tiesībām noteiktā teritorijā. Etniskās grupas, kuras politiskie līderi bieži prezentē kā nācijas, šajos konfliktos pieprasa tiesības uz savu valsti. Citos konfliktos starp etniskajām grupām var būt citi darba kārtības jautājumi. Pamatiedzīvotāji var

¹ Mutlu, Suzan . *Ethnic relations and conflicts in Central Europe*. Pieejams: <http://www.fountainmagazine.com/Issue/detail/ETHNIC-RELATIONS-AND-CONFLICTS-IN-CENTRAL-EUROPE> [Skatīts 2915, 19.maijs]

² Apine, Ilga, Dribins, Leo, Evardsone, Ina, Mednis, Imants. *Etnisko attiecību vēsture Latvijā*. Rīga: Puse Plus, 2000. 3.lpp

pieprasīt kultūras tradīciju saglabāšanu un tiesības noteikt savu nākotni. Etniskos konfliktus var arī izraisīt, konkurējot par politisku varu multietniskā valstī. Protams, jāpiebilst, ka ir daudzi etniskie konflikti, kas netiek pausti ar organizētas politikas starpniecību.³

Antropoloģiskie pētījumi par etniskumu ir pierādījuši, ka etniskumam parasti vislielākā nozīme ir attiecībās starp grupām, kurām ir līdzīga valoda, tradīcijas un paražas. Antropoloģija spēj izskaidrot mūsdienu šķietamo paradoksu, proti, kamēr kultūru atšķirības daudzējādā ziņā kļūst arvien mazākas modernizācijas un augošā kontakta dēļ starp atšķirīgām grupām, etniskums kļūst arvien būtiskāks politikas, identitātes un interakcijas aspekts.⁴

Tēmas aktualitāti nosaka fakts ka viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc pasaulē notiek konflikti un sadursmes ir attiecības starp etniskajām grupām. Šī ir globāla problēma, kas var skart arī Latviju. Pasaules valstis ar neviendabīgu etnisko sastāvu ir vairāk pakļautas etnisko konfliktu draudiem, tai skaitā, vardarbīgām konfliktu eskalācijām.

Latvija ir valsts ar samērā daudzveidīgu etnisko sastāvu. Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2014. gada sākumā Latvijas iedzīvotāju etniskais sastāvs sastāvēja no: 61,4% latvieši, 26% krievi, 3,4% baltkrievi, 2,3 ukraiņi, 2,2% poļi un 4,7% citas etniskās grupas.⁵ Neviendabīgais etniskais sastāvs nozīmīgi ietekmējis etnisko attiecību sarežģīto vēsturi Latvijā, tādēļ svarīgi noskaidrot, vai arī mūsdienās Latvijā pastāv etniski konflikti, kā arī konfliktu eskalācijas riski.

Bakalaura darba problēmjautājumi:

- Kādas ir etnisko grupu izpētes tradīcijas sociālās un kultūras teorijās?
- Kādi jēdzieni konceptuāli ir saistīti ar etniskās grupas jēdziena izpratni?
- Kas ir etniskie konflikti, kādi ir etnisko konfliktu veidi un stadijas, kā tie izpaužas?

³ Ēriksens, Tomass Hillannss. *Mazas vietas- lieli jautājumi: Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 421.lpp

⁴ Ēriksens, Tomass Hillannss. *Mazas vietas- lieli jautājumi: Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 421.lpp

⁵ Latvijas iedzīvotāju etniskais sastāvs 2014.gada sākumā (procentos). Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde.

- Kādi pētījumi veikti par etniskajām grupām, vai tajos apskatīti etniski konflikti?
- Kādi etnisko konfliktu veidi un stadijas pastāv Latvijā, kā tie izpaužas?

Bakalaura darba mērķis ir iegūt padziļinātu izpratni par šī brīža etnisko konfliktu situāciju Latvijā, raksturot etnisko grupu konfliktu izpausmes veidus Latvijas sabiedrībā un to, kādas konfliktu stadijas raksturo konfliktējošo etnisko grupu attiecības.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai ir izvirzīti šādi darba uzdevumi:

- Izpētīt etniskās grupas termina lietojuma teorētisko pamatojumu;
- Analizēt jēdzienus, kas saistīti ar terminu ‘’etniskā grupa’’;
- Analizēt etnisko konfliktu izpētes teorētiskās pieejas. Raksturot etnisko konfliktu cēloņus, izpausmes veidus un sekas;
- Analizēt iepriekš veiktus pētījumus par etniskajām grupām Latvijā, noskaidrot, vai pētījumos tiek identificēta etnisko konfliktu pastāvēšana;
- Noskaidrot Latvijā dzīvojošo etnisko grupu pārstāvju un ekspertu viedokli par etniskajiem konfliktiem. Noskaidrot etnisko konfliktu izpausmes veidus Latvijas sabiedrībā, kuru etnisko grupu pārstāvji visbiežāk nonāk konfliktu situācijās, un kurā no konfliktu stadijām atrodas etnisko grupu pārstāvji.

Galvenais bakalaura darba pētnieciskais jautājums ir: kādus etnisko konfliktu izpausmes veidus un stadijas iespējams novērot Latvijas sabiedrībā un starp kurām etniskām grupām tie izpaužas visbiežāk?

Bakalaura darba struktūru veido četras nodaļas, no kurām divas veido darba teorētisko pamatu un divas veltītas empīriskai analīzei.

Bakalaura darba pirmajā nodaļā tiks apskatītas etnisko grupu pētniecības tradīcijas. Tiks analizētas pētnieku teorijas, piemēram, Maksa Vēbera etnisko attiecību teorija, Frederika Barta etnisko robežu teorija un Entonija Smita teorētiskā pieeja. Lai skaidrāk spētu izprast etniskās grupas jēdziena lietojumu, tiks analizēti konceptuāli saistītie jēdzieni.

Otrā nodaļa tiks veltīta etniskajiem konfliktiem, tiks analizēti etniskie konflikti, to cēloņi un izpausmes veidi. Tiks apskatīta psiholoģija, etnopsiholoģija, sociālās identitātes teorija, konfliktu teorijas un etnisko konfliktu pētnieka Donalda Horovica un Maikla Brauna teorētiskās pieejas etnisko konfliktu skaidrošanā.

Darba trešajā nodaļā tiks analizēti iepriekš veikti pētījumi, kas tapuši Latvijā sākot no 1990. gada, par etniskajām grupām, kā arī vai šajos pētījumos iezīmējas etniski konflikti un konfliktu eskalācijas draudi.

Bakalaura darba ceturtās nodaļas uzdevums ir noskaidrot etnisko konfliktu veidus Latvijā. Starp kurām etniskajām grupām Latvijas sabiedrībā iespējams novērot konfliktu situācijas, kādās jomās šie konflikti pastāv. Darba gaitā tiks noskaidrots, vai Latvijas sabiedrībā novērojami etniski konflikti, vai iespējami etniski konflikti nākotnē, kā arī tiks analizēts, kurš no konfliktu veidiem, kā arī kura no konfliktu stadijām novērojama Latvijas sabiedrībā. Veicot empīrisku pētījumu, notiks rezultātu apstrādāšana un atspoguļošana.

1. ETNISKO GRUPU IZPĒTES TRADĪCIJAS SOCIĀLO UN KULTŪRAS ZINĀTŅU TEORIJĀS

Lai spētu izprast etniskās grupas jēdzienu un apzināt tā teorētisko lietojumu, darba pirmā nodaļa tiks veltīta etnisko grupu teorētiskajam skaidrojumam, analizējot pētniekus, kuri pievērsušies etnisko grupu skaidrošanai. Pirmkārt, tiks analizēta Maksa Vēbera teorija. Makss Vēbers ir pirmais pētnieks, kurš aizsāka etnisko grupu izpēti. Otrkārt, tiks analizēti pētnieki, kuri etniskās grupas pētniecību aizsākuši 20. gadsimtā, piemēram, Frederiks Barts un Entonijs Smits. Pētnieki, raksturojot etniskās grupas, lieto dažādus terminus un tādējādi ietekmē jēdziena nozīmi un lietojumu. Tādēļ nodaļas sākumā svarīgi aprakstīt ar etnisko grupu konceptuāli saistītos jēdzienus.

Darba pamatjēdzieni:

Pētnieciskajās pieejās, politikas dokumentos, kā arī ikdienas valodā mēdz lietot vairākus terminus, ar kuriem tiek saprasta etniskās grupas nozīme. Latviešu valodā pieejamo pētījumu materiālos ir iespējams novērot situāciju, ka nav vienprātības par šī termina lietojumu. Ar šādu situāciju saskārās arī bakalaura darba autore, veicot teoriju analīzi. Šādu termina lietojuma neskaidrību Latvijā apstiprināja arī eksperti. Tādēļ darba sākumā svarīgi analizēt etniskās grupas jēdzienu, kā arī konceptuāli saistītos jēdzienus.

Etniskā grupa - sociālo zinātņu literatūrā, kā arī ikdienā un normatīvajos aktos lietotās kategorijas - etnicitāte/etniskā piederība/tautība.⁶ Vārda salikteņa pirmā daļa "ethnos" – etnisk, tauta, tāds, kas attiecas uz tautu, pieder pie kādas tautas. Oksfordas izdotajā Socioloģijas vārdnīcā etniskās grupas jēdziens tiek definēts kā cilvēku grupa, kas raksturo sevi vai ko raksturo citi kā tādu, kurai ir kopīgas iezīmes, un tas atšķir šo grupu no citām etniskajām grupām un izpaužas šīs grupas uzvedībā.⁷

Etniskās grupas jēdziens pasaulē sākotnēji nostiprinājās antropoloģiskā kontekstā 20. gadsimta 50. gadu vidū. Savukārt, jau 20. gadsimta 70. gados sociālajās zinātnēs nostiprinājās jēdziens etnicitāte. Tomass Hillanns Ēriksens darbā "Mazas vietas - lieli jautājumi" definē: "cilvēku kopienas, ko agrāk dēvēja par ciltīm, arvien biežāk sauc par etniskajām grupām. Par iemeslu tam ir šo kopienu dzīves veida,

⁶ Kļave, Evija, Inese Šūpule. *Nacionālā identitāte un diskurss: teorētiskās refleksijas*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 56.lpp.

⁷ Scott, John, Marshall, Gordon. *A Dictionary of Sociology*. Oxford University Press. 2005. 197.lpp

sociālās un politiskās organizācijas pārmaiņas, kā arī pārmaiņas antropologu izpratnē un nostājā pret svešām kopienām. Ikdienas valodā vārdu salikums ‘’ etniskās grupas’’ parasti tiek lietots, apzīmējot minoritātes grupu ar iespējamu kultūras atšķirību un attiecināt uz grupu ļoti dažādās situācijās’’.⁸

Etniskās grupas jēdziens tiek definēts arī Latvijas likumdošanā. Spēkā esošais likums, kas pieņemts 1991. gadā ‘’ Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju’’, nosaka, ka Latvijas Republikā dzīvo latviešu nācija, sena pamattauta - lībieši, kā arī nacionālās un etniskās grupas. Šis likums pieņemts, lai Latvijas Republikā visām nacionālajam un etniskajām grupām garantētu tiesības uz kultūras autonomiju un kultūras pašpārvaldi.⁹

Dažādos avotos un pētījumos bieži nākas saskarties ar situāciju, kad etniskās grupas apzīmējums attiecībā pret latviešiem tiek lietots divās nozīmēs. Vienā no situācijām, latvieši tiek definēti kā etniskā grupa, savukārt, otrā no situācijām, latvieši netiek definēti kā etniskā grupa. Latviešus var uzskatīt par etnisku grupu, jo tai piemīt etniskas grupas pazīmes. Savukārt, politiskajos dokumentos latvieši netiek definēti kā etniskā grupa, bet definēta kā nācija. Šādu termina lietojumu apstiprina arī darba gaitā intervētie eksperti.

Minoritāte ir iedzīvotāju grupa, kas pēc etniskām, lingvistiskām vai reliģiskām pazīmēm atšķiras no pārējiem iedzīvotājiem. 18. gadsimta sākumā zinātnieki un politiķi šo jēdzienu sāka lietot, apzīmējot kādu cilvēku grupu, kura savas izcelsmes un īpatnības dēļ ir sabiedrības (tautas) mazākums un ir pretstats vairākumam.¹⁰ Līdzās jēdzienam ‘’minoritāte’’ ar tādu pašu nozīmi tiek saprasts jēdziens ‘’mazākumtautība’’.¹¹

⁸ Tomass Hillanns Ēriksens *Mazas vietas- lieli jautājumi: Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 421.lpp

⁹ Latvijas Republikas Tiesību Akts. *Latvijas Republikas Likums*. Pieejams:<http://likumi.lv/doc.php?id=65772> [skatīts 2015, 18.marts]

¹⁰ Dribins, Leo. *Etniskās un nacionālās minoritātes Eiropā*. Rīga: Eiropas Padomes Informācijas birojs, 2004. 11.lpp

¹¹ Henrad, Kristin. *The Interrelationship between Individual Human Rights, Minority Rights and the Right to Self-Determination and Its Importance for the Adequate Protection of Linguistic Minorities. The Global Review of Ethnopolitics*. 2001. Pieejams: http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_1/issue_1/henrard.pdf [Skatīts 2015, 25.marts]

Etniskā minoritāte ir viens no tiem jēdzieniem, bez kuriem nebūtu iedomājama Latvijas socioloģija, laikā kad tika atjaunots nacionālais valstiskums. Gan vēsturiski, gan īpaši 20. gadsimta otrajā pusē un 21. gadsimta sākumā Latvijā pastāv etniski daudzveidīga sabiedrība. Latvijas socioloģijā šis jēdziens, tika aizgūts no Rietumu etnosociologu darbiem. Šis jēdziens raksturo etniskās grupas, kas pastāvīgi dzīvo noteiktas valsts teritorijā, taču atšķiras no iedzīvotāju etniskā vairākuma.¹² Latvijas zinātnieku darbu apkopojums parāda to, ka jēdziens „etniskā minoritāte” socioloģiskā skatījumā no 90. gadiem ir pastāvējis līdzās četru sociālo un humanitāro zinātņu (sociolingvistikas, politoloģijas, demogrāfijas, tiesību zinātnes) ietekmē. Šo zinātņu ietvaros ir pētīta un skaidrota Latvijas etniskā daudzveidība. Šī jēdziena socioloģisko interpretāciju būtiski ietekmēja Latvijas sociolingvistu darbi, tieši sociolingvisti definēja pirmo šī jēdziena definīciju latviešu humanitārajās zinātnēs pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā. Sociolingvistu izstrādātā definīcija noteica, ka par etnisko mazākumu jāuzskata jebkura grupa, kas noteiktā laika periodā atrodas subordinatīvā stāvoklī jebkurā jomā. Politoloģijas zinātnē etnisko minoritāti definē kā personu grupu, kam ar mītnes valsti ir ilgstoši, pastāvīgi sakari. Būdamā mazskaitlīgāka par pamatnāciju, tā tomēr ir pietiekami reprezentatīva.¹³ Šīs grupas pārstāvjiem piemīt īpašas atšķirības, kas tos atšķir no citām grupām, piemēram, valoda, izcelsme, reliģija un kultūra.

Latvijas Sociologi pievērsās tieši latviešu un etnisko mazākumu pārstāvju mentalitātei un uzvedībai. Šī jēdziena nostiprināšanos Latvijas socioloģijā ietekmēja, vēsture, etnodemogrāfija un politika. 21. gadsimtā ir parādījušās daudzas izmaiņas šī jēdziena socioloģiskajā interpretācijā. 21. gadsimta sākuma socioloģiskie pētījumi par Latvijas sabiedrības integrācijas problēmām liecināja par jēdzienu „etniskā grupa” un „etniskais mazākums” vienādošanos.¹⁴ Kopumā svarīgi pieminēt, ka šis jēdziens akadēmiskajā vidē izraisījis daudz diskusiju.

¹² Volkovs, Vladislavs. *Jēdziena “etniskā minoritāte” starpdisciplinārā būtība Latvijas sociālajās zinātnēs*. 2008. Grām: Latvijas Universitātes Raksti. Socioloģija: Socioloģija Latvijā 40. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008. 103.lpp

¹³ Volkovs, Vladislavs. *Jēdziena “etniskā minoritāte” starpdisciplinārā būtība Latvijas sociālajās zinātnēs*. 2008. Grām: Latvijas Universitātes Raksti. Socioloģija: Socioloģija Latvijā 40. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008. 105.lpp

¹⁴ Volkovs, Vladislavs. *Jēdziena “etniskā minoritāte” starpdisciplinārā būtība Latvijas sociālajās zinātnēs*. 2008. Grām: Latvijas Universitātes Raksti. Socioloģija: Socioloģija Latvijā 40. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008. 107.lpp

Etniskā piederība ir sociāla konstrukcija, ko veido kultūras elementi, kas „tiek nodoti no paaudzes uz paaudzi mācīšanas ceļā” un tie ir: vērtības, normas, institūcijas, artefakti, valoda, paražas, reliģija, tradīcijas un piederība teritorijai.¹⁵ Gan šķira, gan etniskums ir sociālās diferenciacijas un ranga kritēriji; šīs pazīmes nevar tikt attiecinātas viena uz otru, bet var ietekmēt viena otru. Ietekmēšana var notikt, ja kāda etniskā identitāte “pielīp” šķiriskajai identitātei un otrādi. Kā uzskata T. H. Ēriksens, noteiktās sabiedrības etnisko piederību ir iespējams mainīt.¹⁶

Analizējot etniskās piederības jēdzienu, iezīmējas *etniskās identitātes* lietojums. Etniskā identitāte ir personības piederības apzināšanās kādai konkrētai etniskai grupai, ko veido konkrēti kultūru elementi. Etniskā identitāte pastāv līdzās citām identitātēm. Svarīgi pieminēt arī Frederika Barta uzskatus par etniskajām robežām. F. Barts uzskata, ka cilvēks dzīves laikā vairākkārtīgi var mainīt savu etnisko grupu, tādējādi, mainot etnisko piederību un etnisko identitāti.¹⁷ Etniskajai identitātei piemīt divas dimensijas – iekšējā un ārējā dimensija. Iekšējā dimensija sevī iekļauj pienākuma izjūtu pret savu etnisko grupu, etnisko paštēlu un zināšanas par savu kultūru, kā arī piederības sajūtu savai etniskajai grupai. Savukārt, ārējā dimensija sevī iekļauj valodas lietošanu, masu mediju izvēli, kā arī draugu un dzīves biedru izvēli.

Etniskums ir sociāli un kulturāli definēts: tas norāda nevis uz “objektīvām” kultūru atšķirībām, bet gan uz kultūru atšķirību sociālo komunicēšanu. Tādēļ faktori, kas veido būtiskas etniskās atšķirības, ir dažādi. Antropologs Entonijs Koens saka, ka “etniskums” ir sociāli kulturālo grupu mijiedarbības forma. E. Koens uzskata, ka etniskās grupas ir pašu cilvēku veidojums, kam ir kopīga tradīciju paradigmas, reliģiskā piederība, valoda, vienota vēstures izpratne, kopīgi priekšstati par senčiem un vēsturisko dzimteni.¹⁸

¹⁵ Kļave, Evija, Inese Šūpule. *Nacionālā identitāte un diskurss: teorētiskās refleksijas*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 56.lpp.

¹⁶ Ēriksens, Tomass Hillanns. *Mazas vietas- lieli jautājumi: levads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 432.lpp

¹⁷ Journal of Social Issues. *Ethnic Identity, Immigration, and Well- Being: An Interactional Perspective*. 2001. Pieejams: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/16666/JSI2001.pdf?sequence=2> [Skatīts 2015, 1.aprīlis]

¹⁸ Cohen, Anthony Paul. *Anthropological Perspectives on Boundaries and Contested Values*. Psychology Press, 2000. 60.lpp

Kultūras jēdziens sevī ietver daudz dažādas formas, normas un vērtības. Katram indivīdam šīs formas, normas un vērtības ir dažādas, tieši tādēļ ir tik daudz un dažādu cilvēku, kuriem kultūras izpausmes atšķir tos no citiem indivīdiem. Etnisko grupu pārstāvjus vieno kopīgas kultūras vērtības, kas atšķir viņus no parējās sabiedrības. Etnisko grupu var izveidot vien pāris cilvēku, kā arī lielas ļaužu masas.

Izanalizējot etniskās grupas jēdzienu un konceptuāli saistītos jēdzienus, tālāk iespējams analizēt pētniekus, kuri nodarbojušies ar etniskās grupas teorētisko skaidrošanu. Kā viens no pirmajiem pētniekiem, kurš pievērsās etnisko attiecību un etnisko grupu pētniecībai, bija vācu sociologs un politekonomists Makss Vēbers.

M. Vēbers uzskatīja, ka etniskās grupas ir sociāli veidotas konstrukcijas. Darbā "Ekonomika un sabiedrība", viņš, norādīja, ka etnisko grupu pamatā ir subjektīva ticība par kopīgu izcelšanos, nevis reāla kopīga izcelšanās un asinsradniecība. Grupas veidošanās procesā šī ticības sajūta ir īpaši svarīga, savukārt mazsvarīgāk ir tas, vai šie cilvēki ir asinsradnieki. M. Vēbers uzskata, ka, lai gan etniskā piederība balstīta ticībā par kopīgu izcelsmi, šī ticība var tikt uzturēta tikai kopīgā politiskā darbībā. Tādējādi M. Vēbers etniskās grupas sauca par politiskām kopienām.¹⁹ Etniskās grupas nav spontāni izveidojušies sabiedrība vai grupa, kas nākusi no vienas ģeogrāfiskas vietas, bet gan grupa, kas uzskata, ka viņiem ir kopīga pagātne un senči. Etnisko grupu pārstāvjiem nav jābūt radniekiem, viņus var vienota kopīga doma par pagātne. M. Vēberam svarīgs bija uzskats, ka etniskums jeb etniskā piederība, ir ticība par pagātne un senčiem, bet ne fakts par kopīgu radniecīgu izcelsmi. Etniskās grupas var veidot cilvēki, kuriem ir svarīga sajūta piederēt pie kādas grupas, un tādi, kurus var vienot kāda sociāla darbība. M. Vēbers pievērsās domai par to vai etniskā piederība ir ilgstoša un noturīga, savukārt mūsdienu sociologi vairāk pievērsās mēģinājumiem noskaidrot nosacījumus, pie kādiem šīs etniskās grupas izveidojušas savu piederību.

Norvēģu antropologs Frederiks Barts, kurš etniskās grupas pētniecību veicis 20. gadsimtā, radījis vienu no ietekmīgākajiem darbiem par etniskumu. F. Barts etniskās grupas pētījis vēsturiskā aspektā. Pētnieks daudz pētījis un analizējis etniskumu, kā rezultātā izveidojis etnisko robežu teoriju. F. Barts uzsver, ka īpašās "kultūras iezīmes" nav pietiekamas, lai radītu etniskumu, un mēģina veidot vispārēju

¹⁹ Weber, Max. *Economy and Society*. London: University of California Press, 1978. 387.- 389.lpp

etniskuma modeli, kas koncentrējas uz etnisko grupu robežām. F. Barts uzskata, ka cilvēku un informācijas plūsma pāri etnisko grupu robežām notiek pastāvīgi, tomēr robežas tik un tā saglabājas ilglaicīgi, jo tām ir sociāla nozīme. F. Barts izveidotajā etniskuma modelī uzsver sociālos procesu, kas parāda starpetniskās attiecības. Šīs attiecības ir dinamiskas un mainīgas. Etniskums kļūst par attiecību aspektu, nevis personas vai grupas īpašību. Kā uzskata F. Barts, etniskās grupas izveidojas ideoloģiski un sociāli, kad šo grupu pārstāvji, tāpat kā citu etnisko grupu pārstāvji, atzīst savu grupu par kulturālā ziņā atšķirīgu un šīs identificētās kultūru atšķirības iegūst praktiskas sekas.²⁰

F. Barts, pētot etniskās grupas īpašības, uzmanība pievērta tieši tiem grupu pārstāvjiem, kuri savas dzīves laikā ir mainījuši etnisko piederību. F. Barta antropoloģiskie pētījumi parādīja, ka akulturācijas procesu rezultātā bieži vien kultūras elementu noteiktās atšķirības būtiski samazinās, taču joprojām saglabājas izteikta etniskā identitāte - piederības sajūta noteiktai etniskajai grupai un tiek uzturētas etniskās robežas: "mēs" un "viņi" dalījums.²¹ Būt kādas etniskās grupas pārstāvim nozīmē arī būt noteikta veida cilvēkam - gan atbilst dažādām redzamām pazīmēm kā valoda, apģērbs, dzīvesvieta u.tml., kā arī dzīvot atbilstoši dažādām pamatvērtībām, pēc kurām vērtē cilvēka uzvedību. Taču F. Barts uzsver, ka šīs pazīmes un vērtības ir mainīgas, tāpēc robežlīnijas starp "mums" un "viņiem", "savējiem" un "svešajiem" tiek bieži veidotas no jauna. Balstoties uz šiem pētījumiem, F. Barts secināja, ka etniskās grupas un tām raksturīgie kultūras elementi nepastāv izolācijā, bet gan savstarpējā mijiedarbībā ar citām etniskajām grupām.²² F. Barts iezīmēja pagriezienu etniskās identitātes izpētē, analizējot mijiedarbības procesu un to, kā notiek kategorizēšana jeb robežu "mēs" un "viņi" veidošana.²³ F. Barts 1969. gadā kādā no publikācijām kritizēja uzskatus par etnicitāti kā kultūrorientētu fenomenu. F. Barts apgalvoja, ka etnicitāte atklājas, ne tik daudz kultūras saturā, cik sociālajās robežās. F. Barts savu argumentu balstīja novērojumā, ka etniskās grupas

²⁰ Tomass Hillanns Ēriksens *Mazas vietas- lieli jautājumi: Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 424.lpp

²¹ Kļave, Evija, Inese Šūpule. *Nacionālā identitāte un diskurss: teorētiskās refleksijas*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 56.lpp

²² Kļave, Evija, Inese Šūpule. *Nacionālā identitāte un diskurss: teorētiskās refleksijas*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 57.lpp

²³ Kļave, Evija, Inese Šūpule. *Nacionālā identitāte un diskurss: teorētiskās refleksijas*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 58.lpp

var kultūras ziņā daudz neatšķirties un tomēr būt izrādītas un uztvertas kā atsevišķas un atšķirīgas sociālās vienības.²⁴

Kā viens no galvenajiem pētniekiem, kurš raksturo nacionālo un etnisko identitāti ir angļu sociologs Entonijs Smits. Bakalaura darbā tiks atspoguļotas tēzes, kuras E. Smits lieto, lai raksturotu etniskās grupas. E. Smits etniskās grupas sauc arī par etniskām kopienām. E. Smits etnisko grupu raksturo kā tādu cilvēku grupu, kas akcentē to, cik nozīmīga ir tās izcelsme, mīti un ar vēsturi saistītās atmiņas, un kuru pazīst pēc vienas vai vairākām kultūras īpatnībām, tādām kā ticība, ieražas un valoda. Šādu etnisko grupu, kurai piemīt augstāk minētais, var jau dēvēt par kultūrvēsturisku kopienu ar apziņu par savu identitāti.²⁵

E. Smits izdala sešas pazīmes, pēc kurām var iedalīt etniskās kopienas/grupas :

1. Kopienas nosaukums;
2. Mīts par kopīgiem senčiem;
3. Kopīgas ar vēsturi saistītas atmiņas;
4. Viens vai vairāki savdabīgi kultūras elementi;
5. Saistība ar īpašu ‘’ tēvzemi’’;
6. Vienotības apziņa, kas aptver nozīmīgus konkrētās populācijas spektrus.

Skaidri redzams, ka gandrīz visas šīs pazīmes ir saistītas ar vēsturi. Visas šīs uzskaitītās pazīmes savā starpā var mīties, var būt tā, ka kādai no etniskajām grupām ir tikai dažas no šīm pazīmēm, bet kādai iespējamas visas.

Kā uzskata E. Smits, etniskās kopienas veido pēctecība, kopīgās atmiņas un vienotas apziņas izjūta. Etniskās kopienas maina savu raksturu un vai nu tās aiziet bojā, vai nu izdzīvo. E. Smits apgalvo, ka etniskumu var iznīcināt divējādā veidā - genocīda un etnocīda ceļā, un dažkārt laiku pa laikam maldinot – to sauc par ‘’ kultūras genocīdu’’.²⁶ Taču, jāpiemin, ka pētnieks uzsver domu, ka genocīda rezultātā reti tiek iznīcināta etniskā kopiena vai etniskā kategorija. Kā uzver E. Smits šī

²⁴ Barth, Frederic. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Boston: Little, Brown and Company, 1969. 13.lpp

²⁵ Smits, Entonijs D. *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997. 30.lpp

²⁶ Smits, Entonijs D. *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997. 39.lpp

situācija tieši pretēji iedarbojas uz etnisko kopienu, tas to saliedē vēl vairāk un etniskā apziņa atdzimst no jauna.

E. Smits uzskata, ka vēsturiski un jēdzieniski etniskās kopienas un nācijas jēdziens lielā mērā sakrīt, bet tomēr šie ir divi dažādi jēdzieni ar dažādiem vēsturiskiem formulējumiem. Etniskajām kopienām trūkst vairāku pazīmju, kādas piemīt ikvienai nācijai. Etniskajām kopienām nebūt nav jādzīvo ‘savā’ teritoriālajā dzimtenē. Etniskajām kopienām nav nepieciešama vienota darba dalīšana un vienota ekonomika, un bieži vien šīs kopienas pēc tā nemaz netiecas.²⁷ Pēc E. Smita domām, jāievēro arī tas, ka nācijas var rasties arī bez savas tiešās priekšteces - etniskās kopienas. Apgalvojot, ka tieši moderno nāciju radniecības saites ar jebkādu etnisko būtību ir problemātiskas un apšaubāmas.

Apkopojot nodaļā izklāstīto var secināt, ka M. Vēbers kā pētnieks, kurš vēsturiski pirmais raksta par etniskajām grupām, šo grupu definē kā politisku kopienu. Apgalvojot, ka etniskās grupas ir sociāli veidotas. Kā svarīgs arguments, ko iezīmē M. Vēbera teorija, ir tas, ka etnisko grupu pārstāvjiem svarīgāk ir identificēt sevi ar kādu etnisku grupu, uzsverot, ka šo etnisko grupu pārstāvjus var nevienot kopīga izcelsme.

Pētnieks F. Barts uzskata, ka etniskās grupas ir sociāli izveidojušās, apgalvojot, ka grupas izveidojas tad, kad šo grupu pārstāvji atzīst savu grupu par kulturālā ziņā atšķirīgu. Svarīgs aspekts, ko iezīmē pētnieks, ir etnisko grupu saskarsme ar citām etniskām grupām. Tieši šī saskarsme ar citām grupām ietekmē etniskās grupas izveidošanos.

Citādā kontekstā iezīmējas E. Smita teorija, kurā pētnieks vairāk pievēršas nacionālajai un etniskajai identitātei. Pēc E. Smita teorijas, etniskai grupai piemīt vairākas pazīmes, kuras etniskās grupas locekļiem ir svarīgas. Etniskās grupas ir tādas, kurām ir svarīgi akcentēt savu etnisko izcelsmi. E. Smits apgalvo, ka etniskums veido nacionālo piederību, taču, svarīgi pieminēt faktu, ka pētnieks uzskata, ka nācija var izveidoties arī bez etniskās grupas, kā vēsturiskās priekšteces.

Dažādām etniskām grupām atrodies mijiedarbībā, to starpā nereti rodas konfliktu situācijas. Šīs situācijas var būt gan mierīgas, gan agresīvas. Konfliktu situācijas starp cilvēkiem pastāvējušas vienmēr. Svarīgi noskaidrot, kāds ir iemesls, kāpēc, notiek etniskie konflikti. Kurā brīdī, kādu situāciju var definēt par konflikta

²⁷ Smits, Entonijs D. *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997. 39lpp

situāciju, un uz kāda pamata etniskās grupas konfliktē. Etniskajiem konfliktiem ne vienmēr jābūt bruņotiem konfliktiem. Skaidri zināms, ka Latvijā šādu bruņotu etnisku konfliktu nepastāv. Taču, blakus dzīvojot dažādām etniskajām grupām, kā tas ir Latvijā ir skaidrs, ka starpetniski konflikti ir iespējami. Kā uzskata T. H. Ēriksens etniskums modernajās sabiedrības var izpausties kā sociālās organizācijas konflikts dažādos līmeņos. Etniskums var izpausties ne tikai politiskajā, bet arī citos kontekstos.²⁸ F. Barts, pētot etniskos konfliktus, uzskata, ka problēma, nav etniskajās grupās, bet gan politikā, ekonomikā un cilvēku radītajos konfliktos, kurus mēdz uzskatīt par etnisko grupu radītiem konfliktiem.²⁹ Tieši tādēļ darba gaitā tiks noskaidrots starp kādām etniskajām grupām Latvijā pastāv konfliktu situācijas. Kādi ir šo konfliktu veidi un stadijas. Kādas jomas un situācijas izraisa šos konfliktus.

²⁸ Ēriksens, Tomass Hillanns. *Mazas vietas- lieli jautājumi: Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 421.lpp

²⁹ Vermeulen, Hans. Cora Govers. *The Anthropology of ethnicity: Beyond Ethnic Groups and Boundaries*. Het Spinhuis, 1994. 98.lpp

2. ETNISKO KONFLIKTU TEORĒTISKAIS SKAIDROJUMS

Bakalaura darba otrajā nodaļā tiks veikta konfliktu un etnisko konfliktu analīze. Konfliktu izpētes vajadzībām tiks iepazītas klasiskās psiholoģijas pieejas, kur analizēti konfliktu veidi un stadijas. Etnisko konfliktu teorētiskajam skaidrojumam tiks izmantotas etnopsiholoģijas, sociālās identitātes, konfliktu teorijas un etnisko konfliktu pētnieka Donalda Horovica un Maikla Brauna teorētiskās pieejas.

Etnisko konfliktu teorētiskā pētniecība aizsākusies pagājušajā gadsimtā 50. un 60. gados. Valstu iekšējie konflikti un nāciju veidošanās procesi noteica šo teoriju attīstību.³⁰ Vardarbīgie konflikti, kas norisinājās Āfrikā bija iemesls tam, lai attīstītos arvien jaunas teorijas. Līdzās etnisko konfliktu teorijām attīstījās arī sociālās identitātes teorijas.

Klasiskajā psiholoģijā konfliktu skaidro kā parādību, kas izpaužas noteiktos apstākļos, noteiktu faktoru iespaidā, kā arī noteiktas situācijas interpretācijas rezultātā.

Daniels Vebsters konfliktu definē šādi:

1. Sacensība starp atšķirīgi domājošiem, savstarpēji nesaderīgiem indivīdiem;
2. Antagonisks stāvoklis vai rīcība - kas attiecas uz dažādiem uzskatiem, interesēm vai cilvēkiem;
3. Cīņa, ko izraisījušas atšķirīgas vajadzības, centieni, vēlmes vai prasības;
4. Naidīga sadursme.³¹

Konfliktu situāciju raksturošanā un skaidrošanā tiek izmatotas dažādas pieejas. Konflikti tiek skaidroti ar konfliktu posmu un fāžu iedalījumu, kur katrā no šiem iedalījumiem tiek izvirzīti vēl vairāki iedalījumi.

Konfliktus iedala divos veidos:

1. Iekšējais konflikts jeb personu konflikts - saistīts ar indivīda iekšējām pretējām vēlmju sadursmēm. Šāds konflikta veids novērojams situācijās, kad indivīda pieredzei, interesēm, mērķiem, vērtību sistēmai jāpārveidojas,

³⁰ Wimmer, Andreas, Goldstine, Richard, Horowitz, Donald. *Facing Ethnic Conflicts. Towards a New Realism*. Oxford : Rowman and Littlefield Publishers, 2004. 9.lpp

³¹ Pickering, Peg. *How to manage conflict*. Career Press, 2000. 9.lpp

jāpaplašinās ārpus ierastās zonas robežām. Vai arī situācijas, kad personības elementi nonāk pretrunā cits ar citu.

2. Ārējais konflikts jeb savstarpējais konflikts - saistīts ar konfliktu situācijām starp indivīdiem vai grupām. Grupu iekšēji konflikti pastāv konkrētas grupas robežās, savukārt grupu savstarpējā konfliktā ir iesaistītas vairākas grupas. Grupu aspekts šos konfliktus padara vēl sarežģītākus. Bieži novērojamas situācijas ka tieši grupu konflikti ir tie, kas vēršas plašumā, šādam konfliktam var rasties arvien jauni un jauni iemesli, lai šis konflikts netiktu atrisināts un situācija saasinātos.³²

Tiek, izvirzītas trīs konfliktu stadijas:

1. Ikdienišķā uzskatu sadursme – šis ir pirmais jeb agrīnais konflikta stadijas modelis, kurš ir visnekaitīgākais, un šādas stadijas konfliktu risināt ir visvieglāk.
2. Nozīmīgākas uzskatu sadursmes – šādi konflikti atstāj ilgstošākas sekas un rada daudz spēcīgākus emocionālus pārdzīvojumus, tāpēc, šādas stadijas konfliktus risināt ir daudz sarežģītāk. Šai stadijai raksturīga konflikta saasināšanās, ko var izraisīt, gan paša konflikta attīstība, gan apkārtējie notikumi.
3. Atklātas viedokļu pretnostatījumu sadursmes – šajā stadijā konfliktā iesaistītājiem ir daudz sarežģītāk pārtraukt radušos konfliktu. Šī stadija paredz abu pušu savstarpējos uzbrukumus un konflikta eskalāciju, kad katra nākamā vienas puses darbība izraisa otras pretdarbību. Sākotnēji uz sadarbību vērstās attiecības tiek sabojātas. Abās pusēs nostiprinās konfliktējoša attieksme un uzvedība.³³

Balstoties uz klasisko konfliktu iedalījumu bakalaura darbā šis iedalījums tiks attiecināts uz etniskajiem konfliktiem.

Savukārt, grupu konfliktu teorijas pamatā ir uzskats, ka grupu konfliktus izraisa diskriminācija un aizspriedumi, kas valda grupu starpā. Attieksmi pret citām grupām izraisa katras grupas intereses un mērķi, ko konkrētā grupa vēlas sasniegt.

³² Pickering, Peg. *How to manage conflict*. Career Press, 2000. 10.lpp

³³ Pickering, Peg. *How to manage conflict*. Career Press, 2000. 10.lpp

Konflikti starp grupām valda tad, kad starp šīm grupām rodas konkurence par ierobežotiem resursiem. Konflikta eskalācijas draudi palielinās situācijās, kad palielinās konkurence starp resursiem. Ne visas grupas tiek uzskatītas par konkurentu grupām. Parasti konkurējošās grupas savā starpā sāk konkurēt tad, kad tām ir līdzīgas intereses šo resursu ieguvei. Katra grupa vēlas saglabāt savu eksistenci, tādējādi mēģina atbrīvoties no tās grupas, kas apdraud šo resursu ieguvei.³⁴

Lai izprastu etnisko konfliktu rašanās iemeslus, jāanalizē etnopsiholoģijas teorētiskais skaidrojums. Etniskā psiholoģija jeb etnopsiholoģija ir izveidojusies uz sociālās psiholoģijas, etnoloģijas, personības psiholoģijas un vairāku citu zinātnes nozaru pamata. Etnopsiholoģija ir zinātne, kas pēta tautu un to kultūru psiholoģiskās īpatnības, etniskās identitātes (etniskās pašapziņas) un personības uzvedības veidošanās procesus.

Etnopsiholoģijas viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir noskaidrot etnisko konfliktu izcelsmes psiholoģiskos stāvokļus. Etnopsiholoģijas pētījuma galvenie objekti ir valoda, mitoloģija, paražas, tiesības un māksla. Kā viens no svarīgākajiem jautājumiem, kam pievēršas etnopsiholoģija, ir etnisko konfliktu izcelsmes psiholoģiskie cēloņi.³⁵

Etnopsiholoģija, skaidrojot etnisko grupu uzvedību, ņem vērā etniskās kultūras attīstības loģiskās īpatnības:

- etniskās grupas izveidoto pasaules tēlu;
- paštēlu, kas diktē uzvedību un ierasto rīcību;
- piemītošais aizsardzības mehānisms, kas liek reaģēt uz dzīves pārmaiņām;
- etniskās grupas tradicionālā apziņa ir maksimāli adaptēta ār pasaulei;
- uzvedības prioritātes, kas palīdz izdzīvot, nodot mantojumā, glabāt vēstures atziņas.³⁶

Tādējādi etnopsiholoģijas etnisko grupu teorētiskais skaidrojums izriet no daudz un dažādiem faktoriem, piemēram, jau iepriekš minētajām, etniskās grupas uzvedības

³⁴ LeVine, Robert, Campbell, Donald. *Ethnocentrism: Theories of conflict, ethnic attitudes, and group behavior*. Oxford: John Wiley & Sons, 1972.

³⁵ Videnere, Māra. *Etnopsiholoģija: Etniskais cilvēkā un sabiedrībā*. Rīgā: RaKa, 2011. 7.lpp

³⁶ Videnere, Māra. *Etnopsiholoģija: Etniskais cilvēkā un sabiedrībā*. Rīgā: RaKa, 2011. 8.lpp

īpatnībām, etniskajiem stereotipiem un etniskās identitātes. Viens no svarīgākajiem faktoriem, ka etnosa psihiskais veidojums ietver visas tās iezīmes, īpašības un procesus, ko etniskā grupa apgūst savas attīstības gaitā. Tādējādi katrai grupai šīs iezīmes var būt gan līdzīgas, gan atšķirīgas. Etnodominējošā identitāte ir tad, kad etniskums kļūst dominējošais pār citiem identitātes tipiem, piemēram, pilsonisko, ģimenes u.c. Tiek raksturoti vairāki faktori, kas nosaka etniskās attiecības etnisko grupu starpā kā, piemēram, sabiedrības sociālā struktūra, reliģiskā piederība, valstu teritoriālās robežas, kā arī demogrāfiskais faktors - etniskās attiecības ietekmē kontaktējošo grupu skaitliskās proporcijas.³⁷

Sociālās identitātes teorijas izveidotājs Henrijs Tedžels aplūkoja starpgrupu uzvedību no psiholoģiskā viedokļa. Šī teorija analizēja psiholoģiskos stāvokļus, lai izskaidrotu attiecības starp dažādām grupām. Katras konkrētās grupas pārstāvis savu grupu, kurai tas pieder, uzskata par labāko, savukārt, tas ietekmē attiecības ar citu grupu pārstāvjiem. Ja indivīds savu grupu sāk uzskatīt vairs ne par labāko, taču vēl joprojām pie tās pieder un vēlas piederēt, indivīds sāk izrādīt savas grupas pārākumu pār citām grupām, tādējādi veidojot negatīvu attieksmi pret citām grupām, kas var novest pie konfliktu situācijām.

H. Tedžela teorija veicināja virkni eksperimentālu pētījumu gan Eiropā, gan Amerikas Savienotajās Valstīs. Šī sociālās identitātes teorija ietver trīs komponentus:

1. Sociālo kategorizēšanu, kas skaidro kādas grupas uzvedību ar to, ka cilvēki viens otram piešķir konkrētas kategorijas - students, profesors u.tml.;
2. Sociālā identificēšanās saistīta ar identificēšanos ar noteiktām grupām. Katram indivīdam ir svarīgi saprast savu vietu attiecībā pret citiem indivīdiem un citām grupām;
3. Sociālās salīdzināšanas komponents, kad indivīdi salīdzina savu grupu ar citām grupām. Tiek radīti viedokļi, kas paaugstina savu grupu vērtību, kurai konkrētais indivīds pieder.³⁸

³⁷ Apine, Ilga, Dribins, Leo, Evarstone, Ina, Mednis, Imants. *Etnisko attiecību vēsture Latvijā*. Rīga: Puse Plus, 2000. 3.lpp

³⁸ Sociālā Psiholoģija un Lobisms. *Sociālās identitātes teorija*. Pieejams: <https://sites.google.com/site/socialapsihologija/socialas-psihologijas-teoretiska-dala/socialas-identitates-teorija> [Skatīts 2015, 25.marts]

Analizējot etniskus konfliktus, svarīgi apskatīt arī konfliktu teoriju. 20. gadsimta 50. gadi iezīmējās ar jaunu posmu konfliktu teorijas attīstībā. Konfliktu teorijas pārstāvji lielu uzmanību pievērta izmaiņām un ar šīm izmaiņām saistītajiem konfliktiem sabiedrībā. Šīs teorijas pārstāvji uzskata, ka sabiedrībai raksturīga interešu dažādība, spriedze un cīņa. Pat, ja nav atklātas konfliktu situācijas, tas nenozīmē, ka sabiedrībā nepastāv konfliktu. Amerikāņu sociologs Roberts Kings Mērtons uzskata, ka modernajās sabiedrības pastāv konflikti starp dažādām vērtībām un kultūrām. R. Mērtons uzskata, ka kultūras vērtības un mērķi, kurus apgūst indivīdi, noved pie spriedzes situācijām, kā arī konfliktiem īpaši gadījumos, kad indivīdu statuss sabiedrībā apgrūtināta tiem sasniegt izvirzīto mērķi.³⁹ Sociologs Georgs Zimmels norāda, ka konfliktus veicina un nosaka grupu robežas, pateicoties konfliktu situācijām, tiek stiprināta grupu pašapziņa. Vācu sociologs un filozofs Ralfs Dārendorfs, kurš pētījis cilvēka rīcību un uzvedību nonākot saskarsmē ar citiem sabiedrības locekļiem, sociālos konfliktus skaidro kā jebkuru attiecību starp elementiem, ko var raksturot gan caur objektīviem, gan caur subjektīviem pretstatiem. Konflikts sākotnējā stadijā var būt arī neapzināts. Konflikta specifiku nosaka atkarība no sociālajām pozīcijām, lomām un varas.⁴⁰

Etnisko konfliktu pētnieks Donalds Horovics uzskatāms par vienu no ietekmīgākajiem pētniekiem, kurš viskonkrētāk un visskaidrāk raksturo etniskos konfliktus. D. Horovics mēģina klasificēt etnisko konfliktu cēloņus. Etniskajos konfliktos valda liela daudzveidība un tas bieži vien sakņojas vēsturiskajos notikumos. Bieži vien konfliktus iniciē politiskie spēki, kas cīnās par varu. D. Horovics, apskatot etniskos konfliktus, tos apskata saistībā ar to, kā šīs grupas savā starpā kontaktējas. Pirmkārt, ir hierarhiskās grupu attiecības - vienas etniskās grupas pārstāvji ir ar augstāku sociālo stāvokli sabiedrībā un otras etniskās grupas pārstāvji ir ar zemāku sociālo statusu sabiedrībā. Dažkārt šīs hierarhiskās attiecības var novest pie konfliktu situācijām, piemēram, zemākā statusa etnisko grupu pārstāvji jūtas apspiesti. Strauja kādas grupas statusa maiņa var novest pie etniskajiem konfliktiem. Otrkārt, ir

³⁹ Sociological Theories and Global Inequality. *The Conflict Perspective*. Pieejams: <https://www.boundless.com/sociology/textbooks/boundless-sociology-textbook/global-stratification-and-inequality-8/sociological-theories-and-global-inequality-72/the-conflict-perspective-class-conflict-and-scarce-resources-422-510/> [Skatīts 2015, 25.marts]

⁴⁰ Sociological Theories and Global Inequality. *The Conflict Perspective*. Pieejams: <https://www.boundless.com/sociology/textbooks/boundless-sociology-textbook/global-stratification-and-inequality-8/sociological-theories-and-global-inequality-72/the-conflict-perspective-class-conflict-and-scarce-resources-422-510/> [Skatīts 2015, 25.marts]

paralēlās grupu attiecības - šajā gadījumā attiecībām nav hierarhiskā saistība. Šajā gadījumā vienā un tajā pašā sabiedrībā pastāv divas līdzvērtīgas etniskas grupas. Katrā šajā grupā ir indivīdi, kuri ir ar augstāku sociālo statusu sabiedrībā, un indivīdi, kuri ir ar zemāku sociālo statusu sabiedrībā. Šajos D. Horovica radītajos modeļos ir iespējamība, ka šīs etniskās grupas var sākt konfliktēt dažādu iemeslu dēļ. Iespējamais konflikts kļūst bīstams situācijā, kad kāda sociāla šķira sakrīt ar kādu etnisko grupu.⁴¹ D. Horovics uzskata, ka etnisko konfliktu varam uzskatīt par tādu fenomenu, kas atkārtojas un ir periodisks.

Arī L. Dribins uzskata, ka neviens etniskais konflikts nesākas pēkšņi. Konflikts sākjas tajā, ka šo konflikta situāciju vienmēr uzsāk kāda grupa, kā rezultātā rodas etniskais konflikts. Tomēr daudzos gadījumos tā ir reakcija uz otras puses kļūdām.⁴² Ir arī uzskati, ka etniskus konfliktus izraisa ģenētisks vai vēsturisks naids, kas pārmantots no paaudzes paaudzē.⁴³

Analizējot šīs teorētiskās pieejas, visskaidrāko un koncentrētāko etnisko konfliktu definīciju sniedz Vašingtonas Universitātes profesors Maikls Brauns, kurš plaši pētījis nacionālos un etniskos konfliktus. M. Brauns, kurš etnisko konfliktu uzskata par tādu situāciju, kad divām vai vairākām etniskajām grupām nav vienprātība par kādu sabiedrībā svarīgu politisku, ekonomisku, sociālu, kulturālu vai teritoriālu jautājumu.⁴⁴ M. Brauns uzskata, ka pastāv dažādas konfliktu situācijas, un mūsdienās šīs situācijas mēdz definēt kā etnisku konfliktu, lai gan šim konfliktam nemaz nepiemīt etniskais raksturs. Etniskie konflikti ietver konfliktu attiecības bez vardarbības, attiecības ar nelielām vardarbības izpausmēm, kā arī konfliktu situācijas, kurās vardarbīgās izpausmes jau kļuvušas par pilnā mērā militāri uzskatāmām. Konfliktu situācijas no iekšējām var kļūt par ārējām, kad šajos konfliktos iesaistās kaimiņos dzīvojošās valstis. Arī M. Brauns uzskata, ka etniskos konfliktus bieži izraisa atšķirīgais viedoklis par vēsturiskajiem notikumiem.

⁴¹ Horowitz, Donald. *Ethnic Groups in Conflict*. University of California Press, 2001. 61.lpp

⁴² Dribins, Leo. *Etniskās un nacionālās minoritātes Eiropā*. Rīga: Eiropas Padomes Informācijas birojs, 2004. 56.lpp

⁴³ Huntington, Samuel. *The Clash of Civilization*. 1993. Pieejams:

<http://www.foreignaffairs.com/articles/48950/samuel-p-huntington/the-clash-of-civilizations>

[Skatīts:2015 25.marts]

⁴⁴ Brown, Michael. *Ethnic conflict and International Security*. Princeton University Press, 1993. 5.lpp

Izdarot secinājumus par etnisko konfliktu teorētisko skaidrojumu, iezīmējas dažādas situācijas, kad etniskās grupas var nonākt konfliktu situācijās. Etnisko konfliktu jautājums bijis svarīgs jau no pirmajām teorijām, taču agrāk šim jautājumam tika pievērsta uzmanība citu teoriju saistībā, savukārt, mūsdienās etnisko konfliktu jautājums attīstījies tik lielā mērā, ka etnisko konfliktu teorija ir attīstījusies jau kā atsevišķa nozare.

Klasiskajā psiholoģijā konfliktu skaidro, kā parādību kopumu kas izpaužas noteiktos apstākļos, noteiktu faktoru iespaidā, kā arī noteiktas situācijas interpretācijas rezultātā. Konfliktu raksturošanai tiek izvirzītas dažādas pieejas.

Vairums gadījumos grupu konfliktu pamātā ir diskriminācijas un aizspriedumu situācijas, kas valda grupu starpā. Kā viens no iemesliem, kāpēc etniskās grupas var nonākt konfliktu situācijās, ir konkurence par ierobežotiem resursiem. Konfliktu eskalācijas draudi iespējami situācijās, kad konkurence par resursiem kļūst lielāka.

Etnopsiholoģija, skaidrojot etnisko grupu uzvedību, ņem vērā etniskās kultūras attīstības loģiskās īpatnības. Kā viens no svarīgākajiem faktoriem, kas ietekmē grupu attiecības ir kontaktējošo grupu skaitliskās proporcijas.

Sociālas identitātes teorētiskajā skaidrojumā iezīmējas divu veidu grupu attiecību psiholoģiskie stāvokļi. Pirmkārt, katrs indivīds savu grupu, pie kuras tas pieder, uzskata par labāko, tādējādi tas ietekmē attiecības ar citām grupām. Otrkārt, var rasties situācijas, kad indivīds savu grupu vairs neuzskata par labāko, bet vēlas turpināt pie tās piederēt, tādējādi indivīds var izrādīt savas grupas pārkumu. Abos no šiem gadījumiem ir iespējamās konfliktu situācijas.

Konfliktu teorijas pārstāvji skaidrojot konfliktu situācijas, uzskata, ka sabiedrībā pastāv spriedze un nesaskaņas pat tad, ja nav novērojamas atklāta konflikta situācijas. Analizējot pētniekus iespējams secināt, ka konfliktus visbiežāk izraisa indivīdu sociālais statuss sabiedrībā, kā arī situācijas, kad šis statuss sabiedrībā apgrūtinā sasniedz indivīda izvirzītos mērķus.

D. Horovics uzskata, ka pastāv dažādi iemesli, kas izraisa etniskus konfliktus. Daudzos gadījumos šo konfliktu pamātā ir nevienprātība par vēsturiskiem jautājumiem, kā arī politiskie spēki var būt tie, kuri saasina attiecības etnisko grupu

starpā. D. Horovics izvirza divu veidu grupu attiecības, hierarhiskās un paralēlās grupu attiecības.

Bakalaura darbā etnisko konfliktu definēšanai tiks izmantota M. Brauna sniegtā definīcija. Lai spētu izdarīt secinājums par etnisko konfliktu veidiem Latvijā patlaban un veikt pētījumu, svarīgi apskatīt pētījumus, kas jau tapuši, un kādi secinājumi tajos izdarīti. Kā arī analizēt, vai šajos pētījumos tiek izsecinātas etnisko konfliktu iezīmes un, vai iezīmējas konfliktu eskalācijas draudi.

3.LĪDZŠINĒJIE PĒTĪJUMI PAR ETNISKAJĀM GRUPĀM UN ETNISKAJIEM KONFLIKTIEM LATVIJĀ

1990. gadā pieauga asiņaini etniskie konflikti Ruandā, Dienvidslāvijā (kur saduras ne tikai atšķirīgas etniskās, bet arī konfesionālās intereses), Burundu un daudzās citās valstīs. Daudzviet pasaulē etnisko konfliktu pētniekiem tika pasūtīti virkne jaunu pētījumu, lai noskaidrotu, kā ir iespējams pārtraukt šos konfliktus. 20. gadsimta beigās un 21. gadsimta sākumā etniskie konflikti tiek atzīti par vienu no galvenajiem miera jautājumiem pasaulē.⁴⁵ Etnisko konfliktu pētījumi lielā mērā saistīti ar to, kā veicināt šo konfliktu novēršanu un likvidēšanu, ne tik lielā mērā, kā tas, kas teorētiski ietekmē šos konfliktus un kā šie konflikti attīstās. Eiropas vēsturē ir apskatāmi daudzi etnisko konfliktu un etnisko netaisnību gadījumi. Osmaņu impērijas sabrukums, Balkānu kari un Pirmais pasaules karš izsauca robežu maiņu un miljoniem cilvēku bija spiesti atstāt savas dzimtās vietas. Tas pats atkārtojās arī Otrā pasaules kara laikā un pēc tā. PSRS un Dienvidslāvijas sabrukumus radīja jaunu etnisko konfliktu viļņus.⁴⁶

Lai skaidrāk iezīmētu pētījumu situāciju Latvijā, nodaļas sākumā tiks iezīmēti galvenie pētnieciskie jautājumi, par ko tapuši šie pētījumi. Etniskā integrācija ir viens no tiem jautājumiem, kam Latvijā veltīta īpaša uzmanība. 90. gadi iezīmējās ar pētījumu aizsākumiem - aizsākas etniskās integrācijas pētījumi. Kā jauna laikmeta pētījumi iezīmējās jaunās tūkstošgades pētījumi, kur svarīgs pētījuma lauks bija etnopolitiskie procesi. Kā nākamais posms pētnieciskajos jautājumos iezīmējās integrācijas politikas novērtējuma pētījumi, kuri atšķīrās ar konceptuālo pamatojumu, un pieskaitāmi pie izskaidrojoša tipa pētījumiem. Līdz ar mazākumtautību izglītības reformu uzsākšanos 90. gadu sākumā, ir izstrādāti izglītības pētījumi etniskās integrācijas procesā. Kā viens no svarīgākajiem pētnieciskajiem laukiem, ir etnisko minoritāšu pētījumi, kurus galvenokārt veikuši akadēmisko institūciju pētnieki. Kā arī pētnieki pievērsušies tolerances un etnisko attiecību jautājumiem.

⁴⁵ Council on Foreign Relations. *Report of the UN Secretary – General: "Agenda for Peace"*. 1992.
Pieejams: <http://www.cfr.org/peacekeeping/report-un-secretary-general-agenda-peace/p23439>
[Skatīts:2015 25.marts]

⁴⁶ Liepājas Pedagoģijas Akadēmija. Sociālo Zinātņu un Vadības katedra. *Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, XIII sējums*. Apine, Ilga. *Piekāpība un nepiekāpība etniskajās attiecībās*. Liepāja: LiePa, 2011, 16.lpp

Latvijā etnisko minoritāšu pētījumi aktualizējās 21. gadsimta sākumā. Šajā pētījumu periodā Latvijas etniskās minoritātes, kā jau tika minēts darba pirmajā nodaļā, arvien vairāk tika interpretētas kā etniskās grupas.⁴⁷

Liela vēsturiska nozīme bija Augstākās Padomes 1991.gadā pieņemtajam likumam "Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju".⁴⁸ Tiesības uz brīvu attīstību un kultūras autonomiju bija visiem cittautiešiem, bez izņēmuma. Svarīgi pieminēt, ka neatkarības pretiniekiem (Latvijas Komunistiskā Partija, Interfronte - Latvijas PSR Internacionālā Darbaļaužu fronte, u.c.) tomēr izdevās atturēt lielu daļu cittautiešu un pēckara ieceļotāju no atbalsta sniegšanas Latvijas patriotiem, bet aptuveni 40% pat izteicās par PSRS saglabāšanu.⁴⁹ Šāda etniskā situācija radās tāpēc, ka vairumam ieceļotāju Latvijas demokrātiskās, nacionālās tradīcijas bija svešas un neskaidras. Šāda situācijas lika izvēlēties tādu etnopolitiku, kas nodrošinātu izcīnītas neatkarības saglabāšanu un nostiprināšanu demokrātiskas iekārtas veidolā.

Krievvalodīgajā presē, sākot ar 1991. gada rudeni, tika izvērsta propagandas kampaņa par divkopies valsts izveidošanu. Notika cittautiešu un ieceļotāju vairuma vēlme izveidot un saglabāt divu oficiālo valodu lietojumu Latvijā, kā arī izveidot divu izglītības plūsmu dalījumu, respektīvi, krievu un latviešu valodās. Nacionālas valsts veidošanu atbalstīja poļu, ebreju un igauņu kopienas. Savukārt, krievu un baltkrievu kopienas sašķēlās. Krievu un ukraiņu biedrību un apvienību lielākā daļa nostājās opozīcijā pret nacionālas valsts izveidošanu. 1992. gadā Latvijas Republikas Augstākā Padome pieņēma valodas likumu, kas nostiprināja latviešu valodas dominanti. 1994. gadā Saeima pieņēma stingru Pilsonības likumu.⁵⁰ 1995. gadā

⁴⁷ Tisenkopfs, Tālis. *Socioloģija Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 201.lpp

⁴⁸ Apine, Ilga, Dribins, Leo, Evardsone, Ina, Mednis, Imants. *Etnisko attiecību vēsture Latvijā*. Rīga: Puse Plus, 2000. 53.lpp

⁴⁹ Apine, Ilga, Dribins, Leo, Evardsone, Ina, Mednis, Imants. *Etnisko attiecību vēsture Latvijā*. Rīga: Puse Plus, 2000. 53.lpp

⁵⁰ *Pilsonības likuma* mērķis ir (1) Noteikt personas, kuras uzskatāmas par Latvijas pilsoņiem un garantēt Latvijas pilsonības pastāvēšanu un turpinātību. (2) Nodrošināt valstsnācijas piederīgajiem (latviešiem) un autohtoniem (līviem) reģistrēties par Latvijas pilsoņiem. (3) Dod iespēju Latvijas trimdiniekiem un viņu pēctečiem reģistrēties par Latvijas pilsoņiem. (4) Veicināt saliedētas un uz Latvijas tautas kopīgajām vērtībām balstītas Latvijas sabiedrības attīstību. (5) Atzīt dubulto pilsonību atbilstoši Latvijas valsts politiskajiem mērķiem un interesēm un pieaugošas mobilitātes apstākļos saglabāt Latvijas pilsoņu kopumu.

pieņēma likumu par “ Par bijušo PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav citas valsts pilsonības”.⁵¹ Tādējādi ieviešot nepilsoņu pasēs.

Latvijā kultūras dzīve attīstījās, pārvarot līdzekļu trūkuma radītos šķēršļus, bet vienota nacionālā kultūras telpa veidojās lēni. Pastāvēja arī divas informācijas telpas - nacionālā un opozicionārā. Daudzi cittautieši informāciju ieguva galvenokārt no Krievijas masu medijiem, kas novērojams arī mūsdienu sabiedrībā. Neveiksmīgi bija arī mēģinājumi atjaunot minoritāšu nacionālās skolas. Minoritāšu jauniešu lielākā daļa mācījās pārnacionālās krievvalodīgajās skolās, kurās latviešu valodas mācīšana bija neapmierinošā kvalitātē.

Kā viens no svarīgiem faktoriem, kas sašķēla Latvijas sabiedrību, bija dažādie un pretrunīgie priekšstati par Latvijas vēsturi īpaši par Otrā pasaules kara notikumiem. Saglabājoties visiem šiem minētajiem faktoriem, saglabājās Latvijas sabiedrības politiskā, etniskā un kultūru sašķeltība, kas traucēja valsts attīstību. Skaidri redzams, ka vēsturiskā attīstībā ir viens no tiem faktoriem, kas radīja etnisko grupu šķelšanos Latvijas sabiedrībā. Kā rezultātā bija nepieciešamība šo situāciju uzlabot, kas deva iemeslu veikt virkni pētījumu, kas saistīti ar etniskajām grupām un to integrēšanu sabiedrībā.

1998. gadā tika izņemts veidot jaunus etnopolitiskos principus. Latvijas zinātnieki izveidoja jaunu alternatīvu – vienotas multikulturālās politikas nāciju veidošanās veicināšanu, pakāpeniski pārvarot etnisko pretstatījumu barjeras. Tādējādi tika izveidota ekspertu grupa. Šai izveidotajai ekspertu grupai uzdeva izstrādāt valsts programmas koncepciju “Sabiedrības integrācija Latvijā”. Tai bija jāpalīdz veidot saliedētu, no etniskām pretrunām atbrīvotu nacionālu multikulturālu sabiedrību.⁵²

Apskatot etnisko attiecību situāciju Latvijā no 1991. – 1998. gadam, jākonstatē divu pretēju uzskatu cīņa. Pirmkārt, latviešu un vēsturisko minoritāšu

⁵¹ Likums “ Par to bijušās PSRS pilsoņu, statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības” noteica, ka šā likuma subjekti – nepilsoņi ir tie Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, kuri vienlaikus atbilst šādiem nosacījumiem: (1) 1992. gada 1. jūlijā viņi bija neatkarīgi no pierakstā norādītās dzīvojamās platības statusa pierakstīti Latvijas teritorijā, vai viņu pēdējā reģistrētā dzīvesvieta līdz 1992. gada 1. jūlijam bija Latvijas Republikā, vai ar tiesas spriedumu ir konstatēts fakts, ka līdz minētajam datumam viņi ne mazāk kā 10 gadus nepārtraukti dzīvoja Latvijas teritorijā. (2) Viņi nav Latvijas pilsoņi. (3) Viņi nav un nav bijuši citas valsts pilsoņi.

⁵² Dribins, Leo. *Etniskās un nacionālās minoritātes Eiropā*. Rīga: Eiropas Padomes Informācijas birojs, 2004. 251.lpp

vairākums iestājās par nacionālas demokrātiskas Latvijas tautas valsts atjaunotni, respektējot latviešu pamatnācijas dominanti (valodā, kultūras tiesībās). Otrkārt, cittautieši, sevišķi pēckara ieceļotāju lielākā daļa, atbalstīja domu par divu kopienu - latviešu un krievvalodīgo - kopvalsts nepieciešamību ar divām oficiālām valodām, divām dominējošām kultūrām un kopīgi sastādītu pārvaldi, kurā būtu arī ieceļotāju pārstāvji.⁵³ Analizējot šīs situācijas, iespējams secināt, ka Latvijā bija nepieciešamība veikt pētījumus, lai spētu izdarīt secinājumu un nākotnē neveidotos šādu pretēju uzskatu situācijas.

1999. gadā Latvijas Universitātes Psiholoģijas un pedagogijas fakultātes Izglītības pētniecības institūts veica pētījumu par civilzinību apguvi un pilsonisko izglītību, aptaujājot 8. klašu un 9. klašu skolēnus. Pētījuma rezultātā par etnisko toleranci skolēnu viedokļi dalījās, vērtējot dažādu tautību cilvēku iespējas iegūt labu izglītību Latvijā. Nedaudz mazāk par pusi, respektīvi, 44% skolēnu un nedaudz vairāk 46% skolēnu nepiekrīta tam, ka skolēniem, kuri pieder pie atsevišķām etniskām grupām, ir mazākas iespējas iegūt labu vidējo izglītību Latvijā. Šim viedoklim piekrīta 50% skolēni no Rīgas skolām ar krievu mācībvalodu, bet nepiekrīta 48% latviešu skolēnu. 10% skolēnu uz šo jautājumu netika atbildējuši.⁵⁴ Šī pētījuma rezultāti parādīja - skolēni uzskata, ka skolās ir jāmāca cienīt visu etnisko grupu pārstāvjus. Tomēr, arī šajā gadījumā latviešu tautības skolēni šo viedokli aizstāvēja mazāk nekā skolēni, kuri mācījās skolās ar krievu mācībvalodu. 19% latviešu skolēni laukos uzskatīja, ka skolās nav jāmāca etniskā tolerance, savukārt 13% latviešu skolēnu jautājumā par etnisko toleranci izvēlējās uz jautājumu neatbildēt.⁵⁵ Pētījuma iegūtie rezultāti liecināja par to, ka skolēniem nav augsta etniskās tolerances pakāpe. Etnisko grupu dalījumu visskaidrāk iezīmēja tieši latviešu un krievu skolēnu vidū. Pamatā, šis dalījums iezīmēja to, ka etniskās tolerances pakāpe tiek pārmantota no ģimenes un apkārtējās sabiedrības. Latviešu skolēni bieži vien neuzticas citu etnisko grupu pārstāvjiem. Pētījuma rezultāti liecināja to, ka skolēniem nav skaidri patiesie iemesli, kādēļ šāds uzskats ir izveidojies. Pētījuma rezultāti skaidri iezīmēja daudzas sabiedrībai nevēlamas situācijas, piemēram, iespējamiem sociāliem un etniskiem

⁵³ Apine, Ilga, Dribins, Leo, Evarstone, Ina, Mednis, Imants. *Etnisko attiecību vēsture Latvijā*. Rīga: Puse Plus, 2000. 53.lpp

⁵⁴ Civilzinību izglītības Latvijā starptautiskā salīdzinošā novērtēšana. Rīga, 2000; IEA Pilsoniskās izglītības pētījums, Pētījuma dati, Rīga, 2000.

⁵⁵ Civilzinību izglītības Latvijā starptautiskā salīdzinošā novērtēšana. Rīga, 2000; IEA Pilsoniskās izglītības pētījums, Pētījuma dati, Rīga, 2000.

konfliktiem nākotnē. Līdzīgs pētījums tapa arī 2015. gadā, kurā tika aptaujāti mazākumtautību skolu skolēni. Pētnieki secināja, ka mazākumtautību skolēnu vērtējumā pašidentifikācija “latvietis” ir etniski slēgta – proti, par latvieti varot tikai piedzimt, ko galvenokārt nosaka pašu etnisko latviešu attieksme pret šo jautājumu. Tāpēc pat labas un lieliskas latviešu valodas zināšanas un iekļaušanās sabiedrībā nepadarīšot mazākumtautību pārstāvi par latvieti. Mazākumtautību skolēnu personīgo informācijas telpu veido ziņu kombinācija no tām, kuras tie iegūst skolā, un tām, ko tie uzzina mājās.⁵⁶

2001. gadā tapa īpaši svarīgs pētījums “Jaunpilsoņu aptauja”. Šajā pētījumā tika apzināti tie cilvēki, kuri naturalizācijas procesā ieguvuši Latvijas pilsonību. Šī pētījuma mērķis bija noskaidrot motīvus, kas mudināja minoritāšu pārstāvjus iegūt Latvijas pilsonību. Aptaujas dati ļāva izdarīt secinājumus, ka šiem cilvēkiem valstiskā piederība ir bijis nozīmīgs arguments Latvijas pilsonības iegūšanai.⁵⁷

2004. gada veiktajā pētījumā “Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija” rezultāti liecināja par to, ka Latvijā etnisko attiecību stāvoklis vērtējams samērā pozitīvi. Pētījuma autori secināja, ka cittautieši savos izteikumos izvairās izteikties slikti par latviešiem kā etnisku grupu. Negatīvi tika vērtēta pilsoniskā un izglītības politika. Galvenie iemesli negatīvajai attieksmei pret citu etnisko grupu pārstāvjiem tika saskatīti pozitīvas saskarsmes trūkumā. Šī pētījuma mērķis nebija noskaidrot etnisko konfliktu cēloņus. Bet pētnieki izdarīja secinājumus - respondenti sāka diskutēt pat to, kas vainojams pie etniskajiem saspīlējumiem sabiedrībā. Izdarot secinājumus, ka šo situāciju Latvijā izraisa politika un prese. Tika izdarīti secinājumi, ka visos respondentu minētajos gadījumos etnisko konfliktu izpausmes ir saistītas ar aizvainojošu vārdu apmaiņu. Visbiežāk minētās etniskās grupas, pret kurām ir nepatika, bija afrikāņi, čečeni, azerbaidžāņi, čigāņi, arābi, turki un musulmaņi.⁵⁸ Pie tolerances riska faktoriem pētnieki uzskatīja, ka sabiedrībā pastāv negatīvi faktori, kas var šo situāciju pasliktināt. Daudzi iedzīvotāji, neatkarīgi no tā pie kādas etniskās

⁵⁶ Laizāne, Māra, Putiniņa, Aivita, Mileiko, Ilze. *Mazākumtautību skolu skolēnu identitāte un biedrība Latvijai*. Pētījuma ziņojums, Rīga, 2015.

Pieejams:http://www.ascendum.lv/assets/upload/userfiles/files/P%C4%93t%C4%ABjums_Maz%C4%81kumtaut%C4%ABbu%20skolu%20skol%C4%93nu%20identit%C4%81te%20un%20pieder%C4%ABba%20Latvijai.pdf [Skatīts 2015, 6.maijs]

⁵⁷ Tisenkopfs, Tālis. *Socioloģija Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 204.lpp.

⁵⁸ Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*. Rīga, 2004. 18.- 27.lpp

grupas tie pieder vai nepieder, izjūt lielu neapmierinātību ar savu materiālo stāvokli, darbu un dzīvi. Šāda situācija var kalpot par neiecietības un aizspriedumu pamatu. Pētnieki secināja, ka netoleranci var attīstīt kādas grupas nevienlīdzības sajūta, kas balstās stereotipos par kādas grupas iespējām iegūt resursus. Etniskās netolerances apstākļus Latvijā var veicināt viedokļu konflikti dažādās situācijās. Pētnieki kā piemēru min atšķirīgos viedokļus par Latvijas vēsturi un izglītības reformu, kas pastāv sabiedrībā.⁵⁹

2004./2005. gadā veiktajā pētījumā ‘‘Etnisko stereotipu veidošanās: Ekspedīciju dotumi’’ pētnieki secināja, ka etnisko priekšstatu pamatā ir ģimenē un lokālajā vidē iegūtā pozitīvā vai negatīvā pieredze. Etnisko priekšstatu veidošanās procesā būtisks priekšnoteikums ir lokālā etniskā vide un sociālo lomu sadale sabiedrībā. Etniskie stereotipi veidojas, respondentam vispārinot savu pieredzi, pārņemot to no ģimenes vai vietējas sabiedrības un mediju telpā cirkulējošajiem stereotipiem. Izdarot secinājumus, ka etnisko stereotipu, etniskās pašapziņas robežu veidošanā konstatējami trīs loki: ģimene, lokālā sabiedrība un mediju telpa. Ģimenē veidojas pamatvērtības, kas balstās pozitīvajā vai negatīvajā pieredzē un tiek nodotas tālāk no paaudzes paaudzē. Tieši šis ģimenes loks ir tas, kurš iedarbojas kā katalizators nākamajiem lokiem, un tie savukārt iedarbojas uz pirmo.⁶⁰

2005. gadā klajā nāca pētījums ‘‘Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi’’. Pētījuma mērķis bija izvērtēt Latvijas sabiedrības etniskās integrācijas procesus un novērtēt iespējamās etnopolitiskās spriedzes risinājumus. Pētījumā īpaša nozīme tika pievērsta tieši etnopolitikas, konkrēti, izglītības reformas mazākumtautību skolās ietekmei uz sabiedrības integrāciju.⁶¹ Pētījuma rezultāti liecināja, ka ir vairākas pazīmes, kas parāda etnisko konfliktu situācijas - attieksmes etnopolitikas jautājumos, partiju atbalsts un apdraudētības sajūta. Kā arī pētnieki izdarīja secinājumus, ka ir vairākas pazīmes, kas varētu nodrošināt to, ka šie konflikti nepāraug vardarbīgās izpausmēs kā, piemēram, etnisko grupu struktūras tīklveida jauktai modelis, kur katra etniskā grupa ir pārstāvēta daudzās un dažādās nodarbēs un

⁵⁹ Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*. Rīga, 2004. 18.- 27.lpp

⁶⁰ Liepājas Pedagoģijas Akadēmija. Sociālo Zinātņu un Vadības katedra. *Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, VIII sējums. Boldāne, Ilze. Etnisko stereotipu veidošanās: ekspedīciju dotumi*. Liepāja: LiePa, 2006. 174.lpp

⁶¹ Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. Rīga, 2005. 7.lpp

īsteno atšķirīgas ekonomiskās funkcijas. Šis tīklveida modelis ir vislabākais veids, kā risināt konfliktu spriedzes situācijas. Taču pētījuma rezultāti liecināja par to, ka šāda situācija, iespējams, nepastāvēs ilgi un konfliktu situācijas var kļūs agresīvākas. Kā uzskata pētnieki, tas, kā šīs attiecības veidosies nākotnē, ir atkarīgas no politikas veidotājiem. Tā kā etnisko grupu attiecības ar valsts varu tiek uzskatītas par svarīgu faktoru konfliktu dinamikā, etniskās spriedzes mazināšanai valsts iestādēm būtu nepieciešama uz sadarbību vērsta stratēģija un tiktu radītas institūcijas, kuru mērķis būtu līdztiesības nodrošināšana un konfliktu risināšana. Kā tika teikts pētījumā, Latvijā ir radīti labi priekšnoteikumi šādu stratēģijas īstenošanai.⁶² Pētījuma rezultāti liecināja, ka respondenti savās atbildēs etniskās attiecības uzskata par labām vai apmierinošām. Savukārt radikālāku uzskatu paudēji izteicās, ka latviešu un krievu attiecību starpā pastāv etniskais konflikts. Šāda nostāja bija raksturīga vidējās un vecākās paaudzes latviešu grupu respondentiem. Pēc respondentu atbildēm etniskās attiecības tika nošķirtas divos līmeņos. Kā pirmais līmenis – etniskās attiecības sabiedrībā kopumā. Dominējošais diskurss ir tāds, ka kopumā sabiedrībā šīs attiecības vairāk tiek vērtētas negatīvās kategorijās. Un otrais līmenis – individuālās etniskās attiecības. Savukārt, šīs individuālās attiecības tiek vērtētas kā neitrālas, pozitīvas, respektīvi, pozitīvās kategorijās.⁶³ Latviešu respondentu pārstāvji kā galveno etniskās plaisas iemeslu minēja tieši latviešu valodas zināšanas. Kā liecināja kvalitatīvie dati no latviešu puses šis konflikts tiek risināts ar norobežošanas stratēģiju. Kā otrs etniskās plaisas iemesls, kuru norādīja respondenti bija kultūras atšķirības. Savukārt, cittautieši, minot etniskās plaisas iemeslus Latvijā, kā galveno iemeslu min tieši valstī veidoto un īstenoto etnopolitiku. Pētījuma rezultātā tika izdarīts secinājums, ka respondenti jūtas diskriminēti attiecībā pret latviešiem. Valstī veidotā etnopolitika ir labvēlīga latviešiem, tādējādi viņiem ir vairāk dzīves iespēju nekā cittautiešiem. Savukārt, samērā pretējs viedoklis ir latviešu respondentiem, kuri izteica viedokli, ka cittautiešu kritiskā attieksme pret valsts etnopolitiku ir pilnībā nepamatota. Savukārt, apskatot vēstures izpratnes un interpretācijas lomu etniskajās attiecībās, skaidri tika novērots, ka dažādu grupu locekļiem ir “nepareizs” priekšstats par vēstures

⁶² Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. Rīga, 2005. 7.- 11.lpp

⁶³ Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. Rīga, 2005. 35-42.lpp

notikumiem Latvijā, kas sekmē dažādu etnisko grupu konfliktējošās attiecības.⁶⁴ Pētījuma noslēgumā tika iezīmētas etnisko attiecību iespējamība nākotnē. Kā pirmais scenārijs, kā arī visradikālākais no visiem, tika minēts, atklāts etniskais konflikts. Kā otrais scenārijs etniskajās attiecībās, iezīmējās viedoklis, ka šīs attiecības paliks nemainīgas. Kā trešais un pozitīvākais etnisko attiecību scenārijs nākotnē, ko iezīmēja respondenti, ir integrācija. Latvieši sagaida, ka cittautieši integrēsies, cittautieši integrāciju uztver vairāk kā piekāpšanos etnopolitikas jautājumos. Taču svarīgi pieminēt, ka latviešu respondentu vidū iezīmējas šaubas, ka integrācija varētu būt starpetnisks attiecību scenārijs nākotnē, tāpēc viņi izvēlas norobežošanās situāciju. Kopumā, pētījuma autori secināja, ka respondentu raksturotie etnisko attiecību scenāriji nākotnē norāda uz divām būtiskām atziņām. Pirmkārt, domājot par starpetnisko attiecību veidošanos nākotnē, respondenti vairāk pievēršas etnopolitiskajiem tematiem, savukārt, daudz mazāk savstarpējām attiecībām. Tas liecina par to, ka etnopolitiskie jautājumi ir ļoti svarīgi etniskajās attiecībās. Otrkārt, iezīmējas atšķirīgas etnisko attiecību veidošanas un spriedzes mazināšanas stratēģijas.⁶⁵

2007. gadā Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts izdeva pētījumu “Nacionālo minoritāšu konvencija - Diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā”. Svarīgi pieminēt, ka pētījumā tika veiktas intervijas ar ekspertiem no Nevalstiskajām organizācijām, pētniecības iestādēm, žurnālistiem un politiķiem. Kā arī padziļinātās intervijas ar mazākumtautību aktīvistiem. Daži no aptaujātajiem ekspertiem uzskatīja, ka etniskā diskriminācija Latvijā nav izplatīta vai tai ir tikai epizodisks raksturs. Savukārt, daudzi no respondentiem atzina, ka tieši čigānu etnisko grupu pārstāvji ir visbiežāk diskriminētākā etniskā grupa Latvijā. Jāpiemin, ka arī 2006. gadā veiktajā pētījumā “Latvijas un tās reģionu specifiskās problēmas” respondentu atbildes liecināja par to, ka no visām etniskajām grupām iedzīvotāji viskritiskāk vērtē iespēju darbu iegūt tieši čigānu etniskās grupas pārstāvjiem.⁶⁶ Savukārt, vairums aktīvistu uzskatīja, ka gan viņiem, gan viņu etniskās

⁶⁴ Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. Rīga, 2005. 57. – 59.lpp

⁶⁵ Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. Rīga, 2005. 57. – 59.lpp

⁶⁶ Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts. *Nacionālo minoritāšu konvencija-diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. 17.- 21. lpp

kopienas locekļiem trūkst informācijas par to, kā rīkoties, sastopoties ar diskrimināciju, kā arī pietrūkst datu par etnisko grupu stāvokli. Vairāki eksperti norādīja, ka Latvijā ir novērojama etniskā neiecietība.⁶⁷ Vairāki eksperti uzsvēra, ka no valsts puses nepastāv īpaša naidīga politika pret kādu Latvijā dzīvojošo etnisko grupu. Eksperti secināja, ka minoritāšu situāciju ietekmē dažādi objektīvi faktori, piemēram, kopienas izkaisītība Latvijas teritorijā, minoritātes kopienas apjoms un vēsturiskā saikne ar Latviju. Kā arī minoritāšu situāciju Latvijā ietekmē arī daži subjektīvi faktori, piemēram, indivīda vēlme saglabāt etnisko identitāti un tas, cik viņiem ir nozīmīga etniskā kultūra. Savukārt, saskaņā ar aktīvistu teikto indivīdu vēlme saglabāt etnisko identitāti atšķiras - no labprātīgas asimilēšanās līdz radikālai vēlmei saglabāt savu etnisko identitāti. Aktīvisti arī uzskata, ka vēlme saglabāt savu etnisko identitāti ir atkarīga no piederības sociāli ekonomiskajam slānim un no tā, vai indivīdam ir saikne ar izcelsmes valsti vai nav.⁶⁸ Pētījuma rezultāti liecināja par to, ka mazajām etniskajām grupām Latvijā ir grūtāk saglabāt savu etnisko identitāti, īpaši, ja to izcelsmes zeme ir tālu, kā tas ir, piemēram, kaukāziešiem. Lai gan otrs aspekts ir tas, ka šo mazo etnisko grupu pārstāvji cenšas vairāk veicināt savas kultūras uzturēšanu, tāpēc nereti šo mazo etnisko grupu kultūras identitāte ir vairāk izkopta. Vairāki respondenti uzsvēra, ka kopīga vēsture veicina etniskās identitātes saglabāšanu. Līdzīgi par vēstures nozīmi uzskata arī krievu kopienas pārstāvji, kuri uzskata, ka vēstures atmiņas ir tās, kas ietekmē abu lielāko etnisko grupu – latviešu un krievu attiecības.⁶⁹ Šajā 2007. gadā klajā nākušajā pētījumā attiecībā uz informētību par citām etniskajām grupām var secināt, ka vienas etniskās grupas aktīvistiem bija vairāk informācijas par citām etniskajām grupām nekā par savu etnisko grupu, tajā pašā laikā šie aktīvisti noliedza to, ka viņu rīcībā būtu informācija par etniskām grupām Latvijā kopumā. Tātad no vienas puses, viņi noliedza informētību par etniskām grupām, bet, no otras puses, bija spējīgi analizēt dažādas etniskās grupas. Viena no galvenajām problēmām attiecībā uz informētību par etniskajām grupām

⁶⁷ Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts. *Nacionālo minoritāšu konvencija-diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. 17.- 21. lpp

⁶⁸ Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts. *Nacionālo minoritāšu konvencija-diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. 24.- 41.lpp

⁶⁹ Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts. *Nacionālo minoritāšu konvencija-diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. 46.lpp

Latvijā tika atzīmēts etnisko datu trūkums, šo par būtisku problēmu atzina gan aktīvisti, gan eksperti.⁷⁰

Kā svarīgs etnisko grupu attiecību faktors bija 2012. gadā notikusī tautas nobalsošana par grozījumiem Satversmē, kas paredzēja krievu valodu noteikt kā otru valsts valodu. Šāda situācija sašķēla dažādas etniskās grupas Latvijā, jo skaidri zināms, ka ne tikai krievu etniskās grupas pārstāvji ikdienā lieto krievu valodu. Rezultāta pret nobalsoja 74, 80% balsstiesīgo iedzīvotāju un par nobalsoja 24, 88%.⁷¹ Pēc referendumā veiktajā aptaujā 62% ekonomiski aktīvo iedzīvotāju atdzina, ka šis referendums nav ietekmējis sabiedrības ikdienu. Šāda situācija, iespējams, iezīmēja konflikta situācijas nākotnē bija katalizators etniskajiem saspīlējumiem.

Etnopolitiskajai integrācijai veltīto pētījumu apskats atklāj būtiskas pārvērtības. Integrācijai veltītie pētījumi skatāmi, gan zinātniskā, gan politiskā griezumā. Piemēram, 90. gados veiktie pilsonības jautājuma izpēte, noderēja par pamatu sabiedrības integrācijas politikas veidošanai.⁷²

Skaidri redzams, ka etniskie jautājumi Latvijā ir svarīgs jautājums. 2009. gadā iznāca pirmais Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūta un Daugavpils Universitātes Sociālo pētījumu institūta starpdisciplināro pētījumu žurnāls "Ethnicity". Žurnāls ir veltīts etniskuma tēmas dažādiem aspektiem socioloģijā, vēsturē, sociolingvistikā, sociālajā psiholoģijā, tiesībzinātnē un politikas zinātnē. Šobrīd Latvijā darbojas piecas valsts līmeņa konsultatīvās padomes mazākumtautību jautājumos. 2011. gadā valsts prezidents Andris Bērziņš atjaunoja Mazākumtautību konsultatīvo padomi. Šīs padomes mērķis ir sekmēt mazākumtautību etnisko, kultūras, reliģisko un valodas piederību Latvijas sabiedrībai.⁷³

Veiktie pētījumi iezīmē dažādas saskarsmes situācijas starp etniskajām grupām Latvijā. Kā liecināja gandrīz visi apskatītie pētījumi, lielākas diskusijas

⁷⁰ Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts. *Nacionālo minoritāšu konvencija-diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. 56.- 58. lpp

⁷¹ Centrālā vēlēšanu komisija. 2012. gada 18. februāra tautas nobalsošana par likumprojekta "Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē" pieņemšanu rezultāti.

⁷² Tisenkopfs, Tālis. *Socioloģija Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 218.lpp

⁷³ Latvijas Republikas Ārlietu Ministrija. *Etniskais sastāvs un mazākumtautību kultūras identitātes veicināšana*. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/sabiedribas-integracija-latvija/integracijas-politika-latvija-daudzpusiga-pieejja/etniskais-sastavs-un-mazakumtautibu-kulturas-identitates-veicinasana> [Skatīts 2015, 20.aprīlis]

norisinās tieši starp latviešiem un krieviem, kuru starpā ir valodas problēmas. Kā viena no diskriminētākajām etniskajām grupām Latvijā tiek uzskatīti čigāni. Pētījumu rezultāti liecina, ka etniskās tolerances pakāpe tiek pārmantota no ģimenes un apkārtējās sabiedrības, tādējādi ietekmējot etnisko grupu attiecības. Spriedzi dažādu etnisko grupu vidū rada ne vairāk pašu etnisko grupu pārstāvji, bet, vairums gadījumos, tieši politikas veidotāji. Kā svarīgs faktors etnisko attiecību kontekstā iezīmējas tieši vēstures interpretēšana. Kaut arī neviens no apskatītajiem pētījumiem nebija veltīts tieši etnisko konfliktu veidiem Latvijā, skaidri redzams, ka konfliktu situācijas ir novērojams, un daži no pētījumiem liecināja, par iespējamām konfliktu situācijām nākotnē, tādēļ, bakalaura empīrisko daļu veidos šo konfliktu situāciju novērtēšana patlaban.

4. ETNISKO KONFLIKTU IZPAUSMES VEIDI LATVIJĀ

Empīriskā pētījuma metodoloģijas un datu ieguves metožu raksturojums.

Bakalaura darba izstrādei un tēmas padziļinātākai izpētei tika veikts empīriskais pētījums, kā ietvaros tika analizēti etniskie konflikti Latvijā. Empīriskā pētījuma ietvaros ir izmantota kvalitatīvā metodoloģija, kas ļauj iegūt padziļinātāku informāciju par pētāmajiem jautājumiem, balstoties uz ekspertu un etnisko grupu pārstāvju viedokļiem par šo tēmu. Empīriskais pētījums ir balstīts kvalitatīvajā metodoloģijā, izmantojot desmit dziļās intervijas, viens no respondentiem uz jautājumiem atbildēja rakstiskā formā. Lai reprezentatīvāk spētu izdarīt secinājumus ekspertiem un etnisko grupu sabiedrisko organizāciju pārstāvjiem tika izstrādātas dažādas vadlīnijas. Intervijas notika laika periodā no 2015.gada aprīļa līdz maijam. Katras intervijas garums ir, apmēram, viena stunda. Respondenti, nosacīti, ir iedalāmi divās grupās:

1. Eksperti – Deniss Hanovs, Brigita Zepa, un Deniss Kretalovs;
2. Etnisko grupu sabiedrisko organizāciju pārstāvji – Latvijas Krievu kultūras centra vadītāja Jeļena Matjakubova (Datu analīzes ietvaros vadītājas viedoklis tiks apzīmēts ar LKKC), Latvijas Baltkrievu biedrības ‘‘Svitanak’’ priekšsēdētāja Irina Kuzmiča (Datu analīzes ietvaros priekšsēdētājas viedoklis tiks apzīmēts ar LBB), Latvijas Ukrainu biedrības apvienības priekšsēdētāja Ludmila Belinceva (Datu analīzes ietvaros priekšsēdētājas viedoklis tiks apzīmēts ar LUBA), Latvijas Poļu savienības pārstāve Irēne Lieģeniece (Datu analīzes ietvaros pārstāves viedoklis tiks apzīmēts ar LPS), Latvijas Lietuviešu savienības valdes locekle Aldona Treija (Datu analīzes ietvaros pārstāves viedoklis tiks apzīmēts ar LLS), Latvijas Ebreju draudžu un kopienu padomes vadītāja Gīta Umanovska (Datu analīzes ietvaros padomes vadītājas viedoklis tiks apzīmēts ar LEDKP), kā arī elektroniska intervija ar Čigānu kultūras attīstības centra vadītāju Kasparu Antesu (Datu analīzes ietvaros vadītāja viedoklis tiks apzīmēts ar ČKAC).

Eksperti tika izvēlēti, lai iegūtu priekšstatu par pētnieku profesionālo skatījumu uz pašreizējo etnisko situāciju Latvijā. Deniss Hanovs un Brigita Zepa piedalījušies dažādu pētījumu izstrādāšanā saistībā ar etniskajām grupām kā, piemēram,

‘‘Etnicitātes konstruēšana: politiķi un masu mediji kā nozīmīgākie aģenti’’⁷⁴, ‘‘Etniskā apdraudētība kā dzīves kvalitātes aspekts’’. Kā arī, minētie eksperti, ir rakstījuši dažādas publikācijas par šo tēmu. Politikas veidotāju viedokļa apzināšanai tika intervēts Latvijas Republikas Kultūras Ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākais referents Deniss Kretalovs.

Cittautieši Latvijā neveido viendabīgu sociālo un etnisko kopumu. Tie dalās pilsoņos un nepilsoņos, atšķirīga ir viņu etniskā piederība, dažāda politiskā un idejiskā orientācija. Katrai etniskajai grupai ir sava vēsture Latvijā, dažāda ir to līdzdalība un loma Latvijas kopīgā vēstures gaitā. Līdz ar Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanu un demokrātiskas sabiedrības veidošanos cittautiešu dzīvē ir notikušas būtiskas pārmaiņas. Lai uzturētu un attīstītu savu etnisko dzīvi, cittautieši veido etniskās organizācijas. Šo etnisko organizāciju darbības rezultātā ir mainījusies valodu situācija Latvijā - pieaug to cilvēku skaits, kuri zina savu etnisko valodu un kuriem ir interese par savu etnisko kultūru. Latvijas etniskajām organizācijām ir arī ārpolitiska nozīme - tās uztur un paplašina sakarus ar savu etnisko dzimteni un radniecīgām organizācijām citās valstīs.⁷⁵

Iegūtā informācija tika analizēta pēc darba gaitā izveidotajām vadlīnijām:

1. Etnisko grupu pārstāvju attieksme pret dzīvi Latvijā;
2. Etnisko grupu pārstāvju vēlme saglabāt savu kultūru;
3. Noskaidrot vai etnisko grupu pārstāvjiem ir radušies sarežģījumi savas kultūras saglabāšanai;
4. Etnisko grupu vēlme kontaktēties ar citu etnisko grupu pārstāvjiem;
5. Ekspertu un etnisko grupu pārstāvju politisko procesu vērtējums;
6. Ekspertu un etnisko grupu pārstāvju viedokļi par konkurences situācijām starp dažādu etnisko grupu pārstāvjiem. Noskaidrot, jomas kurās pastāv konkurence;

⁷⁴ Zepa, Brigita. Etnicitātes konstruēšana: politiķi un masu mediji kā nozīmīgākie aģenti. Grām: Latvijas Universitātes raksti. 701.sējums. Socioloģija.

Pieejams:https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/4516/Zinatniskie_raksti_701_sej_Sociologija_2006_sn117555_OCR.pdf?sequence=1 [Skatīts 2015, 1.maijs]

⁷⁵ Vēbers, Elmārs. *Latvijas valsts un etniskās minoritātes*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts, 1997. 7.lpp

7. Noskaidrot vai etnisko grupu pārstāvji ir saskārušies ar konfliktu situācijām, kuras saistītas ar etnisko piederību. Noskaidrot starp kurām etniskām grupām pastāv konflikti, un kuras ir tās jomas kurās novērojami konflikti;
8. Ekspertu viedokļi par etniskajiem konfliktiem Latvijā.

Bakalaura darbā tiks izdarīts galvenais secinājums – etnisko konfliktu veidi un stadijas Latvijā, balstoties uz darba gaitā izvirzīto teoriju par konflikta veidiem un stadijām. Analizējot respondentu sniegtās atbildes, tiks izdarīts secinājums, kurš no konflikta veidiem, un kura no stadijām novērojama mūsdienu sabiedrībā Latvijā.

Etnisko grupu pārstāvju attieksme pret dzīvi Latvijā. Kopumā, respondentu atbildes liecināja, ka viņi ir apmierināti ar dzīvi Latvijā, un situācija tiek vērtēta pozitīvi. Protams, sabiedrisko organizāciju vadītāji nevar sniegt konkrētas atbildes par pilnīgi visu šo grupu kopumā, jo, pārstāvot organizācijas, spēj novērtēt aptuveno kopējo situāciju.

“No ebreju kopienas vadības viedokļa, to ko mēs redzam, un tā informācija kas mums ir pieejama, cilvēki, lielākoties ar dzīvi Latvijā ir apmierināti.” / LEDKP

Savukārt, atšķirīgu viedokli iezīmēja Čigānu kultūras attīstības centra vadītājs un Latvijas Baltkrievu biedrības “Svitanak” priekšsēdētāja. Čigānu sabiedriskās organizācijas pārstāvis apgalvo, ka kopumā dzīvi Latvijā, čigāni uzskata, par neperspektīvu. Baltkrievu sabiedriskās organizācijas pārstāve vairākkārt atkārtoja, ka baltkrievi Latvijā ir samērā pasīvi, un nespēja sniegt konkrētu pamatojumu, kā baltkrievi vērtē dzīvi Latvijā.

“Diemžēl vairums čigānu dzīvi Latvijā vērtē kā neperspektīvu.” / ČKAC

“Es teiktu, ka baltkrievi kuri dzīvo Latvijā ir pasīvi. Viņi ir asimilējušies, un dzīvo savu dzīvi.” / LBB

Etnisko grupu pārstāvju vēlme saglabāt savu kultūru. Kopumā atbildēs par vēlmi saglabāt savu kultūru etnisko grupu pārstāvji izteicās pozitīvi, kā arī jautājumā par apstākļiem neiezīmējās negatīvas situācijas. Vairums respondentu uzskata, ka Latvijā ir radīti labvēlīgi apstākļi, lai būtu iespēja uzturēt savas tradīcijas, valodu, kultūru, kā arī iespēju tās nodot tālāk.

“Kopumā, es tiešām nevaru iedomāties nevienu grupu, jebkuru etnisku grupu, kura pateiktu, ka nav vēlme saglabāt savu kultūru, es nevarētu iedomāties. Tāpēc, protams, ebrejiem ir vēlme saglabāt savu kultūru un tradīcijas, viennozīmīgi.”
/LEDKP

“Protams, ka ir, protams. [..]Mēs piemēram izdodam savu žurnālu, tad mums ir raidījums radio vienu reizi mēnesī.” /LPS

Ar atšķirīgu viedokli iezīmējas Čigānu kultūras attīstības centra vadītāja sniegtā atbilde uz jautājumu par vēlmi saglabāt savu kultūru, kurā kā iemesls, kāpēc nav iespējas saglabāt savu kultūru, iezīmējas līdzekļu trūkums. Līdzekļu trūkums var iezīmēt situāciju, ko apstiprināja arī eksperts D. Kretalovs norādot, ka Latvijā ir samērā mazs skaits čigānu ar augstāko vai vidējo profesionālo izglītību, tādējādi sagādājot grūtības iekļauties darba tirgū.

“Izteiktas šādas vēlmes, manuprāt, nav. [..] Savukārt ilgstošs līdzekļu trūkums saprotamu iemeslu dēļ traucē domāt par kaut ko tik emocionālu un dziļu kā, piemēram, kultūra. Ja runājam par to vairākumu čigānu, kas patlaban dzīvo Latvijā, tad tas piedzīvo tieši iepriekš minēto.” /ČKAC

Savukārt, Latvijas Baltkrievu biedrība “Svitanak” priekšsēdētāja uzskata, ka baltkrievi, kuri dzīvo Latvijā, sāk pārņemt latviešu kultūru.

“Es domāju, ka mēs lēnām pārņemam latviešu kultūru.” /LBB

Raksturojot apstākļus Latvijā, ar iespēju saglabāt savu kultūru respondenti šos apstākļus, kā jau tika minēts, vērtēja kā pozitīvus. Iezīmējas arī starptautiska situācija, ka vairums respondentu izteica pieredzes viedokli, ka daudzviet pasaulē savas kultūras saglabāšanai nav radīti tik labvēlīgi apstākļi, kā tas ir novērojams Latvijā.

“Daudzi baltkrievi dzīvo arī citur pasaulē, un viņiem, diemžēl, ir grūtāk saglabāt savu kultūru, bet mums Latvijā ir vieglāk to darīt.” /LBB

“Tāda iespēja noteikti ir. Mēs šajā ziņā esam patiesi demokrātiski attīstīta valsts. Skaidri zinu, ka Latvijā čigānu kultūrai durvis ir plašāk atvērtas nekā dažās citās Eiropas valstīs (piemēram, Nīderlandē). Latvijā saglabāt čigānu kultūru pat veicina citas līdzās pastāvošās tautas, aicinot piedalīties savos pasākumos.”
/ČKAC

Citādāk iezīmējas Latvijas Krievu kultūras centra priekšsēdētājas viedoklis par apstākļiem Latvijā, viņa šos apstākļus nevērtēja pozitīvi. Svarīgi piezīmēt, ka tieši Krievu kultūras centra priekšsēdētājas, vairākkārtīgi atbildot uz jautājumiem par situāciju Latvijā dažādos kontekstos, izteica neapmierinātību, kas būs redzams arī darba turpmākajā gaitā, analizējot sniegtās atbildes.

“Viennozīmīgi atbildēt uz tādu jautājumu nevar. Jo, es uzskatu, ka jebkuru jautājumu var risināt. [...] Politiskajā situācijā šobrīd ir drusciņ, varbūt, cita nostāja.” /LKKC

Sarežģījumi kultūras saglabāšanai. Arī sniegtajās atbildēs par to, vai ir radušies kādi sarežģījumi, lai saglabātu un attīstītu savu kultūru, Latvijas Krievu kultūras centra priekšsēdētājas viedoklis atšķīrās no pārējo vadītāju sniegtajām atbildēm, apgalvojot, ka politiskā situācija ietekmē kultūras saglabāšanu. Savukārt, pārējo sabiedrisko organizāciju vadītāji apgalvoja, ka nav saskārušies ar šādu situāciju, ka būtu radušies kādi šķēršļi, lai saglabātu un attīstītu savu kultūru.

“Politiskā situācija, mūsdienu politiskā situācija nedod iespēju. Un, šobrīd, tā koncepcija, diemžēl, masu medijos un sabiedriskajā domāšanā pastāv, nedod, un diemžēl, varētu teikt, vispirms, latviešu vidū.” /LKKC

Eksperts D. Kretalovs norāda, ka Latvijā dzīvojošie etnisko grupu pārstāvji atrodas dažādos līmeņos, tāpēc, uzskata, ka apstākļi, lai uzturētu un attīstītu savu kultūru Latvijā, vienai grupai ir labvēlīgāki, bet otrai grupai, savukārt, ne tik labvēlīgi, kas ietekmē arī grupu attiecības.

“Respektīvi ļoti dažādi apstākļi, līdz ar to par labvēlīgiem apstākļiem, jāsaka no vienas puses, tā ir iniciatīva, kas nāk no mazākumtautību organizācijām, no otras puses, tā ir valsts vēlme padarīt savu sabiedrību integrētu, un līdz ar to viņiem jānāk arī ar atbalstu, ar iespēju uzklaut, protams, galvenais ir, lai visi Latvijas iedzīvotāji piedalās lēmumu pieņemšanas procesa attiecība uz likumdošanu un citiem aspektiem.” /D.Kretalovs

Vēlme kontaktēties ar citu etnisko grupu pārstāvjiem. Kopumā, vēlme kontaktēties ar citu etniskos grupu pārstāvjiem ir pozitīva, arī, rīkojot dažādus pasākumus, organizācijas mēģina iesaistīt citu etnisko grupu pārstāvjus, aicinot tos no citām organizācijām. Analizējot respondentu sniegtās atbildes, ir skaidrs, ka grupu

starpā valdošās attiecības, rīkojot dažādus pasākumus un iesaistot tajos arī citu grupu pārstāvjus, ir labas, tādējādi secinot, ka dažādi kultūras pasākumi ir tie, kas vieno šīs attiecības. Savukārt, cits skatījums iezīmējas saistībā ar konkurences un konflikta jautājumiem, kur vairs šīs grupu attiecības nevarētu uzskatīt par tik labvēlīgām, kas tiks aprakstīts nodaļas turpinājumā.

“Uz visiem mūsu pasākumiem, mēs vienmēr uzaicinām visus- armēņus, poļus, un citus - tā pat mēs vienmēr esam uzaicināti. [...]Latvijā ir tāda situācija, ka cilvēki māk atrast kopīgu valodu tieši starp dažādām nacionalitātēm. Gan starp, azerbaidžāņiem, gan armēņiem, gan poļiem un vāciešiem.” /LUBA

Kā svarīgs jautājums iezīmējas tieši līdzekļu trūkums, kas lielā mērā ietekmē etnisko grupu attiecības, ko norādīja arī Latvijas Baltkrievu biedrība “Svitanak” priekšsēdētāja.

“Nelielai grupai ir. Biedrībā mums ir interesanti uzzināt citas kultūras. Mēs rīkojam svētkus, aicinām arī citu tautību pārstāvjus, ja viņi vēlas tad viņi piedalās, ja nevēlas tad viņi nepiedalās. Mums ir mazliet grūtāk rīkot šādus pasākumus, kur mēs varētu aicināt citas mazākumtautības, jo mums nebija līdzekļu, tagad ir mazliet labāk, tāpēc, es domāju, ka potenciāls kopīgu svētku rīkošanai nākotnē, ir.” /LBB

Savukārt, Latvijas Ebreju draudžu un kopienu padomes pārstāve uzskata, ka etniskajām grupām savā starpā nav problēmu kontaktēties, bet tieši latvieši ir tie, kuri nevēlas pieņemt citas etniskās grupas, kā arī nevēlas saprast, ka Latvijā dzīvo dažādas etniskas grupas, tādējādi, izvairoties kontaktēties ar citu etnisko grupu pārstāvjiem. Arī Latvijas Krievu kultūras centra priekšsēdētāja norādīja, ka īpaša vēlme kontaktēties nav.

“Problēma, kontaktēties ar citu mazākumtautību nepastāv nevienai mazākumtautībai, nav problēmu, ne arī īpašu vajadzību, ja tā var teikt. Problēma pastāv tikai starp latviešiem un mazākumtautībām. Tā ir nevis problēma, bet izaicinājums. Visu laiku ir latvieši un mazākumtautības.[...] Kad, runa bija par integrāciju, kad vajag mazākumtautībām ar latviešiem iet un integrēties, bet tas taču ir zināms, ka tas ir divpusējs process, latviešiem ir jāgrib, jāpieņem, ka ir latvieši, un te mazākumtautības, bet ir kaut kā ļoti nodalīt.” /LEDKP

“Grūti pateikt. Bet, noteikti ir kaut kādi, tādi aizspriedumi, ka laikam, šobrīd jau nē.” /LKKC

Politisko procesu vērtējums. Lai skaidrāk spētu izprast situāciju Latvijā, svarīgi bija noskaidrot politikas veidotāju attieksmi, kā arī pašu etnisko grupu pārstāvju vērtējumu saistībā ar politikas jautājumiem. Šis jautājums bija saistīts tieši ar finansējumu saistītām lietām, skolām, periodiku un tamlīdzīgi. Sabiedriskos organizāciju vadītāji valsts veidoto politiku nekritizēja, jo, vairums uzskata, ka tieši biedrību telpas, mazākumtautību skolas un dažādu pasākumu rīkošanu finansējusi Latvijas valsts, par ko jābūt īpaši pateicīgiem. Svarīgi piezīmēt, ka lielāka daļa no respondentiem uzskata, ka finansējums varētu būt lielāks. Savukārt, ikvienai organizācijai ir iespēja piedalīties, dažādos, projektos, kas var ļaut iegūt finansējumu dažādu projektu īstenošanai.

“ Pret Latviju kopumā nav nekādu iebildumu. Mūsu ukraiņu kopienām ir ļoti liels atbalsts no vietējām pašvaldībām. [..]Ja būs finansiāls atbalsts no valsts, tad iespējams ukraiņiem tas dos lielāku uzticību valstij, kurā tie dzīvo.” /LUBA

Arī eksperts D. Kretalovs norāda, ka politikas jautājumi tiek risināti un uzskata, ka situācija arvien uzlabojas. Sadarbojoties ar etnisko grupu biedrību vadītājiem, tiek veidoti problēmjautājumu risinājumi. Intervijas laikā ar D. Kretalovu iezīmējās Valsts valodas centra tēls sabiedrībā, kas ir kļuvis negatīvs, kā rezultātā Valsts valodas centrs mēģina labot šo situāciju. Kopumā D. Kretalovs valsts politiku vērtē pozitīvi, uzsverot, ka ir jāiegulda darbs, lai nākotnē šī situācija uzlabotos.

“Mehānismi mums ir.[..] Trešo gadu šogad būs arī mazākumtautību forums, kas ir veltīts tieši, viens no jautājumiem ir līdzdalības veicināšana cits jautājums tur par izglītību, valodu nu tādi jautājumi. Tas sapulcē daudz aktīvo mazākumtautību pārstāvju loku, un arī dažādus ekspertus, valsts pārvaldes pašvaldību darbiniekus.[..] Es, personīgi uzskatu, ka nekad nebūs ideāli, ir tik daudz spēlētāju. Ātri var pamainīties situācija un vienmēr jābūt dialogam, jābūt elastīgam, jāskatās, gan uz nacionālajām interesēm, gan uz minoritāšu vēlmēm, vajadzībām un iniciatīvām.[..] Vērtēju pozitīvi, ir daudz kas vēl jāizdara, obligāti ir vajadzīgs dialogs” /D.Kretalovs

“Bija tikšanas kur izrunāja, ka vajag mainīt šo politiku, ka jāuzklausā arī mazākumtautību aktīvos pārstāvjus, kas varētu kaut ko ieteikt, palīdzēt mainīt šo negatīvo tēlu. Valsts valodas centrs mēģinās domāt par savu imidžu, lai tas nebūtu tik

negatīvs. Protams, tas met ēnu arī uz Latviju, jo šī informācija nonāk līdz dažādām starptautiskām organizācijām, Eiropas Savienībai, Eiropas Padomei un tā tālāk.”
/D.Kretalovs

Kā norādīja eksperte B. Zepa, valsts veidotā politika bijusi neveiksmīga, un tieši integrācijas politika ir tā, kurai vajadzētu pievērst lielāku uzmanību.

“Es neesmu pārākā sajūsmā. Jo, nu tā integrācijas politika, man liekas, tā bija krietni neveiksmīga. [...]Bet, man liekas, ka viens no lielākajiem, tādiem, nozīmīgākajiem momentiem, kāpēc, neizdevās, tāda nesekmīga tā integrācijas politika, ir tas, ka valstī pie varas esošajiem cilvēkiem, partijām, dažādām institūcijām, nebija, vienota pozīcija integrācijas politikas īstenošanai. [...] Ļoti daudzi citi kolektīvi atbildīgi cilvēki, praktiski izteicās, un viņu izteikumi, krasi neatbilda integrācijas programmas pamatnostādņēm.” /B.Zepa

Arī Latvijas Krievu kultūras centra priekšsēdētāja saistībā ar valsts veidoto politiku izteica neapmierinātību. Savukārt, Latvijas Baltkrievu biedrība “Svitanak” priekšsēdētāja uzskata, ka Latvijas sabiedrībā novērojama situācija, ka dažādu etnisko grupu pārstāvji nav informēti par citu etnisko grupu kultūru, un uzskata, ka šo situāciju vajadzētu mainīt.

“Manuprāt nav. Tā ir pilnīgi deklaratīva, pilnīgi. Manuprāt, un tas ir Padomju laikiem, tā tehnoloģija, ka domā vienu, bet dara citu. Ne reāli īstenot to, kas ir piedāvāts, izdomāts, kas ir apspriests.[...] Ja, politiķi savas diskusijas izņem no vēstures, piemēram, tas kas šobrīd ir izdevīgāk šajā situācijā, kad nedomā par valsts labumu, par valsts koncepciju, kopīga nākotne- nu, tas ir ļoti bīstami. Visu laiku, skan, kā izdzīvot biedrībām, kuras grib nodarboties, pētīt, nav iespējams.” /LKKC

“Ir, šī konsultatīva padome, es nezinu cik daudz viņi vispār interesējas, lai informētu cilvēkus par etnisko grupu kultūru. Vajag palīdzēt mazākumtautībām, lai piesaistītu cilvēkiem velmi uzzināt, kaut ko par citam kultūrām.” /LBB

Konkurence starp dažādu etnisko grupu pārstāvjiem. Darba teorētiskajā daļā tika secināts, ka etnisku konfliktu bieži vien rada konkurences situācijas etnisko grupu starpā, tad kad starp šīm grupām rodas konkurence par ierobežotiem resursiem, jo lielāka konkurence par resursiem, jo iespējami lielāks konflikts var izveidoties. Tieši tādēļ interviju laikā tika noskaidrots respondentu viedoklis par konkurences

situācijām Latvijas sabiedrībā, kā arī par ko šī konkurence pastāv, un kuras ir tās grupas, kas nonāk konkurences situācijās. Tādēļ kā nākamais un viens no ietekmējošajiem jautājumiem saistībā ar etniskajiem konfliktiem, ir jautājums par konkurences situācijām etnisko grupu starpā. Interviju laikā tika noskaidrots, ka konkurences situācijas starp etnisko grupu pārstāvjiem Latvijas sabiedrībā pastāv, to apliecināja gan eksperti, gan organizāciju pārstāvji.

“Manuprāt, jā. Un, tas arī ietekmē visas citas jomas, gan politisko, gan lingvistisko. Tā, konkurence pastāv. Bet, tas arī ir pilnīgi dabiski un normāli. Bet, kad konkurences risinājumā iekļaujas arī politiskie spēki, manuprāt, tur parādās teiksim tā, netaisnība. [..]Noteikti, pastāv. Kurš dabūs. Kurš būs pirmais, un kurš valdīs. Un, psiholoģiski, tas arī to ietekmē.” / LKKC

Kā svarīgākais secinājums, analizējot konkurences situācijas, ir, ka šī konkurence iezīmējas tieši darba tirgū, kas savukārt izriet no valodas jautājuma. Kā norādīja respondenti, lielākā konkurence Latvijā novērojama tieši starp krieviem un latviešiem. Kā svarīgākais konkurences cēlonis ir tieši ar valodu saistītie jautājumi. Kā tika izsecināts teorētiskajā daļā, šīs konkurences situācijas var izraisīt arī resursu nevienlīdzība, kas pastāv etnisko grupu starpā. Kā jau minēts, eksperts D. Kretalovs norāda, ka etniskas grupas Latvijā atrodas dažādos līmeņos, kas iezīmē arī situāciju, ka ir etniskās grupas, kuras Latvijā ir diasporas un šīs etniskās grupas saņem finansējumu no savas etniskās dzimtenes, kas arī var būt noteicošas faktors saistībā ar konkurences situācijām. Kā uzskata D. Kretalovs, piemēram, tāda valsts, kā Krievija, sniedz lielu materiālu atbalstu saviem tautiešiem Latvijā. Svarīgi piezīmēt, ka arī Latvijas Lietuviešu savienības valdes locekle uzsvēra to, ka Lietuvas Ārlietu Ministrija ir ieguldījusi lielu finansējumu gan biedrības, gan lietuviešu skolas attīstībai. Kas, savukārt, iezīmē, situāciju, ka visu etnisko grupu pārstāvji lielā mērā resursu ziņā atrodas dažādās situācijās, un ne visas etnisko grupu organizācijas tiek finansiāli atbalstītas. Piemēram, Latvijas Baltkrievu biedrība “Svitanak” priekšsēdētāja uzsver to, ka biedrībai ir liels līdzekļu trūkums, kas lielā mērā traucē kultūras attīstībai.

“Un, mēs to jūtam arī to mantojuma kas nāca no Padomju Savienības saziņas, kā saziņas valoda, kā krievu valoda zināma veida. Ja paskatīto uz visiem Latvijas iedzīvotājiem tad droši vien, tā būs pat pirmā nevis otrā valoda, un tā ka pat

pārspēj valsts valodu, un sagādā zināma veida, es nezinu, vai veselīgu, vai neveselīgu konkurenci, bet konkurence saglabājas. [..]’ Pārsvārā tas ir nu ja latvieši ir etniska grupa, tad starp latviešiem un krieviem un krievvalodīgajiem ir konkurence valodas ziņā, to var viegli pamanīt un to uzkurina un uztur masu mediji manuprāt. [..]Bet pārsvārā es redzu tikai valodas konkurenci.’’ /D.Kretalovs

“Konkurence noteikti ir darba tirgū – pirmkārt. Viena no tām izpausmēs ir valodu prasmes prasības, tas ka tagad ir jaunā paaudz latviešu uzauguši, kas daudzi nezina krievu valodu. Līdz ar to darba tirgu viņiem ir mazāk konkurēt spējīgi, tā kā ir. Ka, cilvēkiem vienmēr liekas, ka tai otrai grupai ir labāk. Kaut kādi apstākļi ir labāki. Un, tas liekas, gan latviešiem, gan – nu kas mums tāda liela grupa – kā krieviem, attiecībā uz latviešiem.’’ /B.Zepa

Kā uzskata daļa no respondentiem, čigānu grupas pārstāvji Latvijā tiek diskriminēti. Šī situācija saistīta tieši ar darba jautājumiem. Kā arī iezīmējas situācija, ka cilvēkiem Latvijas sabiedrībā nav vēlme kontaktēties ar šo grupu pārstāvjiem. Latvijas Baltkrievu biedrība “Svitanak” priekšsēdētāja vairākkārtīgi uzsvēra, ka sabiedrībai vajadzētu būt informētai par citu etnisko grupu kultūru, apgalvojot ka tieši čigāni pieder pie tās grupas, kuru kultūru sabiedrība nesaprot un nevēlas pieņemt.

“Nekad, neesmu pamanījusi, izņemot, ka čigānu tautība to pateiks, tas ir skaidrs’’ /LEDKP

Kā norāda eksperte B. Zepa, Latvijas sabiedrībā novērojama situācija, ka tieši latvieši ir tie, kas uzskata, ka citi etnisko grupu pārstāvji atrodas labākā situācijā. Kā arī eksperte norāda, ka lielākās grupas tieši latvieši un krievi ir tie, kas uzskata, ka otrai grupai ir labāks stāvoklis sabiedrībā, tādējādi izveidojas konkurences situācijas. Kā uzskata B. Zepa, etniskās grupas, kuras skaitliskā ziņā pārstāv mazāko daļu, Latvijas sabiedrībā ir pielāgojušās, un viņu starpā nav jūtama konkurence, savukārt, krievu etniskās grupas pārstāvji ir tie, kuri nevēlas pielāgoties, nevēlas runāt latviski, un uzskata sevi par pietiekoši lielu grupu, lai varētu izvirzīt šīs prasības, kā rezultātā rodas šīs konkurence. Savukārt, kā norādīja D. Hanovs, sabiedrībā ir novērojamas spriedzes situācijas, kas nākotnē var iezīmēt konflikta situācijas. Būtiski uzsvērt, ka D. Kretalovs uzskata, ka Latvijas sabiedrībā ir samērā liels jaukto laulību skaits, un šis ir viens no aspektiem, kas nepārvērtīs konkurences situācijas par konflikta situācijām.

Etniskie konflikti Latvijas sabiedrībā. Interviju laikā tika noskaidrots, vai Latvijā pastāv etniska konflikta pazīmes, vai iespējami konflikta eskalācijas draudi, kā arī kuru etnisko grupu pārstāvji ir tie, kuri nonāk konflikta situācijās, un kuras ir tās tēmas kā dēļ rodas šīs konflikta situācijas. Lai spētu izpildīt darba uzdevumu - noskaidrot etnisko konfliktu veidu un stadiju Latvijas sabiedrībā, - darba turpinājumā tiks analizētas respondentu sniegtās atbildes saistība ar šo jautājumu. Tās tiks sadalītas divās grupās - etnisko grupu sabiedrisko organizāciju pārstāvju sniegtās atbildes, kā arī ekspertu sniegtās atbildes.

Visu sabiedrisko organizāciju pārstāvju sniegtās atbildes apstiprināja situāciju, ka Latvijas sabiedrībā ir novērojamas konfliktu situācijas starp etnisko grupu pārstāvjiem. Analizējot respondentu sniegtās atbildes, iezīmējas situācija, ka tikai Latvijas Ebreju draudžu un kopienu padomes pārstāve un Čigānu kultūras attīstības centra vadītājs izteica apgalvojumus, ka konfliktu situācijas ir saistītas ar viņu etnisko grupu. Kā uzskata Latvijas Ebreju draudžu un kopienu padomes pārstāve, ebreju restitūcijas jautājums ir izraisījis konflikta situāciju starp ebrejiem un latviešiem, savukārt, Čigānu kultūras attīstības centra vadītājs izteica, jau pieminēto, čigānu diskriminācijas jautājumu, kas izraisa konflikta situācijas ar citu etnisko grupu pārstāvjiem.

“Kā es teicu konfliktu nav, izņemot politisko konfliktu, piemēram, ebreju kopienai restitūcijas jautājums, kuru mēs uzskatām, ka Saeima un visvairāk Nacionālā Apvienība un tie cilvēki, kas tur pieder, kategoriski pretojas atdot ebreju kopienai viņu īpašumus, to var uzskatīt par tādu antisemitismu, vienkārši, nedosim un viss.” / LEDKP

“Noteikti vairāki čigāni ir piedzīvojuši to „slaveno” konfliktu – kad cittautieši nevēlas kontaktēties ar kādu čigānu tikai viņa tautības dēļ. Te vienīgais skaidrojošais iemesls ir gadiem valdošie stereotipi (par čigāniem kā zagļiem, burvjiem, smakojošiem cilvēkiem u.tml.)” / ČKAC

Savukārt, pārējie respondenti runājot par konfliktiem, nerunāja par savu etnisko grupu, bet izteica viedokli, ka krievu un latviešu grupas ir tās, kuras nonāk konfliktu situācijās, pieminot, tikai to, ka ikdienišķi konflikti ir novērojami bieži, bet tie nav saistīti ar piederību kādai etniskai grupai. Visos gadījumos iezīmējās situācija,

ka konflikts pastāv starp divām lielākajām etniskajām grupām, respektīvi, krieviem un latviešiem.

“Diemžēl visredzamākie etniskie konflikti jau gadiem, manuprāt, ir starp latviešiem un krieviem.” / ČKAC

“Visur, medijos un avīzes, bija jautājums, kas ir galvenie latvieši vai krievi. Un, man likās ir tādas strīdīgas situācijas.” / LBB

Kā uzskata respondenti, situācijās, kad tiek aizskarta kultūra, etniskā piederība vai ģimene ir iemesls konfliktu situācijām. Kā pats svarīgākais iemesls konfliktu situācijām ir tieši ar valodu saistītie jautājumi. Savukārt, jautājums par valodas apguvi un apguves iespējām respondentu vidū dalījās. Daļa uzskata, ka latviešu valodas apguves iespējas nav pietiekamas, savukārt, daļa uzskatīja, ka valodas apguves jautājumam Latvijā tiek piešķirti pārāk lieli resursi, un liela daļa nemaz nevēlas iemācīties latviešu valodu.

“Mēs pazīstam daudzus krievu tautības cilvēkus, kuri perfekti runā latviski, un pat pazīst kultūru un ir šeit uzauguši, un viņiem tas nav svešs, bet viņi ir pret latviski noskaņoti. [...]Tāpat, kā es teiktu to nēsāšanos ar latviešu valodu, kura jau ir pārtapusi tādā maniakālā lietā. [...]Manuprāt, es baidos, ka latviešiem ir tā problēma, ka viņiem vairāk izņemto valodu nekas nav, un tā varbūt ir vienīgā lieta, nu tā izskatās, es gan domāju ka ir daudz vairāk par valodu, un valoda protams, ir svarīga lieta, jo grūti saglabāt savu kultūru bez valodas, tāpēc, ka kultūra tiek radītā valodā.” / LEDKP

Divējāds bija Latvijas Poļu savienības pārstāves viedoklis, viņa uzsvēra, ka poļiem nav valodas konflikta, šis valodas konflikts ir tikai latviešiem un krieviem, savukārt, stāstot par poļu skolu Latvijā, iezīmējās cita situācija, pēc kuras var secināt, ka šis jautājums saistībā ar valodu tomēr raisa konflikta situācijas arī starp poļu un krievu grupu pārstāvjiem.

“Nu jā, mums ar krieviem ir nepārtraukts konflikts, bet tas nav poļiem ar krieviem, bet tas ir Latvijai.[...] Itas Kozakēvičas Poļu vidusskolā ir ļoti daudz krievu. Ļoti daudz.[...] Bet, slikti, ka viņi starpbrīžos tajā poļu skolā runā krieviski, tas ir tas sliktums. Viņi nesaprot, to momentu, ja tu esi poļu skolā tad tajos brīžos, nu ziedo, veltī to laiku tai valodai. Tad, būtu tāda poliska atmosfēra tajā skolā, bet viņi jauc to

atmosfēru ar savu runāšanu. Krievi jau ir ļoti specifiski. Tādi neapbrīnināmi un interesanti, ka mēs tur neko nevaram darīt, ne poļi, ne latvieši” /LPS

Kā nākamais svarīgākais iemesls, kā dēļ rodas konfliktu situācijas, ir tieši ar vēsturi saistītie jautājumi. Vairums respondentu norādīja, ka sabiedrībā valda vēstures dažādības interpretācija, norādot, ka šāda situācija pastāvējusi jau ilgi.

“Tomēr šo konfliktu pamatā ir ļoti dziļa, vēsturiska un politiska abu šo tautu līdzās pastāvēšanas plaša. Šī plaša ir ietekmējusi latviešu un krievu raksturu īpašības vairāku paaudžu garumā, kas man ļauj domāt, ka šo tautu konflikti jau ir teju vai gēnos.” /ČKAC

“Tātad, attieksme pret vēsturi. Vislielākais jau ir okupācija. Tad latviešiem un ebrejiem ir Nacistu okupācijas laiks. Tā ir problēma, nē tā nav problēma, bet kāpēc, kāds grib no tā uztaisīt problēmu. [...] Nu, ko, tāpēc, es saku, ka viss tas punkts ir tā vēsturiskā atmiņa. Attieksme pret pamata vēstures jautājumiem.” /LEDKP

Lielākā daļa respondentu uzskata, ka tieši politiskā elite ir tā, kura šīs konflikta situācijas padara vēl asakās. Kā viens no svarīgiem faktoriem, tiek minēts, arī masu medijos paustais viedoklis, kas veido stereotipus sabiedrībā, tādējādi šīs konfliktu situācijas saasinot vēl vairāk. Secinot, ka tieši politiķi un masu mediji ir tie, kas konflikta situācijas saasina etnisko grupu starpā.

“Tomēr politikas klātbūtne šajā konfliktā neļauj šo plaisu vērtēt tikai no psiholoģiskā viedokļa. Šis, manuprāt, ir starptautisko attiecību jautājums, kam būtu jābūt dienas kārtībā daudzu gadu garumā.” /ČKAC

“ Politikas spēles neatspoguļo mūsu reālo dzīvi. Tas ir pilnīgi kaut kas abstrakts. [...]Masu mediji ne tikai kurina, bet viņi veido stereotipus. Jo, cilvēki, kuri lasa vai skatās, viņiem veidojas tāds punkts un viss. Ebreji ir tādi un tādi. Aizdomas. Vai, visi krievi ir agresīvi un skaļi. Ja, cilvēks negrib dziļāk domāt un salīdzināt, ļoti ērti viņam ir izmantot šos stereotipus. ” /LKKC

Jautājumi par nākotnes situāciju Latvijā, etnisko grupu attiecībām un konflikta situācijām iezīmējas pozitīvi. Lielākā daļa respondentu uzskata, ka visu etnisko grupu pārstāvjiem jādzīvo mierīgi, izvairoties no konfliktiem. Ievērojot likumu, veidojot labas savstarpējās attiecības ir iespējams izvairīties no konfliktiem. Kā svarīgs faktors savstarpējo attiecību veidošana ir tieši latviešu kā pamatnācijas vēlme pieņemt citas

etniskās grupas un, saprast, ka citu etnisko grupu pārstāvji nevēlas konfliktēt, bet vēlas labas savstarpējās attiecības. Kā norāda respondenti, iespējamās konflikta situācijas varētu būt atkarīgas no jau pieminētajiem masu medijiem un politikās elites.

“Mēs labāk uzvedamies mierīgi, lai mūs pieņemtu. Pats galvenais ir censties cienīt kultūru, to neaizskart, jo dēļ tās var rasties konflikts, tā varētu būt bāze. Ja, nav bāze konfliktam, tad viss ir labi.” /LBB

“Bet, neuzskaties mūs, par Latvijas ienaidniekiem, neskatoties un mūsu, varbūt, mīnusiem, ka mēs varbūt, tik labi nezinām latviešu valodu, mēs arī gribam, lai Latvija attīstās, zeļ un plaukts. Mēs esam šīs Latvijas tautas daļa, bez mums nemaz Latvija nevar būt. “ /LEDKP

“Man, tā gribas lai cilvēki paši risina savas problēmas, bet šajā gadījumā tas nevar būt, jo tas etniskai moments ir ļoti jutīgs, cilvēki to uztver sāpīgi, un tas izraisa emocijas vienā momentā. Ja, vēl par kaut ko citu var, tad par etnisko, savu dzimtu, par radiem, valodu – to uztver ļoti sāpīgi, un tur vajadzētu visu laiku kontrolēt. Paši cilvēki to neatrisinās. “ /LKKC

Savukārt, analizējot ekspertu intervijas, iezīmējas dažādi viedokļi par etniskajiem konfliktiem Latvijā. Kā uzskata eksperts D. Hanovs Latvijas sabiedrībā ir novērojamas etniskās spriedzes pazīmes. Kā uzskata D. Hanovs sabiedrībā starp etnisko grupu pārstāvjiem nav vienotas informācijas telpas, kā arī politikās elites veidotie priekšstati veido šīs spriedzes situācijas, norādot, ka Latvijā politiskais vēstījums tiek sadalīts pēc etniskajiem kanāliem.

“Mums ir politiskā elitē veidotie tiražētie priekšstati par to, ka kopienas ir slēgtas, skaidri definētas un līdz ar to uz dažādām kopienām var projicēt dažādu vēsturisku pieredzi. Manuprāt, bet tas ir ļoti subjektīvi lielākais spriedzes avots ir tas, ka politiskā elite nav vēlējusies, un te tiešām runa ir par politisku gribu, nav vēlējusies veidot kopējo telpu, vēstījumu par kopēju telpu.[..] Tad mums ir arī nākamais slānis, mums ir milzīgs masīvs āra informācija no Krievijas.” /D. Hanovs

Kā uzskata D. Hanovs, viens no spriedzes saasinājumiem bija 2012. gada valodas referendums, kas izveidoja saasinātas attiecības starp latviešiem un krievvalodīgajiem. Latvijas sabiedrībā novērojama situācija, ka trūkst vienota kultūras

telpā, kurā varētu runāt par vēsturiskajiem notikumiem, kas lielā mērā izraisa etnisko spriedzi Latvijā. D. Hanovs uzskata, ka par vēstures jautājumiem ir nepieciešamas diskusijas, un diskusijas var izpausties dažādos veidos, piemēram, rīkojot forumus. Eksperts uzskata, ka sabiedrībā ir jāveido tradīcija risināt problēmas.

“Latviešu identitātes pamats nav teritorija, bet valoda, respektīvi, lingvistiskajā telpā noformulēta kultūras identitāte.[..] Labi, varbūt mēs netiksim tuvākajos gados līdz referendumam, bet šis bija signāls. Jo, bija zināms, ka runa nav par valodu, runa ir par kaut ko savādāku.” /D.Hanovs

“Nevar būt kvalitatīva sabiedrība, kurā viena kopiena, lai bez grautiņiem, lai bez sišana un bez visa kā, bet ignorē citu kopienu, ignorē tās vēsturi, tās traumas.” /D.Hanovs

Kā norāda D. Hanovs, robeža starp etnisku spriedzi un etnisku konfliktu ir samērā trausla, tādējādi, norādot, ka kādas situācijas saasināšanās var izraisīt konfliktu apgalvojot, ka atklāta etniska konflikta priekšnoteikumi ir samērā nelieli, bet arī norādot, ka Latvijas politikā nav izstrādāti priekšnoteikumi, lai no konfliktu situācijām varētu izvairīties.

“Nākotnē ir iespējams viss, jautājums protams ir kaut kādi priekšnoteikumi tam, lai spriedze pārvērstos par konfliktu. [..] Principā agresīvais potenciāls mums ir neliels, bet vienmēr var būt kaut kādi punkti, kur tiek uzskatīts, ka ir kaut kas aizskarts un, ka ir kaut kādas vērtības, kuru dēļ ir jāiet un jāpielieto vardarbība. Protams, labi, ka tas Latvijā nav, bet mums vienlaicīgi arī nav tādas politikas, kas no tā varētu pasargāt un novērst. Mēs nerunājam.” /D.Hanovs

Arī eksperts D. Kretalovs norāda, ka atklātu etnisku konfliktu Latvijas sabiedrībā nepastāv, bet konflikta situācijas ir novērojamas. D. Kretalovs norāda, ka konflikta situācijas izraisa vēstures un valodas jautājums, atzīmējot, ka šis konflikts pastāv starp latviešiem un krievvalodīgajiem. Uzskatot, ka vēsturiskais aspekts ir izveidojis šo valodas konflikta situāciju mūsdienās.

“Galvenais jautājums ir par iespējamiem konfliktiem un nesaskaņām tad parādās starp pamattautu latviešiem un tā saucamajiem krievvalodīgajiem.” /D.Kretalovs

Kā uzskata D. Kretalovs, tieši valodas un izglītības politikas jautājumi var būt tie, kas var izraisīt konfliktu situācijas. Savukārt, atzīmējot, ka pilsoniskā apziņa cilvēkiem nav tik izteikta, lai rīkotu pilsoniskās akcijas, norādot, ka Latvijas sabiedrībā ir nelielas etniskos grupu daļas, kuras iesaistās kādās protesta akcijās, tādējādi nav iespējams apgalvot, ka šāda protesta situācija pastāv visas etniskas grupas lokā. Uzsverot, ka ar kultūru saistītie jautājumi ir tie, kas nevarētu izraisīt konfliktu, apgalvojot ka Latvijā dažādu etnisko grupu pārstāvji ir dzīvojuši ilgi un mierīgi.

Kā norāda D. Kretalovs, Latvijas sabiedrībā ir cilvēki, kuri speciāli mēģina provocēt dažādu etnisko grupu konfliktus, uzsverot, ka Latvijā konflikta situācijas tiek introducētas no ārpuses.

“Etnisks konflikts pārsvarā sākas tad, kad dominējošā grupa nedzird parējās grupas. Teiksim Latvijas gadījumā, ja politikā dominējošie tomēr ir latvieši un krievi ir diezgan spēcīga grupa, arī krievvalodīgie, kas var izmantot lielu cilvēku daļu, lai šo konfliktu mākslīgi radītu.” /D.Kretalovs

Arī D. Kretalovs uzskata, ka politiskās elites veidotie priekšstati rada konfliktu situācijas starp etniskajām grupām, uzsverot, ka konflikts pastāv starp cilvēkiem ne etniskām grupām, un kuri izmanto etniskus jautājumus savu mērķu sasniegšanai.

“Un, dažreiz etniski konflikti ir iegansts, lai varētu izpaust savu neapmierinātību. Bieži vien, politiskie spēki izmanto ‘mēs’ un ‘viņi’ dalījumu, mēģinot dabūt sev lielāku vēlētāju skaitu, kā mēs redzam. No vienas puses, tas mākslīgi, bet viņi uzrunā cilvēkus kuriem realitāte var būt dažāda un šī realitāte, piemēram, sociāla realitāte var tikt pārvērsta pilnīgi par etnisko.” /D.Kretalovs

D. Kretalovs, tā pat kā lielākā daļa respondentu uzskata, ka masu mediji ir tie, kuri aktualizē konfliktus.

“Pārsvarā, cilvēki izvēlas vienu avīzi un savu viedokli par pasauli un tajā notiekošo. Interpretē savu pieredzei atbilstoši šim medijam. Atkal mēs varam nonākt, ka konflikts parādās tikai tad, kad šie konflikti zināmā veidā tiek aktualizēti.” /D.Kretalovs

Runājot par konfliktu eskalācijas draudiem nākotnē, D. Kretalovs norāda, ka ir ārējie faktori, kas var ietekmēt Latvijas situāciju, pieminot, Ukrainas un Krievijas

attiecības. Uzsverot, ka par nākotni runāt ir samērā grūti, bet nenoliedzot etniska konflikta draudu iespējamību

“Dati neliecina, ka cilvēki ir gatavi iet un atklāti izveidot konfliktus. Bet vienmēr viņš protams var pastāvēt, vienmēr, viņš var būt drauds. Mēs nezinām kādu pasākumu, kur tas var būt. Ja latvietis un krievs sāks runāt par valodas politiku, tad var rasties konflikts.” /D.Kretalovs

“Dialogs, tomēr, ir ne uz konfliktu vērsts. Bet, ir ārēji faktori, kas var ietekmēt arī Latvijas situāciju, kā mēs zinām, kas patlaban notiek Ukrainā ar Krieviju- šis lietas var ietekmēt daudz. Līdz ar to, runāt par nākotni ir diezgan sarežģīti.” /D.Kretalovs

Arī B. Zepa uzskata, ka Latvijas sabiedrībā ir novērojamas etnisku konfliktu situācijas, kas neizpaužas kā vardarbīgi konflikti, bet uzskatu līmenī tie noteikti ir novērojami. Tā pat kā pārējie respondenti norādot, ka konflikts pastāv starp latviešiem un krieviem. B. Zepa apgalvo, ka ir veikti pētījumi, kas liecina, ka mazāko etniskos grupu pārstāvji pielāgojas un, kā jau tika minēts, B. Zepa uzsver, ka krievi ir tā grupa, kura nevēlas pielāgoties.

“Jā. Praktiski, es neredzu citās grupās. Jā, mēs arī minoritātes esam nedaudz pētījuši. Un, tur kompromiss, pielāgošanās.” /B.Zepa

Arī B. Zepa norāda, ka valodas jautājums ir tas, kas izraisa šīs konfliktu situācijas, norādot, ka gan latvieši, gan krievi savstarpēji izraisa konfliktu. Kā otrs svarīgs aspekts, kas izraisa konfliktu, ir ar pilsonību saistīti jautājumi. Arī B. Zepa uzskata, ka ir radikāli noskaņoti cilvēki, kuri izraisa šīs konfliktus, tādējādi nevar uzskatīt, ka tieši pilnīgi visi kādas etniskas grupas pārstāvji nonāk konfliktu situācijās.

“Nē, nu tās ir mūsu dežūru lomas. Tas, ir pilsonības jautājums. Bet, pirmais ir valodas jautājums. Tad, kad krievi aizgāja un tik tālu nonāca, pateicoties tādiem ļoti politiskiem līderiem, diemžēl, līdz valodas referendumam. Tad, nu neapšaubāmi tas ir pats jūtīgākais jautājums. Otrs jautājums, pilsonības jautājums.” /B.Zepa

“Jā, tie ir radikāli noskaņotie cilvēki, līderi. Tos, konfliktus izraisa, gan latviešu nacionālie radikāļi. Pēc valodas referendumam, arī aizgāja. Vispirms, no latviešu nacionāļu puses bija ideja par referendumu, lai skolās pilnīgi pārietu uz

latviešu valodu. Tas, izprovocēja, pēc tam bija, atbildes reakcija. Bija radikāļi pretī.”
/B.Zepa

B. Zepa, runājot par nākotni norāda, ka līdz atklāta etniska konflikta situācijai Latvijas sabiedrība nenonāks, jo atkal, runājot tikai par krieviem un latviešiem, B. Zepa uzskata, ka abu šo etnisko grupu pārstāvji vēlas dzīvot mierīgi, kā arī to, ka latviešiem nav vēlmes iesaistīties atklātos konfliktos.

“Es, domāju, ka nē. Normāli, tāda, kā mūsu sabiedrība, nē. [...] Ja, mēs runājam par latviešiem un krieviem. Viņi ir ieinteresēti dzīvot labvēlīgā valstī, un mierīgos apstākļos. Nav, tik smagi jautājumi, lai paši iesaistītos, un kļūtu par konflikta upuriem – nē. Tas ir pārāk dārgi, tā cena ir dārga.” /B.Zepa

Pēc respondentu sniegtajām atbildēm ir iespējams analizēt etnisko konfliktu situāciju Latvijā. Etnisko grupu pārstāvji ar dzīvi Latvijā ir apmierināti un, kopumā, no Valsts saņemto atbalstu vērtē kā pozitīvu. Iezīmējas situācijas, kad tieši darba tirgū novērojamas konkurences situācijas, kas saistīts ar valodas jautājumu. Apskatot etniska konflikta situāciju Latvijas sabiedrībā, gan eksperti, gan etnisko grupu pārstāvji uzskata, ka Latvijas sabiedrībā pastāv etniski konflikti, atzīmējot, ka šie konflikti nav vardarbīgi. Interviju laikā tika noskaidrots, ka tieši latviešu un krievu grupu pārstāvji ir tie, kas atrodas konfliktu situācijās, ko norāda gan pētnieki, gan etnisko grupu pārstāvji. Kā galvenie konfliktu iemesli ir tieši ar valodu un vēsturi saistītie jautājumi. Kā uzskata vairums respondentu, tieši politiskā elite un masu mediji ir tie, kas šīs konflikta situācijas saasina, tādējādi, radot etniska konflikta pastāvēšanu Latvijas sabiedrībā.

Bakalaura darba mērķis ir iegūt padziļinātu izpratni par šī brīža situāciju Latvijā. Raksturot etnisko grupu konfliktu izpausmes veidus Latvijas sabiedrībā, noskaidrot, kurā no konfliktu stadijām, atrodas etnisko grupu pārstāvji. Tādējādi, lai spētu sniegt atbildi, kurš no konflikta veidiem un kura no stadijām ir novērojama Latvijas sabiedrībā patlaban, darba teorētiskajā daļā tika izvirzīti divi konfliktu veidi un trīs konfliktu stadijas. Konfliktus veidi - (1) Iekšējais konflikts jeb personu konflikts, kas saistīts ar indivīda iekšējām pretējām vēlmju sadursmēm. (2) Ārējais konflikts jeb savstarpējais konflikts, kas saistīts ar konfliktu situācijām starp indivīdiem vai grupām. Konfliktu stadijas – (1) Ikdieniskā uzskatu sadursme. Šis ir pirmais jeb agrīnais konflikta stadijas modelis, kurš ir visnekaitīgākais, un šādas

stadijas konfliktu risināt ir visvieglāk. (2) Nozīmīgākas uzskatu sadursmes. Šādi konflikti atstāj ilgstošākas sekas un rada daudz spēcīgākus emocionālus pārdzīvojumus, tāpēc šādas stadijas konfliktus risināt ir jau daudz sarežģītāk. Šai stadijai raksturīga konflikta saasināšanās, ko var izraisīt, gan paša konflikta attīstība, gan apkārtējie notikumi. (3) Atklātas viedokļu pretnostatījumu sadursmes. Šajā stadijā konfliktā iesaistītajiem ir daudz sarežģītāk pārtraukt radušos konfliktu. Šī stadija paredz abu pušu savstarpējos uzbrukumus un konflikta eskalāciju, kad katra nākamā vienas puses darbība izraisa otras pretdarbību.

Izanalizējot respondentu sniegtās atbildes par konfliktu situācijām Latvijas sabiedrībā, ir skaidrs, ka no izvirzītajiem konfliktu veidiem, Latvijas sabiedrībā novērojams ārējais konflikta veids jeb savstarpējais, kur konflikta situācijas pastāv starp grupām. Šis grupu konflikts nepastāv starp grupām iekšēji, bet gan ārēji, kas ir saistīts ar grupu konfliktu, kurā ir iesaistītas vairākas grupas, izdarot secinājumu, ka Latvijas sabiedrībā pastāv divas etniskas grupas starp kurām pastāv konflikts, un tie ir latvieši un krievi. Pēc izvirzītās teorijas, kurā ir definēts, ka tieši grupu savstarpējais konflikts ir tas, kuram var rasties eskalācijas draudi, un respondentu sniegtajām atbildēt, var secināt, ka nākotnes situācijas var būt dažādas. Šis divu grupu konflikta aspekts var saasināt konfliktu nākotnē, savukārt, kā norāda eksperti, līdz atklātiem etniskiem konfliktiem sabiedrībā varam nenonākt, bet apgalvojot, ka iespējamība pastāv. Jau pieminētie, valodas un vēstures jautājumi var būt tie, kas šis konfliktu situācijas abu grupu starpā var saasināt. Analizējot respondentu sniegtās atbildes, ir iespējams noskaidrot, kura no konfliktu stadijām pastāv Latvijas sabiedrībā. No darba gaitā izvirzītajām un augstāk minētajām trīs stadijām tika izsecināts, ka Latvijas sabiedrībā etnisko grupu starpā pastāv divas no konfliktu stadijām. Kā pirmā stadija, kurā atrodas vairums etniskās grupas, ir ikdienišķā uzskatu sadursme, kas ir pirmais jeb agrīnai konflikta modelis, kurš ir visnekaitīgākais, kā norādīja etnisko grupu pārstāvji, vairums konfliktu situācijas saistītas ar ikdienišķiem notikumiem, un tas nav atkarīgs no etniskās piederības. Savukārt, izvirzītajā otrajā konfliktu stadijā atrodas divas lielākās etniskās grupas Latvijā, kas ir latviešu un krievu etniskās grupas. Otrā konfliktu stadija, kurā norisinās nozīmīgāku uzskatu sadursmes, saistītas ar jau pieminētajiem valodas un vēstures jautājumiem. Šīs otrās konfliktu stadijas konfliktus risināt ir jau daudz sarežģītāk. Šai stadijai raksturīga konflikta saasināšanās, ko var izraisīt, gan paša konflikta attīstība, gan apkārtējie notikumi. Kā tika izsecināts

interviju laikā, tieši politikas elites un masu mediju radītie stereotipi spēj izraisīt un turpināt šīs konfliktu situācijas. Kā tika secināts, atklātu etnisku konfliktu draudi ir nelieli, un iespējamība pāriet nākamajā konflikta stadijā ir atkarīga tieši no politikas elites un masu mediju veidotās telpas. Kā apgalvo gan eksperti, gan etnisko organizāciju pārstāvji, Latvijā dzīvojošie etnisko grupu pārstāvji nevēlas izraisīt konfliktus, tādējādi nākotnes perspektīvas atkarīgas no ārējiem faktoriem.

Bakalaura darbā, raksturojot etniskus konfliktus tika izvirzīta jau pieminēta M. Brauna definīcija, kurā etnisks konflikts tiek uzskatīts par situāciju, kad divām vai vairākām etniskajām grupām nav vienprātība par kādu sabiedrībā svarīgu politisku, ekonomisku, sociālu, kulturālu vai teritoriālu jautājumu. Analizējot respondentu sniegtās atbildes, ir skaidrs, ka Latvijas sabiedrībā pastāv nevienprātība par tik svarīgiem jautājumiem kā vēsture un valoda, kā arī iezīmējas konkurences situācijas darba tirgū starp dažādu etnisko grupu pārstāvjiem. Secinot, ka nevienprātība starp Latvijā dzīvojošajiem etnisko grupu pārstāvjiem iezīmējas, pirmkārt, pretrunīgajos priekšstatos par vēsturi, otrkārt, politiskajā līmenī, kur pastāv etniskais balsojums, treškārt, masu mediju izvēlē, kur joprojām informācijas telpa tiek sadalīta pēc etniskiem kanāliem, ceturtkārt, etnisko grupu pastāvošā konkurence darba tirgū.

NOBEIGUMS

Bakalaura darba mērķis bija iegūt padziļinātu izpratni par šī brīža situāciju Latvijā. Raksturot etnisko grupu konfliktu izpausmes veidus Latvijas sabiedrībā, noskaidrot, kurā no konfliktu stadijām, atrodas etnisko grupu pārstāvji. Lai izprastu šo situāciju, bija jāanalizē teorētiskās pieejas, kas saistītas ar etniskām grupām un etniskiem konfliktiem, tika veikta iepriekš veiktu pētījumu analīze, kā arī analizēti, galvenie Latvijas situācijas skaidrojošais faktors, deviņas dziļās intervijas un viena elektroniska intervija. Kā rezultātā tika noskaidrots, kurā no konfliktu veidiem un stadijām atrodas Latvijā dzīvojošo etnisko grupu pārstāvji.

Etnisko grupu pētniecības tradīcijas ietver lielu teorētisku lauku, kā jau tika minēts ievadā, pasaulē ir daudz valstu, kurās ir neviendabīgs etniskais sastāvs, pie tādām valstīm pieder arī Latvija. Tieši tādēļ bija jāanalizē, kā attīstījušās etnisko grupu pētniecības tradīcijas.

Analizējot pētnieku teorētiskās pieejas, kā arī apskatot dažādus pētījumus, iezīmējās situācija, ka nepastāv vienprātība par etniskas grupas jēdziena lietojumu, tāpēc darba gaitā tika apskatīti un analizēti konceptuāli saistīti jēdzieni.

Lai izprastu etniskus konfliktus un spētu veikt tā raksturojumu, bija jāapskata vairākas teorētiskās pieejas kā piemēram, D. Horovica etnisko konfliktu teorētiskais skaidrojums. Bakalaura darbā etniskā konflikta raksturošanai tika izvirzīti konfliktu veidi un stadijas, kā rezultātā tika izdarīti secinājumi, kurš no konfliktu veidiem un kura no stadijām pastāv Latvijā etnisko grupu starpā.

Lai pēc iespējas kvalitatīvāk spētu veikt bakalaura darba empīrisko daļu, pirms interviju veikšanas tika apskatīti iepriekš veikti pētījumi saistība ar etniskajām grupām, kas tapuši Latvijā sākot no 1990. gada. Tika apskatītas pētniecisko tradīciju galvenie virzieni un attīstība gan pasaulē, gan Latvijā. Apskatītajos pētījumos tika analizētas arī konfliktu situācijas starp etniskajām grupām Latvijā, kā rezultātā, secinot, ka iepriekš veiktajos pētījumos iezīmējās etnisko grupu konfliktu situācijas.

Analizējot intervijas ar ekspertiem, un etnisko grupu pārstāvjiem, varēja secināt, ka Latvijas sabiedrībā novērojams ārējais jeb savstarpējais konfliktu veids. Kā arī pastāv gan pirmā no konfliktu stadijām, kas ir ikdienišķu uzskatu konfliktu situācijas, gan arī otrā konfliktu stadija, kura ietver nozīmīgāku uzskatu sadursmes.

Latvijā konflikts novērojams starp latviešu un krievu etnisko grupu pārstāvjiem. Kā galvenie konflikta iemesli ir ar valodu un vēsturi saistītie jautājumi. Bakalaura darbā izvirzītā etniskā konflikta definīcija iezīmēja konflikta situāciju Latvijā, ka divām grupām nav vienprātības par kādu sabiedrībā svarīgu jautājumu, secinot, ka tieši valoda un vēsture ir tie jautājumi, kuri izraisa konfliktu. Kā arī tika secināts, ka Latvijā pastāv etnisko grupu konkurence darba tirgū, kā rezultātā, atkal, iezīmējas situācija, ka lielākā konkurence pastāv starp latviešu un krievu etnisko grupu pārstāvjiem. Kā viena no grupām, kura nonāk tieši diskriminācijas situācijās darba tirgū ir čigānu etniskās grupas pārstāvji.

TĒZES

Pētnieki raksturojot etniskas grupas, lieto dažādus terminus, kā definē šo grupu pārstāvjus, pētnieciskās tradīcijas ietekmē jēdziena nozīmi un lietojumu. Pētnieciskajās tradīcijās, politikas dokumentos, kā arī ikdienas valodā mēdz lietot vairākus terminus, ar kuriem tiek saprasta etniskas grupas nozīme. Latviešu valodā izdotajos materiālos ir iespējams novērot situāciju, kad nav vienprātības par etniskas grupas terminu lietojumu. Termina lietojuma neskaidrību Latvijā apstiprināja arī eksperti.

Etniskās grupas jēdziens pasaulē sākotnēji nostiprinājās antropoloģiskā kontekstā 20.gadsimta 50. gadu vidū. Savukārt jau 20.gadsimta 70. gados sociālajās zinātnēs nostiprinājās jēdziens etnicitāte

Etniskā grupa - Kopienas apzīmējums. Sociālo zinātņu literatūrā, kā arī ikdienā un normatīvajos aktos lietotās kategorijas- etnicitāte/etniskā piederība/tautība. Ikdienas valodā vārdu salikums “ etniskās grupas” parasti tiek lietots, apzīmējot minoritātes grupu ar iespējamu kultūras atšķirību un attiecināt uz grupu ļoti dažādās situācijās.

Dažādos avotos un pētījumos bieži nākas saskarties ar situāciju, kad etniskas grupas apzīmējums attiecībā pret latviešiem tiek lietots divās nozīmēs. Vienā, no situācijām, latvieši tiek uzskatīti, kā etniska grupa, otrā no situācijām, latvieši netiek uzskatīti par etnisku grupu. Politiskajos dokumentos latvieši netiek definēti, kā etniska grupa, bet pētnieciskajos materiālos latvieši tiek definēti, kā etniska grupa. Tādējādi, šo definējumu var lietot abās nozīmēs.

M.Vēbers uzskatīja, ka etniskās grupas ir sociāli veidotas konstrukcijas. Etnisko grupu pamatā ir subjektīva ticība par kopīgu izelšanos, nevis reāla kopīga izcelšanās un asinsradniecība. M.Vēbers etniskās grupas sauca par politiskām kopienām.

F.Barts uzsver, ka īpašās “ kultūras iezīmes” nav pietiekamas, lai radītu etniskumu, un mēģina veidot vispārēju etniskuma modeli, kas koncentrējas uz etnisko grupu robežām. Etniskās grupas izveidojas ideoloģiski un sociāli, kad tās pārstāvji, tāpat kā citu etnisko grupu pārstāvji, atzīst savu grupu par kulturālā ziņā atšķirīgu un identificētas kultūru atšķirības iegūst praktiskas sekas. Kā uzskata F.Barts būt kādas

etniskas grupas pārstāvim nozīmē arī būt noteikta veida cilvēkam - gan atbilst dažādām redzamām pazīmēm, kā valoda, apģērbs, dzīvesvieta u.tml., kā arī dzīvot atbilstoši dažādām pamatvērtībām, pēc kurām vērtē cilvēka uzvedību.

Saskaņā ar E.Smita viedokli etniskas kopienas veido pēctecība, kopīgas atmiņas un vienotas apziņas izjūta. Etniskās kopienas maina savu raksturu un vai nu tās aiziet bojā, vai nu izdzīvo. E.Smits apgalvo, ka etniskumu var iznīcināt divējādā veidā - genocīda un etnocīda ceļā, un dažkārt laiku pa laikam maldinot – to sauc par ‘’ kultūras genocīdu’’. E.Smits uzskata, ka nācijas veidojas uz etniskās būtības pamatiem, pieminot, ka nācijas var rasties arī bez savas tiešās priekšteces- etniskās kopienas.

Etnisko konfliktu teorētiskā pētniecība aizsākusies pagājušajā gadsimtā. 50. un 60. gados.

Grupu konfliktu teorijas pamatā ir uzskats, ka grupu konfliktus izraisa diskriminācija un aizspriedumi, kas valda grupu starpā. Konflikti starp grupām valda, tad kad starp šīm grupām rodas konkurence par ierobežotiem resursiem. Konflikta eskalācijas draudi palielinās situācijās, kad palielinās konkurence starp resursiem. Ne visas grupas tiek uzskatītas par konkurentu grupām. Parasti konkurējošas grupas savā starpā sāk konkurēt tad, kad tām ir līdzīgas intereses resursu ieguvei.

Etnopsiholoģijas viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir noskaidrot etnisko konfliktu izcelsmes psiholoģiskos stāvokļus. Etnopsiholoģijas pētījuma galvenie objekti ir valoda, mitoloģija, paražas, tiesības un māksla. Etnopsiholoģija skaidrojoši etnisko grupu uzvedību, ņem vērā etniskās kultūras attīstības loģiskās īpatnības.

Sociālās identitātes teorijas izveidotājs H.Tedžels grupu attiecības iedala divos psiholoģiskajos stāvokļos.

Konflikta teorijas piekritēji uzskata, ka sabiedrībai raksturīga interešu dažādība, spriedze un cīņa. Pat ja nav atklātas konfliktu situācijas, tas nenozīmē, ka sabiedrībā nepastāv konfliktu.

Etnisko konfliktu pētnieks D.Horovics uzskatāms par vienu no klasiskākajiem pētniekiem, kas viskonkrētāk raksturo etniskos konfliktus. Etniskajos konfliktos valda liela daudzveidība, un tas bieži vien sakņojas vēsturiskajos notikumos. Bieži vien

konfliktus iniciē politiskie spēki, kas cīnās par varu. D. Horovics uzskata, ka etnisko konfliktu varam uzskatīt par tādu fenomenu, kas atkārtojas un ir periodisks.

M. Brauns uzskata, ka pastāv dažādas konflikta situācijas, un mūsdienās šīs situācijas mēdz definēt kā etnisku konfliktu, lai gan šim konfliktam nemaz nepiemīt etnisks raksturs.

Pētījumi par etniskumu lielākoties ir par procesiem, kas norisinās modernajās valstu sabiedrībās, kurām ir rakstība, valsts un naudas ekonomika. Latvijā etnisko minoritāšu pētījumi aktualizējās 21. gadsimta sākumā.

Iepriekš veiktie pētījumi iezīmē dažādas saskarsmes situācijas starp etniskajām grupām Latvijā. Kā liecināja gandrīz visi apskatītie pētījumi lielākas diskusijas norisinās tieši starp latviešiem un krieviem, kuru starpā ir valodas problēmas. Kā viena no diskriminētākajām etniskajām grupām Latvijā ir čigāni. Pētījumu rezultāti liecināja, ka etniskās tolerances pakāpe tiek pārmantota no ģimenes un apkārtējās sabiedrības, tādējādi ietekmējot etnisko grupu attiecības. Spriedzi dažādu etnisko grupu vidū rada ne vairāk pašu etnisko grupu pārstāvji, bet vairums gadījumos tieši politikas veidotāji.

Darbā tika apskatīta etnisko grupu un konfliktu pētniecības vēsture un tradīcijas. Analizējot iepriekš veiktus pētījumus, tika noskaidrots, ka etnisko attiecību saspīlējums ir novērojams Latvijas sabiedrībā. Veicot dziļās intervijas, tika noskaidrots, ka Latvijā pastāv etniska konflikta iezīmes, secinot, ka no izvirzītajiem konfliktu veidiem, Latvijas sabiedrībā novērojams ārējais konflikta veids jeb savstarpējais, kur konflikta situācijas pastāv starp grupām. No darba gaitā izvirzītajām 3 stadijām, tika izsecināts, ka Latvijas sabiedrībā etnisko grupu starpā pastāv divas no konfliktu stadijām. Kā pirmā stadija, kurā atrodas vairums etniskās grupas, ir ikdienišķā uzskatu sadursme. Savukārt, izvirzītajā otrajā konflikta stadijā atrodas divas lielākās etniskās grupas Latvijā, kas ir latviešu un krievu etniskās grupas. Otrā konfliktu stadija, kurā norisinās nozīmīgāku uzskatu sadursmes, saistītas ar jau pieminētajiem valodas un vēstures jautājumiem.

AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Apine, Ilga, Dribins, Leo, Evardsone, Ina, Mednis, Imants. *Etnisko attiecību vēsture Latvijā*. Rīga: Puse Plus, 2000. 64lpp
2. Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*. Rīga, 2004. 82.lpp
3. Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Etnopolitiskā spriedze Latvijā: konflikta risinājuma meklējumi*. Rīga, 2005. 76.lpp
4. Baltijas Sociālo Zinātņu institūts. *Integrācijas prakses un perspektīvas*. Rīga, 2006. 248.lpp
5. Barth, Frederic. *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Boston: Little, Brown and Company, 1969. 39.lpp
6. Brown, Michael. *Ethnic conflict and International Security*. Princeton University Press, 1993. 288.lpp
7. Civilzinību izglītības Latvijā starptautiskā salīdzinošā novērtēšana. Rīga, 2000; IEA Pilsoniskās izglītības pētījums, Pētījuma dati, Rīga, 2000.
8. Cohen, Anthony Paul. *Anthropological Perspectives on Boundaries and Contested Values*. Psychology Press, 2000, 178.lpp
9. Coser, Lewis. *Masters of Sociological Thoughts: Ideas in Historical and Social Context*. Waveland Press, Inc, 2003. 611.lpp
10. Dribins, Leo. *Etniskās un nacionālas minoritātes Eiropā*. Rīga: Eiropas Padomes Informācijas birojs, 2004. 271 lpp
11. Eriksen, Hyllans Thomas. *Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives*. Pluto Press, London, 2010. 246.lpp
12. Ēriksens, Tomass Hillanns. *Mazas vietas- lieli jautājumi: Ievads sociālantropoloģijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 528lpp
13. Ganguly, Rajat. *Ethnic Conflict: Volume: I*. Australia: Murdoch University, 2009. 338.lpp

14. Horowitz, Donald. *Ethnic Groups in Conflict*. University of California Press, 2001. 715 lpp.
15. Jackson, Maurice. *An analysis of Max Weber's theory of ethnicity*. Department of Sociology, Humboldt State University, 1983. 18.lpp
16. Kļave, Evija, Inese Šūpule. *Nacionālā identitāte un diskurss: teorētiskās refleksijas*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012.98.lpp.
17. Latvijas Universitātes Filozofijas un socioloģijas institūts, LU aģentūra. *Pretestība sabiedrības integrācijai: cēloņi un pārvērtēšanas iespējas (etnicitātes, valsts un pilsoniskās sabiedrības mijiedarbības analīze)*. Rīga, 2006. 109.lpp
18. Latvijas Universitātes Sociālo un politisko pētījumu institūts. *Nacionālo minoritāšu konvencija- diskriminācijas novēršana un identitātes saglabāšana Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2007. 77 lpp
19. LeVine, Robert, Campbell, Donald. *Ethnocentrism: Theories of conflict, ethnic attitudes, and group behavior*. Oxford: John Wiley& Sons, 1972. 310.lpp
20. Liepājas Pedagoģijas Akadēmija. Sociālo Zinātņu un Vadības katedra. *Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, VIII sējums. Boldāne, Ilze. Etnisko stereotipu veidošanās: ekspedīciju dotumi*. Liepāja: LiePa, 2006. 516.lpp
21. Liepājas Pedagoģijas Akadēmija. Sociālo Zinātņu un Vadības katedra. *Sabiedrība un kultūra. Rakstu krājums, XIII sējums. Apine, Ilga. Piekāpība un nepiekāpība etniskajās attiecībās*. Liepāja: LiePa, 2011. 886.lpp
22. Muižnieks, Nils. *Ethnic Relations in Latvia in 2020: Three Scenarios*. Grām: *Latvija 2020: Nākotnes izaicinājumi sabiedrībai un valstij*. Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļa. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008. 297.lpp
23. Pabriks, Artis, Vēbers, Elmārs, Āboltiņš, Reinis. *Atsvešinātības pārvarēšana: Sabiedrības Integrācija*. Rīga: Nipo NT, 2001. 163 lpp.
24. Pabriks, Artis, Vēbers, Elmārs, Āboltiņš, Reinis. *Atsvešinātības pārvarēšana: Sabiedrības Integrācija*. Rīga: Nipo NT, 2001
25. Pickering, Peg. *How to manage conflict*. Career Press, 2000. 120.lpp.

26. Ross, Howard Marc. *Cultural Contestation in Ethnic Conflict*. Cambridge University Press, 2007. 360.lpp.
27. Scott, John, Marshall, Gordon. *A Dictionary of Sociology*. Oxford University Press. 2005. 707.lpp
28. Smits, Entonijs D. *Nacionālā identitāte*. Rīga: AGB, 1997. 223lpp
29. Ševčuka, Gunda. *Elektroniska intervija ar Čigānu kultūras attīstības centra vadītāju Kasparu Antesu*. 2015, 10. maijs.
30. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Baltijas Sociālo zinātņu institūta valdes priekšsēdētāju, pētnieci un profesori Brigitu Zepu*. 2015, 30.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
31. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar kulturologu Denisu Hanovu*. 2015, 10.apr. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
32. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Baltkrievu biedrības "Svitanak" priekšsēdētāju Irinu Kuzmiču*. 2015, 21.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
33. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Ebreju draudžu un kopienu padomes pārstāvi Gitu Umanovsku*. 2015, 6.maijs. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
34. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Krievu kultūras centra vadītāju Jeļenu Matjakubovu*. 2015, 5.maijs. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
35. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Lietuviešu savienības valdes locekli Aldonu Treiju*. 2015, 29.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
36. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Poļu savienības pārstāvi Irēni Lieģenieci*. 2015, 10.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
37. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Republikas Kultūras Ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecāko referentu Denisu Kretalovu*. 2015, 20.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.

38. Ševčuka, Gunda. *Saruna ar Latvijas Ukrainu biedrības apvienības priekšsēdētāju Ludmilu Belincevu*. 2015, 8.aprīlis. Audioieraksts. Glabājas G. Ševčukas personiskajā arhīvā.
39. Šupule, Inese. *Etniskās un nacionālās identitātes sociālā konstruēšana mijiedarbībā: Latvijas gadījuma izpēte*. Promocijas darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 2012. 316.lpp
40. Tīsenkopfs, Tālis. *Socioloģija Latvijā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2010. 536.lpp
41. Vermeulen, Hans, Govers, Cora. *The Anthropology of ethnicity: Beyond Ethnic Groups and Boundaries*. Het Spinhuis, 1994 . 104 lpp
42. Vēbers, Elmārs. *Latvijas valsts un etniskās minoritātes*. Rīga: Latvijas Zinātņu akadēmijas Filozofijas un socioloģijas institūts, 1997. 164 lpp
43. Videnere, Māra. *Etnopsiholoģija: Etniskais cilvēkā un sabiedrībā*. Rīgā: RaKa, 2011. 301.lpp
44. Vispārējā konvencija par nacionālo minoritāšu aizsardzību. Rīga, EP Infomrācijas birojs, 2005.
45. Volkovs, Vladislavs. *Jēdziena "etniskā minoritāte" starpdisciplinārā būtība Latvijas sociālajās zinātnēs*. 2008. Grām: Latvijas Universitātes Raksti. Socioloģija: Socioloģija Latvijā 40. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2008.
46. Weber, Max. *Economy and Society*. London: University of California Press, 1978. 1712 lpp.
47. Wimmer, Andreas, Goldstine, Richard, Horowitz, Donald. *Facing Ethnic Conflicts. Towards a New Realism*. Oxford : Rowman and Littlefield Publishers, 2004.

Elektroniskie informācijas avoti:

48. Baltijas Sociālo Zinātņu Institūts. *Etniskā tolerance un Latvijas sabiedrības integrācija*. Rīga, 2004. 82.lpp. Pieejams:
http://www.biss.soc.lv/downloads/resources/Tolerance/Tolerance_LV.pdf [Skatīts 2015, 9.marts]

49. Council on Foreign Relations. *Report of the UN Secretary – General: 'Agenda for Peace'*. 1992. Pieejams: <http://www.cfr.org/peacekeeping/report-un-secretary-general-agenda-peace/p23439> [Skatīts 2015, 25.marts]
50. Dribins, Leo. *Vai Latvijā birst etniskais konflikts?* www.providus.lv Pieejams: <http://providus.lv/article/vai-latvija-birst-etniskais-konflikts> [Skatīts 2015, 9.marts]
51. Henrad, Kristin. *The Interrelationship between Individual Human Rights, Minority Rights and the Right to Self-Determination and Its Importance for the Adequate Protection of Linguistic Minorities. The Global Review of Ethnopolitics*. 2001. Pieejams: http://www.ethnopolitics.org/ethnopolitics/archive/volume_1/issue_1/henrard.pdf [Skatīts 2015, 25.marts]
52. Huntington, Samuel. *The Clash of Civilization*. 1993. Pieejams: <http://www.foreignaffairs.com/articles/48950/samuel-p-huntington/the-clash-of-civilizations> [Skatīts 2015, 25.marts]
53. Journal of Social Issues. *Ethnic Identity, Immigration, and Well-Being: An Interactional Perspective*. 2001. Pieejams: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/16666/JSI2001.pdf?sequence=2> [Skatīts 2015, 1.aprīlis]
54. Laizāne, Māra, Putiniņa, Aivita, Mileiko, Ilze. *Mazākumtautību skolu skolēnu identitāte un biedrība Latvijai*. Pētījuma ziņojums, Rīga, 2015. Pieejams: http://www.ascendum.lv/assets/upload/userfiles/files/P%C4%93t%C4%ABjums_Maz%C4%81kumtaut%C4%ABbu%20skolu%20skol%C4%93nu%20identit%C4%81te%20un%20pieder%C4%ABba%20Latvijai.pdf [Skatīts 2015, 6.maijs]
55. Latvijas Republikas Ārlietu Ministrija. *Etniskais sastāvs un mazākumtautību kultūras identitātes veicināšana*. Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/sabiedribas-integracija-latvija/integracijas-politika-latvija-daudzpusiga-pieejja/etniskais-sastavs-un-mazakumtautibu-kulturas-identitates-veicinasana> [Skatīts 2015, 20.aprīlis]
56. Latvijas Republikas Tiesību Akts. *Latvijas Republikas Likums*. Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=65772> [skatīts 2015, 18.marts]

57. *Latvijas Universitātes Raksti: 736.sējums*. Latvijas Universitāte, 2008. 196.lpp.
Pieejams: <http://www.lu.lv/materiali/apgads/raksti/736.pdf> [Skatīts 2015, 9.marts]
58. Sociālā Psiholoģija un Lobisms. *Sociālās identitātes teorija*. Pieejams:
<https://sites.google.com/site/socialapsihologija/socialas-psihologijas-teoretiska-dala/socialas-identitates-teorija> [Skatīts 2015, 25.marts]
59. Sociological Theories and Global Inequality. *The Conflict Perspective*. Pieejams:
<https://www.boundless.com/sociology/textbooks/boundless-sociology-textbook/global-stratification-and-inequality-8/sociological-theories-and-global-inequality-72/the-conflict-perspective-class-conflict-and-scarce-resources-422-510/> [Skatīts 2015, 25.marts]
60. Volkovs, Vladislavs. *Jēdziena "etniskā minoritāte" saturs evolūcija Latvijas socioloģijā 1991.- 2007. gadā*. Pieejams:
<http://www.lu.lv/materiali/apgads/raksti/736.pdf> [Skatīts 2015, 20.feb.]

SUMMARY

The objective of this paper is to analyze the ethnic conflicts in Latvia, to clarify the ethnic conflict types and stages. Author of this paper is Gunda Sevčuka, supervisor of this work is Asoc. prof., Dr.sc.soc Anda Laķe. This paper describes ethnic groups and ethnic conflicts in general. Author research the history and upgrowth of ethnic groups and ethnic conflicts. And the term use in different authors theories.

Task of this paper:

1. Ethnic group research traditions in social and cultural theories.
2. Ethnic conflict theoretical explanation.
3. Previous researches about ethnic groups and ethnic conflicts in Latvia.
4. Ethnic conflict types in Latvia.

The empirical part of the paper analysis the situation in Latvia, analyse the ethnic conflict types and stages. Author of this paper analyzes the interviews with experts and representatives of the ethnic groups.

The paper consists of an introduction, 4 chapters and conclusions.

PIELIKUMI

[1.pielikums]

Intervija ar Dr.art. kulturologu Denisu Hanovu

Kā, Jūs domājat vai Latvijas sabiedrībā ir novērojami etniski konflikti?

Mums ir etniskas spriedzes pazīmes. Baltijas Sociālo Zinātņu institūtā pētījumi, un tur vairākos pētījumos, gan par mazākumtautību jauniešiem, gan par migrantiem, gan par integrācijas scenārijiem, ir atzīmēts, ka ir spriedze par noteiktiem jautājumiem, bet principā ir tā, ka vairāki pētnieki, ieskaitot arī Juri Rozenvaldu no Latvijas Universitātes, ir paskaidrojis, ka mums tādā sadzīves līmenī konfliktu nav. Mums ir politiskā elitē veidotie tīrāžētie priekšstati par to, ka kopienas ir slēgtas, skaidri definētas un līdz ar to uz dažādām kopienām var projicēt dažādu vēsturisku pieredzi. Manuprāt, bet tas ir ļoti subjektīvi lielākais spriedzes avots ir tas, ka politiskā elite nav vēlējusies, un te tiešām runa ir par politisku gribu, nav vēlējusies veidot kopēju telpu, vēstījumu par kopēju telpu. Iespējams, ka telpas vēl nav, bet ja ir vēstījums, tad mēs varam kaut ko arī sākt mainīt. Bet, tas lielākoties ir pret scenāriju, kad politiskā ietekme un leģitimitāte tiek smelta no tā, kā politiskā elite uzskata sevi par kādas kopienas interešu sāgu, nevis par kopējas Latvijas telpas Latvijas iedzīvotājiem, bet par etnisku. Līdz ar to mēs varam vēl joprojām runāt par atšķirību no Igaunijas, mums ir joprojām etniskais balsojums, tātad, nosacīti ļoti stereotipizēti, ja cilvēks ir krievs, tad viņš noteikti ir pareizticīgs, bez variantiem, un viņam noteikti jābalso par Saskaņas Centru, ja viņš ir īstais krievs, tad iespējams viņam ir jābalso par PCTVL, par to kas tagad ir krievu savienība. Savukārt, īstais latvietis no Kurzemes, varbūt, viņam vai viņai būtu noteikti jābūt vismaz pie Zaļajiem Zemniekiem, vai nu arī pie Nacionālās Apvienības. Igaunijā šis posms jau ir pagājis. Viņiem vairākus gadus, arī partiju politiskajā struktūrā un elitē, nav tikai etniskas, teiksim, kopienas. Viņiem ir jauka. Līdz ar to viņiem etniskais balsojums, ja arī, varbūt, pastāv tad tikai tādos radikālos flangos. Protams, arī pie mums var teiksim Vienotībā tur ir daži krievi, bet runa nav par konkrētiem personāliem. Runa ir par galveno politisko vēstījumu, un politiskais vēstījums mums tomēr ir sadalīts pēc etniskiem kanāliem, tātad, tiek pieņemts un tīrāžēts arī medijos, ka lūk šī grupa vēlas saņemt šādu vēstījumu, šī grupa vēlas saņemt šādu vēstījumu. Tas, redzams arī žurnālistu praksēs. Cik, daudzas reizes neesmu pieredzējis pasākums, kur tiešām top kaut kāda kopēja telpa, kaut minimāla,

kaut folklorā, kaut dejas, bet tur runā kopējā valodā. Jūs, domājat, ka tur nāk kāds no žurnālistiem? Nē! Es esmu prezidenta mazākumtautību padomes sastāvā, kopš 2012. gada, un es redzu, ka vienīgais, kas tur nāk ir Latvijas Avīze. Kas nav no tiem laikrakstiem, kas īpaši atbalsta starptautisku dialogu. Tur nāk viena vienīga žurnāliste, kura, manuprāt, diezgan maz saprot no šī temata, bet viņa visu laiku tur skatos - kā lai tur nebūtu kaut kas, kas varētu iekļauties viņas laikrakstā, priekšstatus par to, ka nu mazākumtautības ir tādas nu - ka, ir jānovēro ko viņi tur dara, tur nav slikti padomāt arī par lojalitātes jēdzienu, kaut ko tur vajag pārbaudīt. Nu, viņi tomēr ir tādi "aizdomīgi". Šis ir tā laikraksta galvenais vēstījums. Savukārt, vietējie krievu mediji, pirmkārt, viņi ir ļoti minimāli, otrkārt, viņiem ir ļoti zema kvalitāte, treškārt, viņi lielākoties ir orientēti uz izklaidi. Nav pētnieciskās žurnālistikas, tie daži, kas mēģinājuši strādāt, tā kā uz kopējo telpu, piemēram, tāds žurnālists, ka Igors Vatoļins, nekur viņš nevar neko publicēt, viņš laikam štatā arī nekur nav. Tad mums ir arī nākamais slānis, mums ir milzīgs masīvs āra informācija no Krievijas. Tā informācija, kā mēs zinām jau sen, apmērām, ceturtajā, piektajā gadā opozīcija ir slēgta, tur ir kaut kādi "slēptie" tematiņi, bet pēc būtības, kaut kādu alternatīvo viedokļu vairāk nav. Drīzāk tie ir, bet publiskā telpā tie ir izslēgti. Tādā gadījumā, mums pēc būtības, nav arī priekšnoteikumu, lai mēs varētu tos spriedzes punktus, un tie principā ir - okupācija, pirmā un pēc tam ilgstoši arī otrā. Teiksim nepilsoņu statuss. Mums nav telpas kur par to runāt. Telpa, principā ir kanāls tam, lai šo etnisko spriedzi mazinātu. Mēs to nedarām. Viens no paasinājumiem, bija 2012. gada referendums, paasinājums bija ļoti veiksmīgi izveidots. Jo, ļoti labi bija zināms, kāda kopiena - ko saņems. Nosacīti, krievu kopiena - tagad mēs sacelsimies, latviešu kopienai, bija piedāvāts kārtējais sāpju reflekss, trauma un bailes. Kuras varēja ļoti vienkārši atdzīvināt, jo principā tika uzbrukts identitātes pamatam - valodai. Latviešu identitātes pamats nav teritorija, bet valoda, respektīvi, lingvistiskajā telpā noformulēta kultūras identitāte. Un, tādēļ, bija perfekti zināms, kas un kam sāpēs. Kopš, tā laika mums tā plaša ir kļuvusi vēl dziļāka. Un, man liekas, ja mēs runājam par spriedzi, tad bija dota iespēja, pēc referenduma uzsākt kvalitatīvu, ilgstošu, valsts atbalstītu dialogu par to - lūk, te mums ir tādi rezultāti, mēs visi zinām tā pat, kas būs, bet, mums ir rezultāts tāds, ka no visiem tiem 100%, kas piedalījās, aptuveni 25% - un tie visi bija pilsoņi, tie bija cilvēki, kas bija parakstījušies par to, kas ir nosacīti pret latviešu kultūras politikas galveno tēzi. Latviska telpa, tas ir latviski lingvistiska telpa. Ko, mēs darām ar tiem 25%? Viņi tomēr, tā paši nepazudīs nekur, un tie nav 0,3%, tie 25% un statistiski, tā ir

ļoti ievērojama daļa. Beigās mēs esam sekojuši mūsu visērtākajai, šķietami ērtākajai versijai, mēs esam izlikušies skaļi, ka viss ir beidzies. Tātad, pārdzīvojām referendumu, cipari ir labi, viss ir nostabilizēts, nekas nav apdraudēts un tad ejam tālāk. Bet, apdraudēts tālāk ir. Labi, varbūt mēs netiksim tuvākajos gados līdz referendumam, bet šis bija signāls. Jo, bija zināms, ka runa nav par valodu, runa ir par kaut ko savādāku. Kā rezultāts, gan bez lielām sekām, mums ir parādījies nepilsoņu kongress, kas ir ievēlējis savu Parlamentu. Skaidrs, ka politiski no tā nav ko baidīties, nav jēgas viņus uztvert politiski nopietni. Viņi nav spēlētājs, bet viņi ir simboliskais spēlētājs, un tieši Jums – Kultūras akadēmijai, kur runa ir par kultūru, kā nozīmju un simbolu sistēmu, tieši šādas lietas ir avots spriedzei. Tāpēc, es uzskatu, ka mūsu situācija nav laba. Mēs esam paslēpušies, ar smiltīm to tā kā uzbēruši, iestādījuši mazus kociņus un liekas, ka tur nekas nav bijis. Bet, tur tā plaisa ir. Jo, bija 25%, un viņi nav pazuduši. Viņi, iespējams, pa šiem gadiem kaut kur aizbraukuši, iespējams, viņi ir nolēmuši nepiedalīties vispār nekur. Bet, arī tas nav labi politiskajai kultūrai. Mums nekas nenorisinās. Manuprāt, tas bīstamākais ir, ja mēs runājam par spriedzi, iespējams tā būs tāda latentā un iesaldēta, bet mēs esam pieraduši pie šīm paralēlām telpām. Šķiet, ka pa šiem gadiem, esam izstrādājuši kaut kādas struktūras, mēs redzam mediju pasauli, teiksim, izklaides kultūru vienai kopienai, mēs redzam otru, mēs zinām, ka reizi četros gados norisināsies kaut kāda simboliska, politiska līdzdalība, balsošana un viss. Iespējams, ja mēs runājam tā pavisam ciniski, iespējams, tā arī var tālāk dzīvot. Bet, man liekas, ka tā ir daļa no riskiem, kas apdraud dzīves kvalitāti. Nevar būt kvalitatīva sabiedrība, kurā viena kopiena, lai bez grautiņiem, lai bez sišana un bez visa kā, bet ignorē citu kopienu, ignorē tās vēsturi, tās traumas. Un, tas ir abos virzienos. Jo, ir pietiekoši cilvēku, no mazākumtautību vides, kas šeit dzīvojot ir ērti, viņiem ir sadzīve, viņu uzņēmums vai vēl kas, bet beigās viņiem dziļi nospļauties uz to, kas ir latviešu kolektīvās atmiņas saturs. Līdzīga lieta norisinās arī otrā virzienā, jo 25 gadi ir pietiekošs laiks, lai sakrātos arī nepilsoņu pieredze. Neviens nesaka, ka viņi tur nabadziņi un tā tālāk, jo principā sen jau var kļūt par pilsoni, un tā bija arī mana pieredze. Bet, viņiem ir tā pieredze. Viņa var būt – nu, nevar teikt, ka pieredze ir nepareiza. Pieredze ir un viss. Var gadīties, ka tas saturs varētu būt kļūdainis. Bet, tas ka ir cilvēki, kas labprāt piedalījušies referendumā pret to, kas latviešu sabiedrībai ir ļoti svarīgs, tātad, viņiem tas nav svarīgs. Viņus, protams, var uzreiz pasludināt par nelojāliem, bet ar to viņi lojālāki nekļūs. Tādēļ, mums principā nav tradīcijas, diskursīva saruna. Un, saruna var būt ļoti dažādās formās, tie var būt kaut kādi forumi,

tās var būt ilgstošas diskusijas medijos. Nav tradīcijas risināt sarežģītus jautājumus, un uzrunāt vēstures jautājumus. Tas, kas Vāciešiem ir ļoti labs jēdziens, kuram ir dažādas nozīmes, kopumā, tikt galā, tikt pāri, noskaidrot, izskaidroties, pārstrādāt, apstrādāt un tā tālāk. Un, tas mums nav. Mums ir savstarpēji izolētu vēsturisko kaut kādu tādu struktūru pastāvēšana. Un, tādēļ, mediju interneta telpā var mierīgi cirkulēt arī informācija, un to Jūs varat arī pati paskatīties. Ir dažādi resursi, kas ir domāti lielākoties jauniešiem, kas ļoti tādā saistošā vidē skaidro – Jūs, gribat uzzināt vai bija okupācija? Protams, ka nebija, tur ir skaidrots klasisks variants, kas ir no Padomju laika, paši pievienojās, paši nobalsoja, Parlamentu ievēlēja, tā kā leģitīmi viss. Tad, kā šādā telpā var tālā dzīvot, kad viena kopiena noliedz otras kopienas būtiskāko, vai nu traumu, vai pieredzi, es uzskatu, ka tā ir slima sabiedrība. Tā, ir sabiedrība, kurai ir problēmas ar tās funkcionēšanu.

Kā, Jūs domājat, vai Latvijas sabiedrībā ir novērojamas konkurences situācijas starp dažādām etniskām grupām?

Ir skaidrs, ka Latvijā ir diezgan neliels skaits mazākumtautību, kas darbojas ierēdniecībā. Maza un vidējā izmēra business lielākajās pilsētās, lielākoties ir saistīts ar mazākumtautībām, latviešiem pluss ir tā agrārā saimniekošana, jo daudzi nāk no laukiem. Un, lauki nav bijuši mazākumtautībām, kas ir atbraukuši šeit. Līdz, ar to tur ir kā ir ar to konkurenci. Es domāju, ka ir noteikti spriedze. Ir mazinājusies dialoga pakāpe, mazinājusies gatavība iesaistīties dialogā, un palielinājusies, tāda ērta iekapsulēšanās savā priekšstatu pasaulē, kurā ir diezgan daudz fantāziju. Vai, arī īpaši apzināts citas kopienas noliegšanas protests, ja mani neatzīst, tad man būs vienalga, kas ir tajā dominējošajā politiskajā diskusijā.

Ja, mēs apskatām lielākās etniskās grupas Latvijā- latvieši, krievi, baltkrievi, ukraiņi un poļi. Kā, Jūs domājat kuras ir tās etniskās grupas, kuras savā starpā visbiežāk nonāk konfliktu situācijās?

Es nedomāju, ka viņi konfliktē, es domāju, ka viņu starpā ir spriedze, īpaši starp postpadomju mazākumtautību telpu, un latviešu kultūrtelpu, kas no 80. gadu beigām, kas saistīts ar trešo atmodu, uzskata sevi ar telpu, kura vēl joprojām ir nedroša, kurai ir nepieciešams paplašināties, attīstīties, nostiprināties, un šī nedrošības sajūta daļēji ir projicējama arī uz mazākumtautībām, kā uz kopienu kas nu nosacīti – Staļina vairāk nav, okupācijas vairāk nav. Bet, šie ir cilvēki, kas atgādina par šo procesu, un tā ir

politikas un kultūras neprasme nemitīgi producēt uz viņiem ēnu, un šī ēna, kad ir pietiekoši intensīvā apjomā, var izraisīt arī pretēju reakciju. Un, tā pretēja reakcija, daļēji bija šis referendums, jo referendums, manuprāt, bija par neiesaistīšanos, par klusēšanu, par nesadzirdēšanu, tādēļ, runa nebija par valodu.

Jūs, sakāt, ka drīzāk, varam runāt par etnisku spriedzi Latvijas sabiedrībā, nevis par etnisku konfliktu. Kā, Jūs domājat vai šis spriedzes situācijas var kļūt par konfliktu situācijām?

Nu, kopumā, jā. Mēs nekad nevaram zināt to trauslo robežu, kad šī spriedze noteiktos punktos, var pārvērsties par kaut ko, jo nu ir tādi mehānismi, kas iedarbina arī to publisko vardarbību. Tas lielākoties ir jaunu vīriešu kultūrā, kura principā ir tāda bara kultūra un viņos iepludināt kaut kādu idejisku konflikta situāciju ir diezgan viegli. Mums tas vēl nenotiek, labi vien. Kopējā politiskā pasivitāte ir tāds garants, ka mums pagaidām tas nenotiek. Nākotnē ir iespējams viss, jautājums protams ir kaut kādi priekšnoteikumi tam, lai spriedze pārvērstos par konfliktu. Pirmkārt, ir nepieciešama saasināšanās, nepieciešams kaut kāds akts, notikums, kas varētu kļūt par katalizatoru, nu es tagad fantazēšu, un fantazēšu tādos skumjos toņos, piemēram, līdz nāvei piekauts krievu izcelsmes skolēns, vai latviešu skolniecei ir nodarīti smagi miesas bojājumi, un viņa ziņo, par to, ka tie kas to darīja bija krievu jaunieši. Nu, tāds ir visdrūmākais variants. Vai tur apgānīti krievu kapī, vai savukārt kāds ir uzrakstījis CCCP uz Brāļu kapu pieminekļa. Nu, vai uz jauniešu masu kautiņā ir ievainots kāds, un tam pamats bija etnisks moments, piemēra, tur 9. maijā. Tie varēja būt arī iereibuši jaunieši, kas tur vārds pēc vārda un tur sākās. Tas varētu būt viens katalizators. Varētu, būt arī situācija, kad politiskajā kaut kādā kombinācijā, kā tas ir bijis 2011.gadā kad bija ilgi domāts, iekļaus Saskaņas Centru valdībā, vai neiekļaus. Un, tad kad Zatlera partija bija piedāvājusi iespēju viņiem iekļauties sāka parādīties tajā labējā spārnā ļoti daudz dažādu publisku aktivitāšu pret to. Vai, piemēram, caur kādu ‘‘flashmoba’’ kultūru varētu būt, ejam sist tur tos un tos. Tas, lielākoties ir jauniešu etnisko bandu kultūra, kas ir attīstīta vairākās Eiropas valstīs, Lielbritānijā – skinhedu kustība. Mums, paldies, dievam skinhedu kustība ir diezgan margināla. Principā agresīvais potenciāls mums ir neliels, bet vienmēr var būt kaut kādi punkti, kur tiek uzskatīts, ka ir kaut kas aizskarts un, ka ir kaut kādas vērtības, kuru dēļ ir jāiet un jāpielieto vardarbība. Protams, labi, ka tas Latvijā nav, bet mums vienlaicīgi arī nav tādas politikas, kas no tā varētu pasargāt un novērst. Mēs nerunājam.

Kādas, ir Jūsu domas par naturalizācijas procesu Latvija? Kāpēc, vieni vēlas iegūt pilsonību, savukārt citi nevēlas?

Es, domāju, ka ir dažādi scenāriji. Ukrainu un krievu kultūras lokā ir cits scenārijs. Ļoti daudzi Ukraini dzīvojuši šeit arī Padomju lakos, tieši, krievu kultūras lokā, tur kaut kāda sava ukraiņu identitāte tā īsti nepastāvēja, jo mēs redzam arī ka, diemžēl, arī Krievijā tādā sadzīves kultūrā, ukraiņu kultūra, nu netiek īpaši vērtēta. Pastāv hierarhija. Ukraina, nu tie tur gandrīz krievi. Un, šāda sadzīviska ksenofobija pastāv, un tā daļēji ir skaidrojams ka daudzi, tas pats notika arī ar ebreju kopienā. Tāda bija situācija, ka daudzi turpināja dzīvot, šajā krievu kultūras vidē. Un, tādēļ, iespējams viņiem nav tāda aktīva pozīcija attiecībā uz latviešu valodu un pilsonību. Piemēram, Latvijas romi, jeb čigāni, viņiem ir ļoti liels pilsoņu skaits, un arī latviešu valodas zināšanas ir savādākas, jo daļa no viņiem dzīvo Kurzemē un tur nekāda krievu valoda nebija izplatīta. Ir ļoti dažādi scenāriji. Es, domāju, ka skaidri tā nevar pateikt, kas tam ir pamatā. Protams, ir arī individuāla reakcija. Var kļūt par pilsoni, ir arī virkne bezmaksas kursu. Principā, ja vēlies tad var. Jautājums, kas mani vienmēr interesē, kāpēc, nevēlas? Un, tur ļoti viegli var norādīt uz viņiem ar pirkstu un teikt, ‘‘fui’’ nelojāli un tā tālāk. Var, sākt mēģināt mērīt lojalitāti. Es domāju, ka drīzāk vajadzētu parunāt par to, kur ir tā trūkstošā motivācija. Nevis vainot viņus tajā, bet mēģināt uzklaut un mēģināt noskaidrot, ja nevēlas, tad lai pasaka, kāpēc, nevēlas. Un, ja viņš pateiks, ka nejūtas, ka viņu šeit kāds grib cienīt, mīlēt un tā tālāk, tad varbūt, var sākt runāt, es tagad vienkāršoju, bet tad varbūt mēs varam mēģināt veidot tādu vidi, kurā cilvēki vēlas tomēr piederēt.

Kā, Jūs vērtējas valsts veidoto politiku attiecībā pret visām etniskajām grupām?

Normatīvajos aktos ir visas iespējas dažu mēnešu garumā ir iespējams kļūt par politiskās kopienas dalībnieku. Jautājums, vai pēc tam, kad cilvēks kļūst par pilsoni viņu pieņem pilsoņu kopiena. Nu, kā latviešu kopiena un pilsoņu kopiena ir divas dažādas lietas. Un, ja es kļūstu par pilsoni es nekļūstu par latvieti. Mums ir etniskais slānis, bloks un mums ir politiskais slānis. Un, politiskais ir arvien vājāks, jo cilvēkiem vispār nav intereses piedalīties politikā. Mēs redzam, to pēc dalības kritiena vēlēšanās. Politiskās kopiena nepārklāj etnisko kopienā. Un, tas ir ļoti skumji.

**Intervija ar Baltijas Sociālo zinātņu institūta valdes priekšsēdētāju
Brigitu Zepu**

Pirmais, jautājums būtu saistīts ar terminu lietojumu, bieži esmu saskārusies ar situāciju, kad etniskas grupas jēdziens tiek lietots dažādās nozīmēs, piemēram, latvieši, kā etniskas grupa, kā arī latvieši kā neetniska grupa?

Tas, ir atkarīgs, no tā, kā mēs lietojam jēdzienu etniska grupa. Par latviešiem teikt, vai viņi ir etniska grupa, var abās nozīmēs. Viņa ir etniska grupa, tādā nozīmē, ka viņai ir savas etniskās īpatnības. Bet, ja mēs ņemam vērā, ka latvieši tomēr veido nāciju un tādā ziņā būtu piemērotāk teikt, nācija. Tad es saprotu, ka dažkārt nav vēlme attiecībā uz latviešiem attiecināt etniskas grupas. Ja mēs runājam, par etniskām īpatnībām, mēs varam teikt, ka latvieši ir etniska grupa, bet ja, piemēram, par latviešiem, kā par sabiedrību kas veido valsts iedzīvotāju kopumu, tad tā jau ir nācija. Es domāju, ka var lietot abās nozīmēs. Protams, var būt ļoti ilgas diskusijas, jo etniskais ienāca mūsu leksikā pēc režīma maiņas, tie ir tikai 25 gadi, un mums tā pieredze, ka mēs to jēdzienu lietojam, un mēs saprotam, ka tur nav tāda viennozīmīga skaidrojuma. Arī ne politiķu, ne žurnālistu un arī pat, ne pētnieku vidū.

Kā, Jūs domājat vai Latvijā dzīvojošajiem etnisko grupu pārstāvjiem ir labvēlīgi apstākļi, lai varētu attīstīt savu kultūru?

Etniskajām minoritātēm? Godīgi, es neesmu pārāk kompetenta. Tad, kas mēs jautājam aptaujās, tur bija ka tie procenti, gan latvieši, gan mazākumtautības norāda, ka viņiem ir. Es ciparus neatceros. Bet, latviešiem parasti liekas, ka minoritātes, minoritāšu kultūrai ir daudz lielākas iespējas, nekā pašai. Bet ir normāli, un tā ir visā pasaulē.

Kā, Jūs domājat, vai Latvijas sabiedrībā ir novērojamas konkurences situācijas, starp dažādām etniskām grupām?

Konkurence noteikti ir darba tirgū – pirmkārt. Viena no tām izpausmēs ir valodu prasmes prasības, tas ka tagad ir jaunā paaudz latviešu uzauguši, kas daudzi nezina krievu valodu. Līdz ar to darba tirgu viņiem ir mazāk konkurēt spējīgi, tā kā ir. Nu 90. gados bija tāds aspekts reāli, it kā pastāvēja tāds uzskats, ka krievi ir vairāk

aizgājuši uz biznesu un ieņēmu diezgan svarīgas pozīcijas, un ka latvieši ir vairāk novirzījušies valsts pārvaldē. Bet, šobrīd es neesmu droša par to teikt. Aptaujā mums bija, viens pētījums par integrāciju un ekonomiku, bet tas bija krietni sen jau atpakaļ, arī kādi 10 gadi būs pagājuši. Man ir nosliece domāt, ka šobrīd vairāk tajā ekonomiskajā ziņā vairāk nav. Vienīgais, man liekas, es nevaru atcerēties... Bet, cilvēkiem, vienmēr, liekas ai (tie laikam tie vecie pilsonības pētījumi bija). Ka, cilvēkiem vienmēr liekas, ka tai otrai grupai ir labāk. Kaut kādi apstākļi ir labāki. Un, tas liekas, gan latviešiem, gan – nu kas mums tāda liela grupa – kā krieviem, attiecībā uz latviešiem.

Tad, Jūs domājat, ka grupas starp kurām pastāv konkurence ir krievi un latvieši?

Nu, lielākā protams. Tās, jau citas. Nu, minoritātēm ir cits statuss, un viņām ir cita psiholoģija, viņas vairāk pielāgojas. Bet, krievi negrib pielāgoties, viņi grib runāt krieviski. Un, jūtas pietiekoši liela grupa. Un, tur noteikti ir konkurence, starp tām grupām. Pirmkārt, darba tirgū, bet citur. Droši vien, tāda kultūra. Kultūras attīstības ziņā ir latviešiem, neapšaubāmi tā ir nācija, un tā ir vajadzīga kultūras attīstībā, tur arī jūtama, kāda konkurence.

Tad, varbūt par konfliktiem. Kā, Jūs domājat vai etnisko grupu pārstāvji Latvijā nonāk konfliktu situācijās?

Nu, par konfliktiem tur ir tā. Tur, ir dažādas teorijas, un ir arī dažādi konfliktu līmeņi. Kaut kad, ļoti sen es lasīju vienu no konflikta teorijām, kur autore norādīja, ka mēs varam par konfliktu, par vardarbīgu konfliktu, mēs varam runāt par konfliktu, nu tādu ar zināmu risku, ka var kaut kas notikt. Konflikts var nonākt arī uzskatu līmenī. Tas, jautājums, varbūt, nav tāds vai ir Latvijā konflikti. Kaut kādā, veidā, viņi noteikti ir. Uzskatu līmenī, jo uzskati atšķiras. Tādā ziņā mēs noteikti varam par konfliktu runāt. Protams, mums nav visskarbākais konflikts, un domāju, ka nav vardarbīgi konflikti.

Kā, Jūs domājat, kuras grupas varētu būt tās, kas nonāk konflikta situācijās?

Nu, protams, ka krievi. Tur ir lielākās uzskatu atšķirības. Kā, es teicu, minoritātes ļoti pielāgojas.

Un, kā Jūs domājat, kuras varētu būt tās jomas par kurām sākas šis konfliktu situācijas?

Nē, nu tās ir mūsu dežūru lomas. Tas, ir pilsonības jautājums. Bet, pirmais ir valodas jautājums. Tad, kad krievi aizgāja un tik tālu nonāca, pateicoties tādiem ļoti politiskiem līderiem, diemžēl, līdz valodas referendumam. Tad, nu tur neapšaubāmi tas ir pats jūtīgākais jautājums. Otrs jautājums, pilsonības jautājums.

Kā, Jūs domājat kuri ir tie, kas provocē šīs situācijas, šīs konflikta situācijas?

Jā, tie ir radikāli noskaņotie cilvēki, līderi. Tos, konfliktus izraisa, gan latviešu nacionālie radikāļi. Pēc valodas referendumam, arī aizgāja. Vispirms, no latviešu nacionāļu puses bija ideja par referendumu, lai skolā pilnīgi pārietu uz latviešu valodu. Tas, izprovocēja, pēc tam bija, atbildes reakcija. Bija radikāļi pretī. Jo, viņi tos udeņus iekustina un dažreiz, tādā sensitīvā jautājumā, kas ir valodas jautājums. Tik daudz, kā aiziet un papīru iemest, un nobalsot. Tur panāca, diezgan, lielu.

Tad, šajā situācija runājot, par konkurenci un arī konfliktiem. Jūs, uzskatās, ka šīs lietas pastāv starp krieviem un latviešiem?

Jā. Praktiski, es neredzu citās grupās. Jā, mēs arī minoritātes esam nedaudz pētījuši. Un, tur kompromiss, pielāgošanās.

Ja, mēs runājam, ka Latvijā, patlaban, ir tāda situācija, ka mums nav tādi atklāti etniski konflikti. Kā, Jūs domāja nākotnē ir tādi iespējami?

Es, domāju, ka nē. Normāli, tāda, kā mūsu sabiedrība, nē. Jā, kādas ļoti lielas un spēcīgās provokācijas, tādi, kā zaļie cilvēciņi, tad, viņi var kaut kādu lokālu konfliktu iniciēt. Bet, es domāju, ka sabiedrībā nē, jo mums nav tāda sabiedrība, un patiesībā, viena un otra puse. Ja, mēs runājam par latviešiem un krieviem. Viņi ir ieinteresēti dzīvot labvēlīgā valstī, un mierīgos apstākļos. Nav, tik smagi jautājumi, lai paši iesaistītos, un kļūtu par konflikta upuriem – nē. Tas ir pārāk dārgi, tā cena ir dārga.

Kā, Jūs vērtējat valsts veidoto politiku attiecībā pret mazākumtautībām, etniskajām grupām?

Es neesmu pārākā sajūsmā. Jo, nu tā integrācijas politika, man liekas, tā bija krietni neveiksmīga. Un, tā integrācijas perspektīva, tur arī secinājumos, vai kur, mēs uzrakstījām, tos galvenos iemeslus, kāpēc, es uzskatu, ka tā integrācijas politika ir neveiksmīga. Tagad, jau tā klaji to atkārto, ka tā galīgi izgāzās. Es, nedomāju, ka galīgi izgāzusies, jo pēc tam var izdarīt diezgan daudz ko labu. Bet, man liekas, ka viena no lielākajiem, tādiem, nozīmīgākajiem momentiem, kāpēc, neizdevās, tāda nesekmīga tā integrācijas politika, ir tas, ka valstī pie varas esošajiem cilvēkiem, partijām, dažādām institūcijām, nebija, vienota pozīcija integrācijas politikas īstenošanai. Neskatoties, uz to, ka ir integrācijas programma. Integrācijas Ministrija darbojas tās programmas īstenošanai. Viņi, labāk vai sliktāk darbojas. Viņi ir atbilstoši programmai. Ļoti daudzi citi kolektīvi atbildīgi cilvēki, praktiski izteicās, viņu izteikumi, krasi neatbilda integrācijas programmas pamatnostādņēm. Un, pie tāda viedokļu plurālisma, attiecībā, pret programmas īstenošanu. Tur, vienkārši, viņi nevarēja, efektīvi strādāt. Sevišķi, pirms vēlēšanām, tad kad sākās, nevis integrācija, pret pretēja manipulācija, pretnostatīšana, tad es varu teikt- etnisko grupu pretnostatīšana. Tas, viss darbojās klaji pret integrācijas programmu. Es, domāju, kas ir tas galvenais. Pēc tam, tur vēl citi momenti, mediji diezgan. Nu, arī vienmēr, ir dažādas intereses, un grūti izpatikt publikai, nevis būt sociāli atbildīgiem. Varbūt, nevalstiskās organizācijas bija viena otru bija tādas pozitīvākas. Bet, nu dažās tur arī, diezgan, tādas provokatīvas. Nu, tādi pietiekami spēcīgi apstākļi, kas noteica to, ka viņa nevar būt sekmīga.

Tātad, Jūs, domājat, ka etniskās grupas Latvijā savā starpā dzīvo saskaņā?

Jā, vairāk vai mazāk. Tur, es neredzu konfliktu. Viens ir izteikti, kam ir mazākumtautību identitāte, un otrs ir, kas ir zaudējušas savu identitāti un tad viņi ir pieslējušies, vai nu latviešiem, totāli asimilējušies, runā latviski, vai pieslējušies krieviem, runā krieviski, un ir arī ar to domāšanu.

Nacionālā minoritāte, tās kas vēsturiski ļoti ilgstoši ir dzīvojuši šajā teritorijā. Tie kas nesen ir iebrukuši tie ir imigranti, bet arī viņus var saukt minoritātēm, jo viņas ir mazākums. Kāpēc, lai nelietotu šo vārdu. Tās, kas vēsturiski dzīvojuši ir nacionālā

minoritāte, bet pārējās, bet tās kas salasījušās, tās ir vienkārši minoritātes, vai arī mazākumtautības. Latviskos raktos par definējumu var būt zili brīnumi. Etniskā grupas jēdziens mums nebija, tagad mēs viņu ieviesām. Mums ir etniskais nacionālisms un ir pilsoniskais nacionālisms. Pilsoniskais nacionālisms, nācijas veidošana, balstās uz pilsoniskām vērtībām. Un, etniskajam nacionālismam, mēs nosaucam viņu etnisko nacionālismu, jo nācijas veidošanās balstās uz etniskām īpašībām- kultūru un valodu. Un, aizmirstas tās pilsoniskās vērtības. Tad, tā kā tas etniskais, mēs nevaram no viņa atteikties un nelietot, lai attiecībā, raksturotu latviešus. Mums jālieto daudzi jēdzieni, latvieši, kā nācija. Noteikti, politiskos dokumentos latvieši netiek definēti, kā etniska grupa. Politiski nē. Politiski Latvija ir nācija. Bet, ja mēs, etnogrāfiski pētām, tad mums ir etnicitāte. Tas, ir atkarīgs no kādām pozīcijām mēs skatāmies. Jūs, varat arī teikt, ka politiskā kontekstā latvieši nav nosaucami par etnisku grupu, bet pētnieciskā kontekstā bieži lieto latviešus, kā etniska grupa. Mums ir grūtības, pat latviešus nodefinēt. Nāciju veido pilsoņi, un citu tautību pilsoņi, vēl ir tautības jēdziens. Svarīga, ir vēsturiskā veidošanās, kā tas jēdziens veidojās, kādā kontekstā un ar kādu nozīmi. Jo, nacionālais mums lēnām iestrādājās. Un, visi tie pārpratumi. Nācija ir politisks jēdziens, bet tautība ir ikdienišķs. Bet, tautību var lietot visos iespējamās. Tu nav tā politiskā saturs.

Intervija ar Kultūras Ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecāko referentu Denisu Kretalovu.

Vai, Jūs varētu pastāstīt par saviem darba pienākumiem

Kopš 2006. gada strādāju Integrācijas departamentā, kas bija no sākuma atsevišķa iestāde, kas saucās “Īpašo uzdevumu ministrija sabiedrības integrācijas jautājumos”. Līdz 2008.gadam, tad viņu pievienoja Tieslietu ministrijai un tad 2011. gadā Kultūras Ministrijai. Šis departaments strādā ļoti plašā jautājumu lokā. Manā vadībā šobrīd ir plašs jautājumu loks, kur ir mazākumtautības, diasporas, mediju jautājumi. Attiecībā uz minoritātēm, es arī zināmā veidā Latvijas socioloģijas pētniecībā esmu “iegremdēts”, pabeidzu maģistra darbu 2007.gadā Latvijas Universitātē, bet es pētīju jaunas reliģiskās organizācijas, un pēc tam paralēli sāku pētīt čigānus vai Latvijas romus. Bet paralēli arī integrācijas tēmas, bet vairāk no pētnieciskā skatu punkta to aplūkoju. Bija arī kurss pagājušogad Latvijas Universitāte socioloģijas nodaļā, tieši par mazākumtautību jautājumiem mūsdienu sabiedrībā.

Jūs, zināt ir mazākumtautības- jā ! Bet, runājot par konfliktiem. Galvenais jautājums ir par iespējamajiem konfliktiem un nesaskaņām tad parādās starp pamattautu latviešiem un tā saucamajiem krievvalodīgajiem runājošajiem. Pārsvārā tiek pārprasts jautājums par etniskajām grupām vispār to integrāciju un krievvalodīgo integrāciju vispār. Pārsvārā visa politika un problemātika parādās par valodu un statusu. Ir nesaskaņas dažreiz. Pilsoniskais jautājums kultūras mantojums ir otrais jautājums.

Kā, Jūs domājat vai Latvijā dzīvojošajiem etnisko grupu pārstāvjiem ir labvēlīgi apstākļi, lai varētu attīstīt un saglabāt savu kultūru?

Mūsu galvenā funkcija ir koordinēt un uzturēt ciešu dialogu ar dažādu etnisko grupu pārstāvjiem, bet tas kas pārstāv dažādas nevalstiskās organizācijas, kultūras biedrības, mūzikas un nezinu deju ansambļus. Mēs sadarbojamies ar tādiem sociālajiem aģentiem, kas pārstāv zināmā veidā šo grupu interese Latvijā. Un, mums ir dažādi mehānismi kā mēs varam iesaistīt šos pārstāvjus dialogā un uzzināt kur ir problēmas, kas nav tikai saistīta ar kultūru, bet vispārīgi saprast tos apstākļus un to situāciju, kas rūp cilvēkiem un arī protams, kā Kultūras Ministrijai ir atsevišķs iespējas, ko mēs piedāvājam šīm dažādām organizācijām, lai viņi varētu attīstīt savu

kultūru identitāti. Ir finansējums ko var saņemt nevalstiska organizācijas uz atklātu projektu konkursu pamatu. Un, jau otro gadu ir tāda prakse, kad šis finansējums ir piešķirts lielajam organizācijā, kas nepārstāv etnisko grupu pārstāvju un kas reģionālā līmenī rīko mazos konkursus. Viens no jautājumiem, protams tur ir pilsoniskās līdzdalības jautājums. Bet arī pluss ir iespējas saņemt finansējumu projektiem tieši savas kultūras un identitātes saglabāšanai. Saglabāšanai varbūt nē, bet attīstīšanai. Ja, mēs runājam par labvēlīgiem apstākļiem tas ir atkarīgs no vairākiem aspektiem. Viens ir tas ka Latvijā atšķiras mūsu etnisko grupu pārstāvju situācijas es varu minēt vismaz trīs kategorijas. Ir krievu minoritāte, kas ir lielākā Latvijā, mēs varētu teikt ka gandrīz 26% Latvijas iedzīvotāju ir krievu tautības pārstāvji, kā viņi paši sevi dēvē un identificē sevi ar šo grupu, bet protams reāli mēs šo skaitu nezinām, jo daudzi cilvēki veido savstarpējas attiecības, ir jauktas laulības, un cilvēki var izvēlēties arī nenorādīt savu etnisko piederību vai pie tām piedalīties, vai es nezīnu daudzi baltkrievi un ukraiņi strādā krievu organizācijās, zināmā veida pārstāv krievu intereses. Tā ir viena grupa, nu varbūt ne grupa bet viens līderis varētu teikt, šajos jautājumos. Otrs ir tās etniskās minoritātes kas Latvijā ilgstoši ir dzīvojušas, protams, arī kā krievi, bet šis kultūras mantojums ir izveidojies tāds unikāls tāds kultūras mantojums un identitāte. Ja, mēs runājam par ukraiņiem, tad tie jau ir Latvijas ukraiņi, viņi atšķiras no citiem ukraiņiem, vai Latvijas baltkrievi atšķiras no citiem baltkrieviem (varbūt) kaut kādos aspektos, tieši kultūra aspektiem. Ja, mēs runājam par latgali, kur ir daudzveidīga etniskā vide kur cilvēki komunicē savā starpā, bagātina viens otru un pārņem kaut ko, to mēs varam redzēt pētot vienkārši valodu piemēram - dažādus dialektus. Un, pie šīs pirmās un otras grupas pieder etniskās grupas, kas ir diasporas šeit, un viņiem ir savas valstis, kas sniedz viņiem atbalstu, gan finansiālu, gan dažādu nemateriālo atbalstu, kas palīdz viņiem uzturēt savu kultūru un identitāti. Ir dažāda programmas. Krievija palīdz krieviem, ukraiņi palīdz ukraiņiem, baltkrievi baltkrieviem, poļi palīdz saviem tautiešiem Latvijā, vācieši ir ļoti stipri. Un ir trešā grupa, kuras ir pat divas grupas, kuras es varētu nosaukt, kas ir lībieši kas ir pamattauta, no vienas puses viņus grūti nosaukt par etnisko minoritāti, bet tā ir etniska minoritāte kaut arī viņa pieder pie pamattautas un Latvija ir vienīga valsts, kas var parūpēties par lībiešiem Latvijā, par to kultūru, tā kā Latvijai pašiem ir jāuzņemas par šo kultūras attīstību un atbalstu. Arī Latvijas čigāni jeb romi, ir tā grupa, kurai nav savas valsts. Latvijas čigāniem var palīdzēt tikai Latvija. Protams, arī romu organizācijas mēģina uzrunāt dažādas valsts iestādes. Mēģina piedalīties aktīvi

dažādos konkursos, lai iegūtu finansējumu, kas palīdzētu attīstīt savu kultūru un identitāti. Jā, tās ir tās trīs kategorijas. Līdz ar to vienam ir labvēlīgāki otram ir mazāk labvēlīgi. Skaidrs, ka Krievija atbalsta šeit savus tautiešu, jo tas ir diezgan liels un saprotams politisks resurss, kas palīdz tādā starptautiskā mērogā. Un, mēs to jūtam arī to mantojuma kas nāca no Padomju Savienības saziņas, kā saziņas valoda, kā krievu valoda zināma veida. Ja paskatīto uz visiem Latvijas iedzīvotājiem tad droši vien, tā būs pat pirmā nevis otrā valoda, un tā ka pat pārspēj valsts valodu, un sagādā zināma veida, es nezinu, vai veselīgu, vai neveselīgu konkurenci, bet konkurence saglabājas. Un, Krievija iegulda arī ārpus kultūras daudz, daudz finansējuma, lai uzturētu. Kas nav romiem vispār un arī tā situācija romiem, kad viņiem ir daudz zemāki izglītības līmeņi. Jāsaka, ka šobrīd no apmēram 4000 romu pārstāvju, kuri ir var teikt izglītības vecuma grupā, tie ir tikai kaut kādi 50 cilvēki ir ar augstāko izglītību un 10% no tiem ir ar profesionālo vai vidusskolas izglītību. Un, ebreji, piemēram, ir lielāki par pārējiem visiem, 30% no visiem ebrejiem, kas dzīvo Latvijā ir ar augstāko izglītību. Respektīvi ļoti dažādi apstākļi, līdz ar to par labvēlīgiem apstākļiem, jāsaka no vienas puses, tā ir iniciatīva, kas nāk no mazākumtautību organizācijām, no otras puses, tā ir valsts vēlme padarīt savu sabiedrību integrētu, un līdz ar to viņiem jānāk arī ar atbalstu, ar iespēju uzklaut, protams, galvenais ir, lai visi Latvijas iedzīvotāji piedalās lēmumu pieņemšanas procesa attiecībā uz likumdošanu un citiem aspektiem.

Jūs, iesākās runāt par valsts iniciatīvu. Kāds, ir Jūsu viedoklis par valsts veidoto politiku attiecībā pret mazākumtautību grupām Latvijā?

Jā! Mehānismi mums ir. Kultūras Ministrijā ir konsultatīvā padome, kuru pārstāv man liekas kādi 16 pārstāvji no dažādām mazākumtautību grupām, respektīvi dažādu nevalstisko organizāciju aktīvie pārstāvji, kas ir pat deputāti, kas pārstāv savas etniskās grupas intereses. Un, visas lietas, kas attiecas uz politiku tiek izrunātas šajā komitejā. Bet, ir vēl tādas komitejas Izglītības un Zinātnes Ministrijā, un ir pie valsts prezidenta arī atsevišķi stratēģijas tāda komiteja un Labklājības Ministrijā, ne tik plaši bet tur ir iesaistīti romi nu tā. Es zinu, ka atsevišķās pašvaldībās ir šī prakse, Jelgava arī Ventspilī. Trešo gadu šogad būs arī mazākumtautību forums, kas ir veltīts tieši, vien no jautājumiem ir līdzdalības veicināšana cits jautājums tur par izglītību, valodu nu tādi jautājumi. Tas sapulce daudz aktīvo mazākumtautību pārstāvju loku, un arī dažādus ekspertus, valsts pārvaldes pašvaldību darbiniekus. Un, tad ir iespēja uzklaut, saprast. Es, personīgi uzskatu, ka nekad nebūs ideāli, ir tik daudz spēlētāju.

Ātri var pamainīties situācija un vienmēr jābūt dialogam, jābūt elastīgam, jāskatās, gan uz nacionālajām interesēm, gan uz minoritāšu vēlmēm, vajadzībām un iniciatīvām. Jāskatās, cik tālu valsts var atbalstīt. Ja, runājam par kultūru, tad tā ir diezgan maiga politika manuprāt, tā nav valodas politika, izglītības politika, kas var izraisīt konfliktu. Ja, mēs runājam par kultūru, tad šajā gadījumā Latvijas situācijā tik bieži, un tik ilgi cilvēki varēja komunicēt savā starpā, nu dažādu etnisko piederību pārstāvji. Vērtēju pozitīvi, ir daudz kas vēl jāizdara, obligāti ir vajadzīgs dialogs. Tas ir darbs, kurā iesaistīt. Nevar pateikt, ka viens ir atbildīgs ka otrs nē. Ir vairākas puses, vēlme sadarboties un attīstīties ir svarīga. Ir svarīgi, ko jaunā paaudze darīs nākotne un cik daudz mazākumtautību organizācijas pašas vēlas kaut ko panākt.

Kā, Jūs domājat vai Latvijas sabiedrībā ir novērojamas konkurences situācijas starp dažādām etniskām grupām?

Pārsvārā tas ir nu ja latvieši ir etniska grupa, tad starp latviešiem un krieviem un krievvalodīgajiem ir konkurence valodas ziņā, to var viegli pamanīt un to uzkurina un uztur masu mediji manuprāt, kā mēs redzam un mēs ātri varam pārlicināties, ja mēs lasīsim dažādus laikrakstus un skatīsimies dažādus raidījumus par vienu un to pašu tēmu, kas varbūt ir tāds "karstais kartupelis" kā, piemēram, valodas jautājumi, izglītība un tamlīdzīgi jautājumi. Tad, kā es minēju, tad šie jautājumi parāda šo konkurenci, bet pārsvārā es redzu tikai valodas konkurenci. Bet, tā savādāk es neredzu nekādu konkurenci. Jo, ir stipras politiskas organizācijas un dažādas mazākumtautības, un nav obligāti viņiem jāiet uz "Saskaņas Centru", ir citas partija kuras viņi var pārstāvēt, un dažādas domas, ir radikālas situācija un ir liberālas partijas cilvēki var izvēlēties. Šajā ziņā mums ir pamats no tāda socioloģiskā viedokļa, cilvēkiem ir jauktas laulības un šis aspekts ir viens no aspektiem, kas nepārvērš šo konkurenci kaut kādā konfliktā. Otrs jautājums, arī tā pilsoniskā apziņa nav tik aktīva lai cilvēki ietu, kā lai pasaka, pilsoniskās akcijās pret kaut ko. Tas parāda, ka pastāv zināms konflikts bet viņš nav agresīvs vai vardarbīgs, ka tas ir zināma veida protests, bet arī tas mums Latvijā nav vēl joprojām tik aktuāls jautājums, kas ir piemēram citur Eiropas Savienības valstīs. Tas attiecas, gan uz latviešiem, gan uz mazākumtautībām Latvijā, tā ka ir ļoti nelielas grupu daļas, kas piedalās nelielās protesta akcijas. Par lieliem jautājumiem, piemēram, vēsture vārētu būt tāda tēma, vai precīzāk sociālā atmiņa, kas varētu šķirt sabiedrību. Bet, es nezinu vai tā ir konkurence vai pamats konflikta situācijai. Ir tāda teorija, kad etniska grupas jāsakata - kad ir etniskie līderi un

viņiem ir dažādi etniskie projekti, un aktīvie pārstāvji 10 - 20 cilvēki, kas ir tie lieli "bīdītāji", un ja šis projekts aiziet, ko viņi ir izdomājuši, politisks vai etnisks projekts (vienalga), tas ietekmē daudz plašāku cilvēku loku, karu uzsāk daži cilvēki bet karo daudz vairāk, un pat tie kas vispār nebija domājuši iesaistīties konfliktā. No tāda viedokļa arī jāskatās uz konkurenci uz konflikta situācijām kā tādām, ka ir cilvēku loks kam ir interese, lai šis konflikts notiktu, bet par to uzreiz nevar spriest par visu etnisko grupu.

Tad, varbūt, es varētu jautāt, kā Jūs domājat, vai Latvijā patlaban ir etniska konflikta izpausmes?

Es uzskatu, ka ir jāatšķir konflikts no dialoga. Dialogs var aiziet arī ļoti, ne agresīvs, bet teiksim radošs. Etnisks konflikts pārsvarā sākas tad, kad dominējošā grupa nedzird parējās grupas. Teiksim Latvijas gadījumā, ja politikā dominējošie tomēr ir latvieši un krievi ir diezgan spēcīga grupa, arī krievvalodīgie, kas var izmantot lielu cilvēku daļu, lai šo konfliktu mākslīgi radītu. Šobrīd, es uzskatu, ka ir saskaņa starp cilvēkiem, zināma veida ilgstoša kopdzīve. Dialogs, tomēr, ir ne uz konfliktu vērsts. Bet, ir ārēji faktori, kas var ietekmēt arī Latvijas situāciju, kā mēs zinām, kas patlaban notiek Ukrainā ar Krieviju- šis lietas var ietekmēt daudz. Līdz ar to, runāt par nākotni ir diezgan sarežģīti. Protams ir atsevišķi cilvēki, kas spēj apvienot dažādas perspektīvas un paredzēt zināma veida nākotni, bet tas jāprasa kaut kādiem ekspertiem, kā viņi redz šo nākotni. Bet, skaidrs ja netiek risināti jautājumi, kaut kas tiek atstāts malā, ja cilvēkiem nav iespējas izrunāt savas sāpes, un nav platformas, tad var runāt par zināma veida konflikta klātbūtni. Šajā gadījumā, Latvijas situācija ļauj cilvēkiem izteikties, ir masu mediji, kas ļauj izteikties un paust savu viedokli. Es nedomāju, ka Latvijā ir tāda situācija kad kāds grib paņemt ieročus rokās un karot viens pret otru vai situācija par to vai aizstāvēt valsti. Es domāju, ka Latvijas gadījumā konflikti tiek introducēti no ārpuses.

Arī situācija, par referendumu 2012. gadā – kurš to sāka? Es nezinu, ir atsevišķi cilvēki, kas ir ieinteresēti, varbūt, viņi saņem par to algu. Viņi ir ieinteresēti, viņu darbs ir izkustināt šo sabiedrību, un tad parādās zināma veida precedenti, un ir diezgan skaidrs, kādi ir manipulācijas mehānismi, kāpēc, cilvēki nobalso tā vai savādāk. Kā viņiem tiek piedāvāts šis jautājums un izvēle. Protams, tas ir atkarīgs no vides. Es saku, protams gandrīz visā pasaule šie konflikti ir mākslīgi uzturēti, savādāk

viņi nevar notikt. Dažreiz, cik nu mākslīgi, ir droši vien situācijas kad vienlaicīgi notiek process, kad tā neapmierinātība cilvēkos var aizkavēties, un viņiem vajag tikai zināma veida grūdienu, pamudinājumu lai viņi varētu šo neapmierinātību izpaust. Un, dažreiz etniski konflikti ir iegāns, lai varētu izpaust savu neapmierinātību. Bieži vien, politiskie spēki izmanto ‘‘mēs’’ un ‘‘viņi’’ dalījumu, mēģinot dabūt sev lielāku vēlētāju skaitu, kā mēs redzam. No vienas puses, tas mākslīgi, bet viņi uzrunā cilvēkus kuriem realitāte var būt dažāda un šī realitātes, piemērām, sociāla realitāte var tikt pārvērsta pilnīgi par etnisko. Ja, cilvēkam nemaksā algu, ja cilvēkam nav darbs, cilvēki saskaras autobusa, saskaras ar pārmetumiem, viņam viss krājas, tad viņš var kaut ko pateikt pretī, kas ir saistīts uz etniskas bāzes pamata.

Kā, Jūs domājat kuru etnisko grupu pārstāvji Latvijā visbiežāk nonāk konflikta situācijās?

Valodas jautājums var izraisīt domstarpības. Nu es nezinu tieši par konfliktiem, tur jāskatās vairāki aspekti. Vēsturiskais aspekts izveidoja šo konkrēto situāciju, valodas jomā. Latviešus var saprast, jo šī valoda ir tikai Latvijā un Latvija ir atbildīga vai šī valoda pastāvēs. Šajā valodā runājošie, salīdzinājuma ar citam valstīm un valodām, ir gandrīz uz nāves robežas, tā kā ļoti maz cilvēku runā šajā valodā. Latvijai ir jāmēģina šo valsts valodu uzturēt pēc iespējas plašāk, lai gandrīz katrs Latvijas iedzīvotājs varētu tajā runāt. No otras puses, tā ir arī sociālā atmiņa, Padomju Savienībā bija noteikta politika, kur bija latviešu valoda zināmā veidā apdraudēta. kaut arī bija pētījumi un zinātniski darbi, bet tā pat kā mēs redzam, mūsdienu sekas attiecībā uz Latvijas situāciju, atsevišķiem mazākumtautību pārstāvjiem nevajag zināt latviešu valodu, lai šeit dzīvotu, un tas ir tas Padomju mantojums. Aiz tā stāv zināma veida Krievijas politika. Kāpēc tieši krievu valoda ir tik vienojoša? Ja paprasītu, cik daudz ukraiņu vai baltkrievu mājās izmanto savu valodu, šie dati ir diezgan slikti, šie cilvēki, varētu teikt, Latvijā ir pārkrievojušies un daudzi no viņiem pat nezina latviešu valodu, vai zina to minimāla līmenī. Cita lieta ir zināt un lietot. Tā kā, tas jautājums varētu būt sarežģīts, uz to nevarētu vienkārši atbildēt. Ir vairāki līmeņi, bet jā varētu teikt, ka valoda ir viens no tiem jautājumiem. Arī izglītības jautājums, kas ir ar valodu saistīts. Valoda ir konflikta iespējamības avots, bet es domāju, ka tikai iespējamības. Jā, arvien vairāk cilvēku zina latviešu valodu, arvien vairāk cilvēku naturalizējas, īpaši jaunie cilvēki, jo jauniem cilvēkiem nav šīs sociālās atmiņas, līdz ar to mums ir vienkāršāk redzēt šo savstarpējo dialogu un sadarbību, kur šim jautājumam nav tik

liela vērtība. Cita situācija, atkal par to cik mēs spējam, cik cilvēki vispār spēj saprast cilvēkus ar citu etnisko piederību. Cik, cilvēki ir atvērti, un cik viņi paši spēj uzturēties dažādās mediju telpās. Pārsvarā, cilvēki izvēlas vienu avīzi un savu viedokli par pasauli un tajā notiekošo. interpretē savu pieredzei atbilstoši šim medijam. Atkal mēs varam nonākt, ka konflikts parādās tikai tad, kad šie konflikti zināmā veidā tiek aktualizēti. Protams, mums ir atsevišķas grupas, kas grib konfliktēt un tas ir vienmēr un jebkur gandrīz, bet tās ir nelielas grupas, neliels cilvēku skaits, kas atklāti pasaka, ka viņi labprāt aizietu līdz pat atkaltam konfliktam, kas nespēj televīzijā raidījumā runāt, kad sāk blāut. Bet, pēc dažiem cilvēkiem nevar spriest, ka ir konflikts starp grupām. Ir konflikts starp cilvēkiem, kuri izmanto etnisko jautājumu savu politisko mērķu sasniegšanai. Dati neliecina, ka cilvēki ir gatavi iet un atklāti izveidot konfliktus. Bet vienmēr viņš protams var pastāvēt, vienmēr, viņš var būt drauds. Mēs nezinām kādu pasākumu, kur tas var būt. Ja latvietis un krievs sāks runāt par valodas politiku, tad var rasties konflikts.

Bet, kā Jūs domājat, vai piederība pie kādas etniskās grupas ietekmē iespēju iegūt darbu? Kāda situācija ir darba tirgū Latvijā?

Tā ir diskriminācija, ja dod priekšroku kādai etniskai grupai. Neformāli darba devējam ir noteikta likumdošana, ko viņš var un ko nevar pārkāpt, bet reālā situācija ir gadījumi, es nezinu cik daudz, bet ir ka darba devēji pārkāpj to. Ir labā prakse, kas saucas - dažādības vadība, kas paredz to, ka tavā kolektīva tu uzņem dažādus cilvēkus ar dažādu etnisko piederību, un šajā ziņā cilvēki veidojot saskarsmi veido tādu mazu sabiedrības modeli, un tad darba devējs var saprast, kā labāk pārdot savu preci vai pakalpojumu un atrast daudz plašāku klientu loku, nu tas ir tāds piemērs. Bet, protams, attiecība uz romiem ir liela problēma, ir liela diskriminācija, gan slēpta, gan atvērta diskriminācija. Latvija pirmais diskriminācijas gadījums tiesvedību praksē bija 2006. gadā Jelgavā, kad sievietei tika atteikts darbs tikai, tāpēc, ka viņa ir čigāniete, un tas bija pierādīts tiesā, un tiesībsargu biroja pārstāvji aizstāvēja šīs romu tautības sievietes interese. Bet, tāda statistika ir tāda, ka paši darba devēji 25 % uzskata, ka romiem būs grūti atrast darbu, par parējām mazākumtautībām ir tīki 1%. Dati, kas aptuveni parāda šo situāciju liecina par to, ka tās problēmas nav. Cita lieta ir tad, kad tiek pārkāptas intereses. Kad tiek prasīta krieva valodu, tad ja tas neskar konkrēto jomu. Daudzi jaunieši nezina krievu valodu, jo ir mācījušies ārzemes un labi zina angļu valodu, bet darba devējs nepamatoti prasa zināt šo krievu valodu. Šis jautājums

pastāv medijos. Un, otrs jautājums, kad bieži tiek sodīti cilvēki, kas nerunā valsts valodā. No mazākumtautību puses ir liela kritika, ko atkal uztur masu mediji. Valsts valodas centrs, kas ir atbildīgs par šo valsts valodas lietošanas uzraudzību darba vietās, dažreiz tiek raksturots, kā represīvs, ne visai pretim nākošs. Es zinu, ka izmantojot šo mazākumtautību komisiju, ko es jau minēju, to koordinācijas mehānismu. Divas nedēļas atpakaļ bija sanāksme, kur piedalījās arī šī valsts valodas centra pārstāvis. Bija tikšanās kur izrunāja, ka vajag mainīt šo politiku, ka jāuzklausā arī mazākumtautību aktīvos pārstāvjus, kas varētu kaut ko ieteikt, palīdzēt mainīt šo negatīvo tēlu. Valsts valodas centrs mēģinās domāt par savu imidžu, lai tas nebūtu tik negatīvs. Protams, tas met ēnu arī uz Latviju, jo šī informācija nonāk līdz dažādām starptautiskām organizācijām, Eiropas Savienībai, Eiropas Padomei un tā tālāk.

Kā, jau mēs runājam pirms intervijas, vēlos uzdot jautājumu, kā Jūs domājat, kāpēc, cilvēki, nevēlās mācīties latviešu valodu, un ir tik dažādi viedokļi saistībā ar šo jautājumu?

Protams, tas ir jautājums, par to kāda ir konkrētās etniskās grupas - etniskā pašapziņa. Skaidrs, ka poļiem valoda ir viena no etniskās identitātes balstiem. Es zinu, ka šeit Latvijā poļi mājas apstākļos runā poliski. Viņiem valodas jautājums ir svarīgs. Bet, runājot par ukraiņiem un dažreiz baltkrieviem, cilvēki bieži pariet uz krievu valodu. Cik, viņi izmanto savu dzimto valodu! Cik, viņiem valoda ir svarīga! Vai, viņiem ir svarīga slāvu identitāte, slāvu piederība, kaut kādas līdzīgas kultūras vērtības. Bet, viņiem valoda nav tik svarīga, jautājums ir kāpēc, varbūt tas ir atkal meklējams vēsturē. Protams cilvēkiem, kuri ir pienācīgā vecumā un viņiem ir daudz grūtāk. Ir dažāda veida atbalsta mehānismi, kas ļauj ar vieglākiem nosacījumiem nokārtot eksāmenu, man liekas, ka pensionāriem vēstures pārbaudījums vispār nav jākārt. Tā kā, iespējas ir. Bet jautājums vai cilvēki vēlas vai nē, cik daudz viņi vēlas. Daudz vienkāršāk ir atrast ieganstu, kāpēc, tu negrib to darīt. Kur, ir problēma, un kur tā varētu būt, cilvēki iemācās vai vēlas iemācīties valodu, bet viņiem nav vides kur lietot šo valodu. Viņš ir tādā telpā, kur cilvēks dzīvo un šajā telpā ir maz cilvēku, kas māc runāt latviski, kuri varētu būt sarunas biedri. Dažreiz latvieši pariet krievu valodā, kas ir izplatīti, kas arī ir liela problēma. Šai telpai ir jābūt, ja viņas nav, tad ir problēmas. Piemēram, Latgalē ir daudz grūtāk iemācīties valodu. Kursi ir bezmaksas ar pašvaldību atbalstu, arī Eiropas naudas tiek tērētas šim nolūkam. Tā kā, cilvēkiem ir iespēja. Ir pat tādas iniciatīvas, ka pat ir valodas klubi, kafejnīcas, kas aktualizējas.

Ir Kultūras Ministrijas atbalstīts projekts, kur latviešu jaunieši iet mazākumtautību ģimenes un otrādi, lai mācītos valodu, un mazākumtautību bērni iet latviešu ģimenēs dzīvot, šāda prakse arī eksistē. Dialogs ir ļoti svarīgs, ir dažādi atbalsta mehānismi, arī nometnes ir un būs. Un šīs ir tās nākotnes perspektīvas.

Empīriskās daļas izstrādes vadlīnijas

Vadlīnijas intervējot ekspertus:

1. Kā, Jūs domājat vai Latvijā dzīvojošajiem etnisko grupu pārstāvjiem ir labvēlīgi apstākļi lai attīstītu savu kultūru?
2. Kā, jūs domājat vai Latvijas sabiedrībā ir novērojamas konkurences situācijas starp dažādām etniskajām grupām. Ja –jā , kā Jūs domājat par kādām tēmām/kurās jomās šīs situācijas pastāv?
3. Kā, Jūs domājat vai Latvijā pastāv etniski konflikti? Vai, iespējami etniski konflikti nākotnē?
4. Kā, Jūs domājat kuru etnisko grupu pārstāvji Latvijā visbiežāk nonāk konfliktu situācijās?
5. Kā, Jūs vērtējat valsts veidoto politiku attiecībā pret visām mazākumtautību grupām Latvijā?

Vadlīnijas etnisko grupu sabiedrisko organizāciju pārstāvjiem:

1. Kā, Jūsaprāt, etniskā grupa (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, čigāni) vērtē dzīvi Latvijā?
2. Kā Jūs domājat, vai etniskajai grupai (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, čigāni) Latvijā ir vēlme saglabāt savu kultūru?
3. Kā Jūs domājat, vai etniskajai grupai (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, čigāni) Latvijā ir vai nav iespējas saglabāt savu kultūru?
4. Kā Jūs domājat, vai etniskās grupas pārstāvjiem (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, čigāni) kuri dzīvo Latvijā, ir vēlme kontaktēties ar citu etnisko grupu pārstāvjiem?
5. Kā Jūs domājat, vai Latvijas sabiedrībā ir novērojamas konkurences situācijas starp etnisko grupu pārstāvjiem? Kādās jomās un situācijās šī konkurence parādās?
6. Kā Jūs domājat, vai etniskās grupas pārstāvji (krievi, baltkrievi, ukraiņi, poļi, lietuvieši, ebreji, čigāni), dzīvojot Latvijā, ir vai nav saskārušies ar konfliktu situācijām ar citu etnisko grupu pārstāvjiem?
7. Kā, Jūs vērtējat valsts veidoto politiku attiecībā pret visām mazākumtautību grupām Latvijā?